

בס"ד

ביאור התשובות

והוא ביאור וסיכום מתומצת על כל הפת"ש
של חושן משפט ואבן העזר

כל הזכויות שמורות

דברים אחדים ללומד בספר

ספר זה נתחבר בס"ד עקב נחיצותו הרבה של לימוד הפת"ש, וכפי שידוע שהגרי"ש אלישיב היה מורה בדרך הלימוד שאחר לימוד הסוגיה יש ללמוד את דברי הטור והב"י ואח"כ את השו"ע ושני נושאי כליו (המופיעים בצידו) ואח"כ יש ללמוד אחרון מסכם שיסכם את דברי האחרונים מוסרי התורה שהיו מזמן נושאי כלי השו"ע והלאה. ולפי שראיתי שקשה על החוזרים לחזור על דברי הפת"ש עקב אריכותו וכ"ש אחר ששמעתי שיש אפי' הלומדים דברי הקצוה"ח ועוד ולא לומדים את דברי הפת"ש לכן בא ספר זה לעזור לכל הרוצה לטעום מצוף תורת גדולי מוסרי התורה, שבס"ד השתדלנו שיהיו הדברים נגישים כמה שיותר, ותפילתנו היא שאכן יועיל ספר זה להגדיל תורה ולהאדירה.

נ.ב פשוט וברור שאין לסמוך על הדברים הכתובים בספר ללא הסתכלות בתשו' עצמה, דאף בפת"ש עצמו ידוע שלא כל פעם הביא את כל צירופי החכם, וכבר כתב החכם צבי (הובא בפת"ש אבן העזר סי' קנ"ז ד') שאם חכם מתיר בצירופים, אפשר להקל רק כשיש את כל הצירופים. וכ"ש הכא שנכתב לפי הבנת הכותב ולפי טרדותיו באותה שעה.

נ.ב ספר זה יוצא עכשיו במהדורה ראשונית בלבד כאשר יראה עיני הרואה, ובפרט באבן העזר שעדיין יש הרבה מה לערוך ולשפר, אך לתועלת ללומדים הוצאנו אותו בנתיים כך, ואי"ה התוכנית היא לשלב את דברי השו"ע והבא"ט וכן לעשות כעין זה על הקצוה"ח ונתיה"מ (יש כבר חלק) ולשלבם עם הנ"ל. אך כיון שעדיין יש עבודה מרובה לכן כל שיש באפשרותו לעזור בכל אופן שהוא לזיכוי הרבים, יודיעני בכתובת דלקמן.

הערות והארות יתקבלו בברכה

N0527136912@gmail.com

סעי' י' ד) סרסור שנתן כלי לבקרו והמבקר לא רצה להחזירו לשו"ע הסרסור חייב לשער משפט קשה להוציא ממון מהסרסור.

סי' ק"צ

סעי' א' א) קנין סודר בלי שטר במקום שכותבין שטר לפני משה (באה"ט) אם היה הקנין בפני עדים, מועיל דסתם קנין לכתובה עומד, למהריב"ל רק עם דמים מועיל, לחוט המשולש [לרמב"ן ורשב"א קנה, לרשב"ץ לא] ומכריע שקנה אלא דאם המוכר מעכב לכתוב השטר לא חל הקנין דרואים שמעיקרא לא סמכא דעתיה לרשמי שאלה (וכך משמע דעת הפת"ש) דעת הרמ"א שלא מועיל, דהרי בחזקה בלי שטר כתב שמועיל כיון שעושה מעשה בגוף הדבר, והכא סתם, משמע שלא מועיל לרדב"ז קנה אלא"כ ידוע שיש מנהג מבורר שלא יתקיים אלא ע"י שטר.

ב) 'קנין במלוה' לרמב"ם מועיל, אך רוב הפוסקים כראב"ד שלא מועיל. 'קנין בשט"ח של אחרים' לש"ך אם לא יכול למחול ללוה, קונה. ואם יכול למחול, מוכח מרש"י שלא קונה דלא סמכא דעתיה לקצוה"ח דעת תוס' שקונה כיון שלא מתבייש לתבוע אותו. 'קנין בשט"ח על עצמו' לב"ח לכו"ע מועיל, לש"ך לא מועיל אבל יש התחייבות, למחנה אפרים לרש"י ריטב"א ר"ן מועיל, ולרשב"א ספק, לבית אפרים וקצוה"ח תלוי במח' בטעם דין מנה אין כאן משכון אין כאן [ולכן לרא"ש וריטב"א מועיל ולרמב"ן ורשב"א לא].

ג) קנין כסף בכסף גזול שער משפט אם המוכר לא יודע שהוא גזול מועיל, ואם יודע שהוא גזול לא מועיל דאין המעות שלו, ועוד דצריך להחזירו לבעל המעות מתקנת השוק.

סעי' ז' ד') נשבע לקיים המקח מל"מ לא חל עד שיכתוב השטר.

ה) רשמי שאלה אף המוכר יכול לחזור בו. אם הדבר שלא עשו, הוא דבר שיש חשש רחוק של הפסד, אפשר שלא מעכב דסמכא דעתיה.

ו) קנה בכסף במקום שכותבין שטר במוכר שדהו מפני רעתה לבאר יצחק מוכח מתשו' הרשב"א שקנה לנתיה"מ ומהרי"ט לא קנה דהלוקח מקפיד.

סעי' י"א ז) שבות יעקב כל מכירת יין הוי כמוכר מפני רעתה.

סעי' י"ח ח) מכירה שנעשתה להברחה וקיבל המעות ועדיין הם בידו ונתרצו בית מאיר הוי קנין דלא כסמ"ע.

סי' קצ"א

סעי' ג' ב) בעל המוכר את הקרקע שלו **נחלת שבעה** אפשר לכתוב בשטר שגם האשה מוכרת, כיון ששייך אף באשה ל' מכירה דהרי אם האשה מכרה מנכסי בעלה ובעלה הסכים אח"כ אפי' בדברים בעלמא, הוי מכירה. וצע"ג בזמנינו שכתוב אחריות אף על האשה, האם באמת חייבת האשה באחריות או שזה רק נוסח לשופרא דשטרא.

סי' קצ"ב

סעי' א' א) משכיר שמכר את ביתו לשוכר ונעל השוכר וכדו' **לרדב"ז** אינה חזקה דאף לפני"כ יכל לעשות מעשה זה **למחנה אפרים** הוי חזקה.

ב) חזקה ע"י פועלים גויים **למהרשד"ם** מועיל **למחנה אפרים** מצדד שהגבהה ע"י פועלים אף אם הם יהודים לא מועיל, כיון שלא מתכוונים לזכות וכן הוי חצר מהלכת, **לנתיה"מ** קנין יד לא מועיל בפועל דהוי חצר מהלכת, קנין הגבהה וחזקה או משיכה לרשות בעלים מועיל אף ע"י פועלים גויים בתנאי שבעה"ב מכיון לקנין, ובפועלים יהודים מועיל אפי' משיכה לרשותם מדין שליחות.

סעי' ב' ג) בחלוקת שותפים לא צריך לומר 'לך חזק' (דלא כרמב"ן). וכן מועיל חזקה אפי' בהילוך לבד. **רדב"ז** שותפים שמכרו אחד לשני את חלקו צריך לומר 'לך חזק' דהוי כאיש אחר.

סעי' ו' ד) נתן צרור ומנע המים **שער משפט** לא קנה אף במקום שאין מצות השבת אבידה כגון בנכסי הגר או בפניו, כיון שעושה זאת כדי שלא יקראו לו מפסיד ואינו דרך קנין.

סעי' י"א ה) אכל פירות ונתן דמים **שער משפט** אף לראב"ד מועיל, דכיון שבא לרשותו סמכא דעתיה, אלא שלא מצא דבר זה בשם הקדמונים.

סי' קצ"ד

סעי' א' א) ישראל מומר חת"ס הוי כישראל לקנינים ושליחות.

ב) התנה שיקנה בכסף לחוד **כנסת יחזקאל** מועיל רק אם בסוף עשה שטר, אלא שקונה למפרע משעת נתינת המעות [ומן הסתם לא אומרים שעשה תנאי].

סעי' ב' ג) מת הקונה, וספק אם עשה קנין, **כנסת יחזקאל** תולים שלא עשה דבר שלא רגיל לעשותו כגון שאין דרכו לגדור אלא ע"י פועלים, וכן אפי' אם ידוע שהפועלים עשו חזקה לא מועיל דלא התכוונו הוא והם לקנין. **קבלה בידינו** שכל מקום שהרמ"א מכריע פוסקים כמוהו אף להוציא ממון.

(ד) גוי שהבטיח ליהודי למכור לו ביתו, והלך ומכרו לאחר, פנים מאירות קנה השני כיון שהראשון לא פסק דמים. ואף כשפסק, אם השני מוסיף דמים קנה השני. ואף כשנתן מעות אם לא כתב שטר קנה השני, דקונים מגוי רק בשטר.

סעי' ג' ה) קנה מגוי קרקע בכסף שדינו כהפקר, חת"ס אף המטלטלין שעליו אם עתידין להשאר שם הוי הפקר ולא נקנה בכסף, כיון שכאן לא שייך מש"כ הסמ"ע שמטלטלין הדרך ליקחם לביתו. אך אם הקרקע שייכת לגוי וקנה ממנו מטלטלין והתנה עמו שישאיר אצלו המטלטלין, הוי כבא ממש לרשות ישראל כיון שהקרקע מושכר לו להניח מטלטלין.

סי' קצ"ה

סעי' ב' ב) אם כתוב רק 'וקנו ממנו' ולא כתוב 'במנא' וכו' לסמ"ע פסול, לדרכ"מ ובדק הבית וט"ז כשר דבסתם הכוונה לקנין סודר, לנתיה"מ ועוד אם זה דבר שנקנה בסודר, כשר. אבל בדבר שלא נקנה בסודר כגון מטבע, פסול, דלא אומרים שהיה בקנין אחר המועיל.

סעי' ד' ג) באר יצחק ק' הרי יש בגדים שהם לא צמר ופשתים שבטומאה שיעורם ג' על ג' טפחים וא"כ למה בקנין סגי בג' על ג' אצבעות ותי' א' דכיון שיש בגד ששיעורו בג' אצבעות, ממילא יש שם כלי בכל הבגדים. ב' כיון שאם מחשיבו יכול להיעשות כלי. ג' כיון שאם מחובר לבגד גדול, אף ג' אצבעות חשוב אגב הבגד.

סעי' ה' ד) דגו"מ הלכה כש"ך ש'מעכשיו' לבד מועיל (דלא כסמ"ע) דכיון ששייך בו קרן ופירות לכו"ע הקרן מעכשיו והפירות לאחר זמן.

סעי' ז' ה) תקיעת כף במקום שמועיל לקנין חוט השני ונתיה"מ לכו"ע אפשר לחזור בו כל זמן שעסוקים באותו ענין, דהוי כמו קנין סודר שעושים בלי ישוב הדעת, ולא נעשה בגוף המקח.

ו) ושב הכהן לכאורה לרמב"ם בקניני משיכה הגבהה ומסירה לא מועיל תוכ"ד, (דמשמע מדבריו שלכן בהקדש אי אפשר לחזור בו ורק בכסף שטר וחזקה מועיל תוכ"ד) וצע"ג.

ז) בית מאיר תוכ"ד יכול גם להוסיף תנאי (דלא כט"ז). חמדת שלמה ק' אם מוסיף תנאי הוי מעשה הקודם לתנאי שהתנאי בטל, ותי' דעיקר הקפידא היא שבלשון התנאי יקדים התנאי למעשה.

סי' קצ"ח

סעי' א' א) קנה חפץ במשיכה וקידש בה אשה ובא אחר וקידשה לדגו"מ צריך גט משניהם דהראשון קנה החפץ רק מדרבנן והפת"ש חולק כיון שהקונה במשיכה יכול לקדש מדאורייתא.

ב) משיכה בדבר שדרכו להגביה **שער משפט** לא מועיל אפי' אם נתן דמים.

סעי' ה' ג) נתן רק קצת מהכסף **לסמ"ע** קונה דאין חשש נשרפו חיטיך וכו'. וכן אם קנה בסיטומתא וכדו' ונתן כבר את כל הכסף, לא קונה דעדיין יאמר לו נשרפו חיטיך והנתיה"מ **רעק"א ועוד** חולקים דלעולם בקנין כסף לא קונה, ובקנין אחר קונה דלא פלוג, ולכן כשנתן כסף בלי קנין אחר, הוא דאפסיד אנפשיה, **לחת"ס** תלוי בתי' התוס' ואי אפשר להוציא.

ד) רעק"א הקשה, דבש"ך הכא משמע שחצר מושכרת קונה לשוכר ובסי' שי"ג כתב שזוכה למשכיר וצ"ע.

ו) אף כשיש ביטוח שאז לא שייך חשש נשרפו חיטיך, אינו קונה א' דלא פלוג, ב' כדי שלא יפסידו הביטוח.

ז) התנו שהמעות יקנו **לש"ך** לא מועיל, דלא פלוג. **לב"י** ורמ"א מועיל, וטעמם, **לנתיה"מ** כיון שעקרו את קנין המעות רק לטובת הלוקח, ולקצוה"ח כיון שיש מקום שמועיל מעות כגון קרקע אפשר להתנות עליו.

סעי' ו' ח) שכירות מטלטלים **לשו"ע** ונמו"י נקנה בכסף **לרעק"א** לא נקנה בכסף (דהראשונים חלקו על הנמו"י) **למראות הצובאות** הוי ספיקא דדינא [**שער משפט** ביאור השו"ע הוא, דכיון שיש מח' האם משיכה קונה לכן העמיד על דין תורה שמעות קונות, והנאות דשה חולק שאף ספק בתקנת חז"ל הוי ספיקא דדינא כספק בדאורייתא, ולכן אי אפשר להעמיד על דין תורה שמעות קונות].

סעי' י"ב ט) ק' על הרמ"א (סי' רס"ח א') שפוסק שאפי' מי שגילה דעתו שרוצה לקנות בנפילה קונה בד' אמות, ותי' דהתם בשעת הנפילה התכוין לקנות לכן יכול לקנות מדין ד' אמות, משא"כ הכא שבשעת המסירה אין כוונתו לקנות דכוונתו לקנות כשיכנס לסימטא שאז מועיל משיכה.

סי' קצ"ט

סעי' ב' א) מוכר שחזר וקנה אותם מטלטלין עצמם **לשבות יעקב** כ"ש שלא שכיח ולכן נקנה בכסף **לפת"ש** לסמ"ע שקונה מטעם דהוי כאילו המכירה הראשונה בעין והוי כמו שהחליפו, הכא שאין דבר להחליף כנגדו לא קונה.

ב) לפשטות הרמב"ם, ופת"ש במ"מ מלוה הוי ככסף לחת"ס במ"מ (בדעת הרמב"ם) מילוח גרוע מכסף אך הוא יותר מדברים בעלמא, ונפק"מ להיכא שמעות קונות, דאם מלוה הוא ככסף קונה, ואם גרוע מכסף לא קונה.

סי' ר'

סעי' ז' ד) מכר 20 שוורים וקצב עמו על כל אחד מהשוורים בסכום קצוב, כתונת פסים אף שמשך קצת מהשוורין יכול לחזור בו, דמסתבר שהסכים שאותו מחיר יהיה לכל השוורים רק בגלל שרצה לקנות כולם שהרי חלקם פחות טובים וחלקם יותר וא"כ המכירה חלה רק כשמשך כולם וצ"ע.

ה) לרעק"א מל' הרמ"א משמע שב'כור בשלושים' אף בנתן מעות לא קנה כלום (דלא כרשב"א) ויש לדחות ולנתיה"מ כרשב"א שבנתן מעות אף לרמ"א קנה כנגד מעותיו.

ז) רעק"א אף לרמ"א, בנכסי הגר לא קנה בלי כוונת קנין משתי טעמים, א' דהתם סובר שהוא שלו ולא מתכוין כלל לקנות משא"כ הכא, ב' דהכא דעת אחרת מקנה.

סעי' י"ב ח) אם המוכר עצמו עושה פעולת קנין במצוות הלוקח למבי"ט קנה הלוקח אפי' כשהמוכר לא התכוין לקנין לשער משפט זה מח', ומ"מ אם אמר למוכר לשלוח לו ע"י אחר קנה ע"י משיכת האחר, דנעשה שליח של הלוקח.

סי' ר"א

סעי' א' א) קנין סיטומתא לנתיה"מ מדרבנן דלא עדיף מקנין דרבנן לחת"ס דאורייתא (וכמפורש ברמב"ן) כיון שכך המנהג ועדיף מקנינים דרבנן שמועיל רק מהפקר בי"ד, ועכ"פ יש לצרף את השיטות שאף קנין דרבנן מועיל לדאורייתא.

סעי' ב' ב) סיטומתא לדשלב"ע ליש"ש קצוה"ח נתיה"מ ועוד לא מועיל לחת"ס מועיל אפי' באסמכתא (ומה שיש מקומות שמשמע לא כך היינו במקום שאין המנהג לעשות בצורה זו) פת"ש צ"ע כיון שבמרדכי לא משמע כן וכן כתב הרדב"ז.

סי' ר"ב

סעי' א' א) קרקע בשאלה ומטלטלין במתנה לש"ך כתוס' שקנה (דלא כיש מי שכתב ברבינו ירוחם) לדגו"מ אף לתוס' לא קנה.

סעי' ב' ב) מש"כ הרמ"א שאף בצבורים צריך לומר אגב ולא קונה מטעם חצר לסמ"ע איירי באינו משומר לש"ך ע"פ דגו"מ איירי כשכוונתו לקנות גם את הקרקע עצמה אבל אם עיקר כוונתו על המטלטלין קנה לדגו"מ איירי שהקנה את המקום רק לדריסת הרגל שאז לא קונה בקנין חצר.

סי' ר"ג

סעי' א' א) שטרות כסף **חת"ס** סתר את עצמו בתשו' אם נקנה בחליפין, ובתשובות היותר מאוחרות סבר שדינם כמטבע ואינו נקנה בחליפין.

סעי' ב' ב) רדב"ז פסק כרמ"א.

סעי' ט' ג) קנין הודיתא **חכ"צ** אפשר להקנות עי"ז אפי' מטבע אף שהוא שקר ואף שהמעות במקום אחר **תשב"ץ** ועוד קנין אודיתא מועיל רק בשכ"מ **לש"ך** רא"ש ועוד אף בבריא **מוצל מאש** הודאה מועיל אף למצוה כגון שמודה שהאתרוג שייך לשני אפי' שקמיה שמיא גליא שאינו של השני, אלא שהסתפק אם צריך להחזיר לו בקנין או אפשר אף בהודאה **לארעא דרבנן** אפשר להחזיר בהודאה.

סעי' י' ד) כשקנה מעות ומטלטלים **לסמ"ע** לרמ"א העיקר להלכה כשיטה שקונה את מה שראוי לקנין ולא את השאר כמש"כ הרמ"א לענין קני את וחמור **לחת"ס** הכא אינו כקני את וחמור, כיון, א' דהתם שני דברים הם את וחמור והכא איירי ששתיהם לפניו ואמר כל מה שמונח לפני אני מקנה לך, ב' דהתם יש שתי קונים והכא אחד, וא"כ הכא יש יותר סיבה שלא יקנה. אך אם חלק לא בא לעולם וממילא הוא לא בפניו, הוי ממש כאת וחמור. אלא שאף באת וחמור חשש לסוברים שלא קנה והוי ספיקא דדינא, אלא שאם זה דבר שלבל"ע שלא ודאי דאתי, ודאי אין דעתו להקפיד להקנות דווקא יחד דהרי לא יודע מה יהיה וא"כ ודאי קנה את החלק השני.

סי' ר"ד

סעי' א' ב) **רעק"א** משכנות **יעקב** אף שיש מהראשונים שכתבו שאין מי שפרע בקרקע כשלא נגמר הקנין, כיון שכתבו כן מספק, להלכה פסקינן שיש מי שפרע.

סעי' ב' ה) במקח שנפסד קצת **שער משפט** יש על החוזר מי שפרע. וכ"ז כשנפסד ועדיין בעין כגון שהחמיץ, אבל כשנחסר קצת ואינו בעין הוי כנפסד הכל ואין מי שפרע כנגד החיסרון.

סעי' י' ו) נתן קצת כסף על מקח, ואח"כ נתן עוד פעם סכום מלא ע"ד שהנותר יהיה על מקח אחר, והמוכר מכר את המקח השני לאחר והרויח, **חת"ס** אין הרווחים שייכים ללוקח, דלא קנאם כיון דהוי או כקנין בחוב או כקנין כסף שיש בהם רק מי שפרע, ואם רוצה לתת לו את הרווחים אפשר להקל שאינו ריבית עיי"ש.

סי' ר"ה

סעי' א' א) תלוהו וזבין ולא כתב שטר, **שער משפט** מסתבר שקנה, כיון שרואים שהלוקח רוצה מאוד לקנות עד כדי שמכריח את המוכר, הוי כהתנה לקנות בכסף לבד וצ"ע.

ג) כשהמכר בטל מחמת מודעה חות **יאיר** אף המאנס יכול לחזור בו, דאילו ידע שחבירו יכול לחזור בו לא גמר ומקני, ואינו כהונאה שהמהנה לא יכול לחזור בו כדי שלא יהא חוטא נשכר, דשם האפשרות לחזור הוא מחמת העבירה אבל כאן הוא מחמת המודעה ולא מצד האונס.

סעי' ב' ד) אנסוהו סתם ונתן מתנה כדי להיפטר מהאונס **פת"ש** מהדרכ"מ מוכח דהוי מתנה וכמ"ש הנתיה"מ.

סעי' ג' ה) ק' הרי מבואר בסי' י"ב סעי' י"א שאם הפחידוהו לעשות פשרה בטל אף ללא מודעה, משמע שפשרה כמתנה, **הב"ח** תי' דהתם איירי כשידוע שהדין עמו ולכן הוי כתלוהו ויהיב, והכא איירי כשלא ידוע, **מהר"ר עוזר** תי' שפשרה כמכר רק לענין שצריך לדעת אונסו, אך כשיודעים אונסו מועיל אף ללא מודעה **החמדת שלמה** תי' דהכא איירי שתיכף החזיק השני מחמת הפשרה והתם איירי שרק כתבו שטר חיוב, דכיון שלא הוציא מיד את החפץ מרשותו לא מהני.

סעי' ה' ו) 'אין שומעין לו' **לסמ"ע** דחיישינן לבי"ד טועין שלא יחקרו את העדים **לשער משפט** דחוששים שאנשים יטעו ויוזלו נכסיו.

סעי' ו' ז) מלוה שמסר מודעה שמוחל ללוה חלק מההלואה רק מחמת אונס ולא ידוע אונסו **נו"ב** אינו מודעה, **בן הנו"ב** הקשה הרי במתנה אפי' בגילוי דעת סגי, ואפשר דכיון שהוא ע"י שליח הוי כפשרה שדינו כמכר, **פת"ש** למהר"ר עוזר שאף בפשרה מועיל ללא מודעה (עי' לעיל ס"ק ה') עדיין צ"ע.

סעי' ט' ח) מש"כ הרמ"א דכשלא יודעים מתי נעשה המודעה תולים שנעשה לפני המכר. הוי מג' סיבות: **א'** רמ"א כיון שידעינן שיש אונס מסתמא מסר לפני"כ מודעה. **ב'** סמ"ע מוקמינן עדים על חזקתן שלא היו חותמין אם לא ידעו ג' **ב"ח קצוה"ח ועוד** כיון שיש ספק הולכים אחר המוחזק. **שיבת ציון** מסתבר שבדבר שיש קול הטעם הוא כסמ"ע שיש חזקה, אבל בדבר שאין קול לכאורה טעם הסמ"ע אינו נכון, כי לא מוטל על העדים לברר. **נפק"מ א.** 'מתנה' לב"ח כמכר אבל לסמ"ע אפשר שאינו כמכר כיון שבמתנה כותבין רק מה שאמר להם, **ב.** 'לא כתבו מודעה אלא העידו בע"פ' לסמ"ע אין חזקה דהרי לא חתמו אבל לשאר טעמים הוי כחתמו, ג. 'כשהשני מוחזק' לב"ח נותנים לשני כיון שהוא המוחזק אבל לשאר טעמים נותנים לראשון.

סעי' י"ב י"א חת"ס עשה סימוכין לדעת הרמ"א שכפוהו לקנות לא קנה ח"מ ב"ש ועוד אף כפוהו לקנות קנה.

סי' ר"ו

סעי' א' א' החליף שדהו על בית אחר וכדו' פנים מאירות הוי כמכרה ביותר, כיון שיש שרוצה דווקא בזה.

סי' ר"ז

סעי' א' א' מוכר שהתנה עם הלוקח שישלם לו חודש לפני חתונת בן המוכר, והבן לא רוצה להתחתן **שבות יעקב** צריך הלוקח לשלם כשיגיע הבן לגיל עשרים שאז ראוי לישא. אך אם התנה על בתו, כוונתו שישלם רק כשממש נשאת או כשתלבין ראשה.

ב אם יש תנאי אפי' שיש בו צורך אבל אינו עיקר כ"כ, והיה אונס ולא התקיים התנאי לט"ז המקח קיים **לש"ך** ובית מאיר ועוד המקח בטל כיון שמתחילה נעשה על דעת זה **לבית אפרים** (משמע מדבריו) אין מוציאים מיד המוחזק.

ג **עט"ז** נהגו עכשיו שבמטלטלין לא צריך תנאי כפול ובקרקעות צריך.

סעי' ג' ד אמר שמוכר על דעת לעלות לא"י ועלה ולא יכול כלל לדור חת"ס לכו"ע המקח בטל דכשאמר לעלות ודאי כוונתו לדור דאל"כ למה מוכר נכסיו. אמר על דעת לעלות לא"י ועלה ויכול למצוא ע"י הדחק לא בטל המקח. אמר על מנת לדור ויכול רק ע"י הדחק לטור המקח קיים דהרי אף כשאמר לעלות ודאי כוונתו לדור **לש"ך** ורוב הפוסקים כיון שהוסיף לשון לדור כוונתו שיוכל לדור בריוח ולכן המקח בטל.

ה **פרי תבואה** כוונת הרמ"א שבמטלטלין הוי ספק ולכן הולכים אחר המוחזק. חת"ס דין מטלטלין הוי מח' שו"ע ורמ"א, ולכן המוחזק יכול לומר קים לי כשו"ע.

ו חת"ס כוונת הרמ"א שבמטלטלין אף אם לא צריך תנאי כפול, עכ"פ צ"ל בל' 'אם' ולא 'משום' טור **ע"פ דרישה** דברי הרמ"א הם רק במוכר, אך בגילוי דעת של לוקח **לרבינו יונה** לא מועיל כיון שהלוקח קונה מרצונו ולר"ח ב'מטלטלין' מועיל דכל לוקח היה מעדיף לקנות קרקע, ורק כשאין לו אפשרות קונה מטלטלין, [והפת"ש הוכיח שדעת טור וב"י כר"ח] **לרמ"ה** ס"ל כר"ח אבל דווקא כשאומר שיתן לו הדמים רק אחרי שימכור. בקרקע בלוקח, **לנתיה"מ** לכו"ע מועיל גילוי דעת כיון שלא יכול להוליכו למקום אחר לחת"ס **ועוד** לכו"ע לא מועיל דקונה ניחא ליה בקרקע כל שהוא אלא"כ יש חשש שיקחו לו הקרקע דאז הוי אומדנא דמוכח טובא, [ועיי"ש בדבריו

שכתב שכל האומדנא במטלטלין הוא כשיש אונס למוכר או ללוקח, אבל אם האונס במקח עצמו כגון שמתה הפרה, מתה ללוקח ולא אמרינן בזה אומדנא].

סעי' ד' ז) מכר ראובן לשמעון והתנו תנאי ביניהם, ולוי התחייב לתת לקונה הלוואה על מקח זה, ונאנסו ולא התקיים התנאי אך ראובן ושמעון רוצים במקח, חת"ס ההתחייבות של לוי קיימת כיון שלוי לא אמר במפורש שמתחייב רק על דעת שהתנאי יתקיים.

ט) לוקח שקנה במחיר יקר כי סמך על דברי המוכר שאמר לו שאחרים רצו לשלם לו יותר (ואינו אמת), חוות יאיר אם הלוקח מוחזק יכול לא לשלם דהוי כאומדנא דמוכח, ואם המוכר מוחזק לא יכול להוציא ממנו, והט"ז חולק שלעולם המקח חל וכך דרך הסוחרים.

סעי' ה' י) בכל מכר עם תנאי לזמן, חות יאיר אם עבר הזמן בטל התנאי ולא יכול לטעון שכחתי.

סעי' ז' יא) חות יאיר אם יש תנאי שאם תחזיר 'לי' הכסף אחזיר 'לך' החפץ לרמ"ה כשאמר 'לי' הכוונה לי ולא ליורשי וכן 'לך' ולא ליורשיך לרשב"א 'תתן' לא מקפיד למי, 'לי' מקפיד לא ליורשיו לריטב"א (דעת יחיד) בגט ומתנה דווקא 'לי' ובמכר אין קפידא כלל, ואפשר שאם הלוקח עושה את התנאי מדעתו אף שהתנאי חל הוי כמתנה, ולכן כשאמר הלוקח 'לי' אינו יכול לתת ליורשיו לכו"ע. שבות יעקב כל מי שיכול מן הדין לערער גם יורשו יכול לערער, אבל אם יכול לערער רק מטעם תנאי כנ"ל אין יורשו יכול לערער [דלהוציא מיד מוחזק אמרינן 'לי' ולא ליורשי].

סעי' ח' יב) כוונת הסמ"ע (ס"ק י"ד) שדעת הרמב"ם שאם לא סמכא דעתיה היה הדין שאף אם לא החזיר מועיל דהוי כאילו התנה הלוקח, לכן כתב הרמב"ם שסמכא דעתיה והיינו שמקנה רק ע"ד התנאי, ולפי"ז צריך לגרוס 'שלא תחזיר' במקום 'שתחזירה'.

סעי' י"א יג) מים חיים הולכים אחר לשון בני אדם, שאם כוונתם שנותן העירבון במחילה או מתנה מועיל. וכיון שהרמ"א לא כתב 'וכן עיקר' לכן התופס יכול לומר קים לי כשו"ע.

יד) נו"ב אף לשו"ע שמועיל מחילה במה שתופס, היינו דווקא עם קנין ודווקא כשאין לשני שטר שחייב לו, דכשיש שטר אם יש לתלות שעשה זאת מחמת שנודע לו שהשני לא חייב לו יש להקל, אך אם יש שטר ומפרש שהוא מוחל מחמת הקנס ודאי לא מועיל.

סעי' י"ג טו) למרדכי במקום אחד וראב"ד וש"ך ועוד אסמכתא לא קונה אפי' מדאורייתא למרדכי במקום אחר ורש"י ורמב"ם וב"ח אסמכתא מדאורייתא קונה, ולכן

דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים שישראל מגוי קונה באסמכתא דבגוי אזלי בתר דאורייתא. אך גוי לא קונה מישראל דודאי הפקיעו כוחו כ"ש מישראל.

טז) התחייב להשיג לו אישור על משהו, חות יאיר אינו אסמכתא כיון שבאופן רגיל יכולים לעשות זאת בסכום קצוב, (ואינו דומה לאומר לקנות לו יין בזול דהתם אפשר שלא ימכרו לו.) אך אם דורשים ממנו סכום יותר מהראוי הוי אונס ופטור. ואם התחייב קנס אם לא ישתדל בשבילו, פטור מהקנס דהוי אסמכתא.

יז) בית אפרים כל הלוקח סחורה כדי למכור על דעת שאם יאנס ישלם לו כך וכך, ונתן לו שט"ח על סכום זה, ואפי' אינו הלוקח עצמו אלא חברת ביטוח, הוי חיוב גמור ואינו אסמכתא. חברת ביטוח לא יכולים באמצע לחזור בהם ולהכריח את הנותן לדאוג להוציא את הסחורה מיד הלוקח.

יח) ראובן ושמעון שיחקו בקוביא וראובן הלווה כסף לשמעון לשחק, ושמעון הפסיד ולכן ראובן נטל את הכסף, שבות יעקב אם שמעון כלל לא נטל את כסף ההלוואה אלא ראובן שם את הכסף על השולחן, אין שמעון חייב לשלם דהוי כשוחק באמנה שלא מוציאים מידו, ורק אם שמעון נטל את הכסף ועשה קנין, נשתעבד מיד וחייב להחזיר לו את ההלוואה.

סעי' י"ט כ) אסמכתא עם קנין ללא בי"ד חשוב אך עם שבועה לסמ"ע מועיל לט"ז וב"ח לא מועיל לנו"ב שיטת הסמ"ע היא יחידאה ולכן אי אפשר לומר קים לי כמוהו. נתן תקיעת כף לא לאדם שנתחייב לו, מהר"י וי"ל לא הוי חמור כ"כ שבות יעקב גם למהר"י וי"ל אינו אלא סניף ולא שפסק כך וכן הדרכ"מ ועוד חלקו עליו.

כא) חות יאיר תקיעת כף הוא בין בימין בין בשמאל.

כב) מש"כ הרמ"א שאסמכתא קונה להקדש רעק"א הקשה דאפשר שרק בדשלב"ע מועיל אמירתו להקדש כיון שאף הדיוט יכול לחייב את עצמו כשהחיוב חל על גופו, משא"כ באסמכתא דאין ההדיוט יכול לחייב את עצמו.

סעי' כ"א כה) אמר לו לשחוט פרתו ואם ימצא טריפה ישלם לו תשו' הרא"ש פטור רעק"א הקשה מאי שנא מהאומר לאומן לעשות ויקנה ממנו שחייב לשלם לו הקצוה"ח תי' שבפרה שרובם כשרות הוי כאונס ופטור והנתייה"מ תי' דכיון שנמצאת טריפה התגלה שלא היה שווה יותר.

סי' ר"ח

סעי' א' ב) נתקיים בקנין נתייה"מ היינו כשפסק עד שלא יצא השער, דבקנין רגיל כל שמשך החפץ לרשותו כבר התחייב, ולש"ך (סי' ר"ט) שקנין בפסק עד שלא יצא השער מועיל רק למי שפרע, צ"ל דהכא איירי בדבר המצוי לקנות ובמחייב את עצמו.

סי' ר"ט

סעי' ב' א) אומר שמוכר לו כפי שישומוהו שלשה בני אדם, באר יצחק לא הוי אסמכתא.

ב) אם המוכר והלוקח לא יודעים מה יש בבית לש"ך הוי אסמכתא לסמ"ע וחוות יאיר כיון ששתיהם לא יודעים הוי כמשחק בקוביא דלפי הרמ"א לא הוי אסמכתא.

סעי' ד' ג) נתן דשלבל"ע ומת רעק"א אפי' אמר בלשון חיוב, החיוב רק על עצמו ולא על יורשיו.

ד) שכ"מ לא יכול להנחיל דשלבל"ע אף בתורת נחלה.

ו) המוכר את הי"ש שיעשה מתבואה זו וכן המוכר יין שיוציא מענביו, חת"ס כיון דגמרו בידי אדם הוי כדבר שבא לעולם.

ז) המוכר יין לדמיו לקצוה"ח ולנתיה"מ הוי מכירה למהר"מ אלשיך לא הוי מכירה כיון שאינו צומח מגוף היין.

ח) אמר 'דמי היין' ולא אמר 'לכשימכר', רעק"א אמרינן שכוונתו 'יין לדמיו' ומועיל, וכן הדין אם אמר 'דמי בית', כיון דדמי הדברים האלו חשובים. אך 'דמי שכירות בית' וכן 'פירות דקל' כיון שהם טפלים להם, לא אמרינן שמכר העיקר בשביל הטפל.

סעי' ה' י) מ"ש הרמ"א 'ליקום בהימנותיה' מעין גנים שייך רק כגון שמכר לו חפץ שלא היה לו. אך אם הבטיח למכור לו דבר אם יקנהו מפלוני, יכול לחזור בו, דאין סברת ליקום בהימנותיה כיון שאינו חייב לקנות, ודלא כצמח צדק. נתיה"מ סברת 'ליקום בהימנותיה' שייך רק כשהמוכר ידע שאין לו והלוקח לא ידע, אבל אם הלוקח ג"כ יודע שאין לו ולא הבטיח לקנות לו או כשהמוכר ג"כ לא יודע, לא שייך סברא זו. וכל הנ"ל בחפץ מסויים, אבל אם זה חפץ שסוחר בו, אמרינן שקנה את החפץ לעצמו לסוחר בו, ואין סברת ליקום בהימנותיה.

סעי' ו' יא) קשה דבסעי' ה' מבואר דבדבר שלא בא לרשותו אין התחייבות, ובסעי' ו' מבואר שיש. הסמ"ע תי' שבסעי' ה' איירי בדבר שלא מצוי לקנות, ולכן אין אפי' מי שפרע, דאין מי שפרע כשלא קונה מדאורייתא. ובסעי' ו' איירי בדבר המצוי דהוי כדשב"ע, ולכן אם יש קנין כסף קנה לענין מי שפרע ובקנין גמור חייב לקנות בשבילו ואינו יכול לחזור בו הנתיה"מ תי' שבסעי' ה' איירי ביין זה' שלא חל כלל כיון שמי אומר שימכרו לו, ובסעי' ו' ביין סתם שאז מצוי ועכ"פ חל לענין מי שפרע. [ולהלכה סובר כש"ך דלקמן] הש"ך תי' שבדשלבל"ע קונים רק לענין מי שפרע, ואף

בסעי' ה' יש מי שפרע, [דלשיטתו מי שפרע לא קשור כלל לקנין דאו' דלא כסמ"ע], ובסעי' ו' אינו קנין גמור אלא מי שפרע. [נמצא: שלש"ך אף בקנין גמור ואף בלא קנין גמור יש מי שפרע, וכך דעת הנתייה"מ ובדק הבית (לאחר שחזר בו), ולסמ"ע כשמצוי הוי כבא לעולם ומועיל בו קנין, וכשאינו מצוי אין אפי' מי שפרע וכך סוברים גם הקצוה"ח, משכנות יעקב, ושב הכהן ועוד. רעק"א ופת"ש ס"ל דהוי ספיקא דדינא] אם עשו פסיקה לכל השנה וקנו בצורה המועילה לכו"ע, כגון בלשון חיוב, פנים מאירות אם המקח בהיתר אינם יכולים לחזור בהם, אבל אם לא שילם המעות ונתייקר או הוזל עד כדי שיש הונאה יותר משתות, יכול לחזור בו. ואם המקח באיסור, צריך לשלם כשער היוקר ויכול לחזור בו. אך אם הדרך הוא שהמוכר קונה מאחרים ע"פ התחייבות הקונה, חייב כמו שפסק עמו ואין הלוקח יכול לחזור בו. [אם יצא שער עיירות ולא שער מדינה יכול לומר קים לי כשיטות שאינו כיצא השער ולכן הוי מקח באיסור שיכול לחזור בו]. קנו בסיטומתא דבר מצוי שלבל"ע רעק"א תלוי במח' סמ"ע וש"ך הנ"ל (דלא כחת"ס בסי' ר"א סק"ב שמועיל סיטומתא בדשלבל"ע), אך אם הקונה אמר במפורש למוכר שיביא אליו את הפירות ואח"כ חזר בו, לכו"ע הוי כגרמי וחייב לשלם לו את ההוצאות. אחד קנה מהשר את בעלות החנויות לשנה הבאה ולפני"כ התחייב בהתחייבות גמורה שימכור את בעלות החנויות לאלו שהם עכשיו בעלי החנויות, ועכשיו חוזר בו וטוען שקנה לעצמו, ומוכיח שמסר מודעא לפני התחייבותו שעשה זאת רק משום שלא רצה שהם יקנו מהשר, משכנות יעקב חייב לתת להם אף דהוי דשלבל"ע, הטעם, א' דסמכא דעתיה שהאדון ימכרהו לו דכבר כמה שנים מוכר לו והוי כשדה זו שאירש מאבא שמועיל כיון שבירר מקחו וכאילו בא מאליו שמועיל בו קנין, ב' הוי מצוי וכיצא השער דמי, שלסמ"ע ועוד מועיל בו קנין, ג' דבר שכל בני העיר מתנין מועיל אף שלבל"ע, (אף לסוברים שבשותפים רגילים לא מועיל), ובעלי החנויות הוי ככל בני העיר דהרי אין לאחרים עסק בזה, ד' איירי שכתב גם לשון חיוב על עצמו דמועיל לכו"ע, ה' המודעא לא הועילה, דאינו אונס מה שלא יניחו לו לעשות רצונו.

(ב) רעק"א דעת הר"י מיגאש (וכן דעת הרא"ש לפי הש"ך בס"ק הקודם) שרק אם קנה ולא רוצה לתת לו מקבל מי שפרע, אבל אם לא קנה כלל אין מי שפרע, (ולא כמשמע מהרמ"א).

סעי' ה' (ג) מש"כ הרמ"א שמועיל סילוק בדשלבל"ע, היינו כשיש לו עכ"פ שיעבוד כמש"כ הסמ"ע, דאז דומה למחילת פירות נכסי מילוג לאחר אירוסין שמועיל.

(ד) כל דברי הרמ"א בשם רבינו משולם שמועיל כששניהם הקנו זה לזה, חת"ס היינו דווקא כששניהם קונים ומקנים בקנין ושטר אחד, אבל כשיש שני שטרות, אפי' שהמנהג הוא שאחד תלוי בשני, אינו מועיל, ועוד דהרי הרמב"ם חולק על רבינו משולם וא"כ הבו דלא להוסיף עלה.

סי' ר"י

סעי' א' א) אמא שמזכה לבנה למבי"ט לא קנה לשבו"י קנה. אבא שזיכה לבנו או בתו דשלב"ע למבי"ט מועיל שבו"י ברמב"ם מפורש שלא מועיל וצ"ע.

ב) עובר תוך מ' יום לש"ך וריטב"א ונמו"י הוי כמיא בעלמא ולא קנה לסמ"ע וב"י קנה. רעק"א הוכיח שדעת תוס' כב"י.

ג) שבות יעקב הרמ"א סתם כרא"ש שבן בנו אינו כבנו, ואף שהתה"ד חולק, כיון שהיורשים מוחזקים אין מוציאים מידם.

סי' רי"א

סעי' ז' א) ושב הכהן בנידון הרמ"א, אפי' שלא מסר לשליש זכה שמעון למפרע ויכול למכור, כל שוכר שקנה את הבית שיהיה שלו מיד אחרי השכירות, כיון ששכירות ליומא ממכר הוא, הוי ממש כשלו מעכשיו ויכול למכרו, ולמעשה צ"ע.

סי' רי"ב

סעי' א' א) קניה ופשרה על מסים נאות דשה מועיל אף שאינו ברשותו ואין בו ממש, כיון שזה המנהג וגם דינא דמלכותא. עשו פשרה על מסים של כל השנה, ובאמצע השנה הוצרכו לעבור דירה, אם כבר שילמו הכל אי אפשר להוציא. ואם לא שילמו הכל, אם הוא ידע שיכול להיות שהוא יעבור דירה והשני לא ידע, חייב לשלם לו הכל, [אלא"כ נתן סכום מראש וסוכם שאם יחזור בו יוחלט לו הקנס, שאז פטור על החצי השני של השנה]. ואם שתיהם ידעו או שתיהם לא ידעו, פטורים על החצי השני של השנה, ועל החצי הראשון ישומו כמה היו משתמשים ללא הפשרה, ובשאר שהשתמשו רק כי חשבו שיש פשרה ישלמו שתי שלישי, (אלא"כ סכום הפשרה יותר, ישלמו כפי הפשרה). ואם יש ויכוח כמה השתמשו, אם הוא טוען בריא או שאינו יודע, והשני שמא, יקבל עליו חרם על ידיעתו. ואם השני בריא, צריך להישבע, ואם אינו יודע ישלם.

ב) למכור את זכותו לדור בעיר נו"ב אי אפשר דאין בו ממש, אבל אם ע"י שמסתלק מזכותו ממילא זוכה השני מדינא דמלכותא, אפשר שמועיל, וכן המנהג.

ג) כשנתן בית לדירה ולא פירש לכמה זמן לט"ז וש"ך ור' נחשון גאון כוונתו לעולם לרמ"א וסמ"ע וחת"ס ורוב הפוסקים כוונתו לשעה אחת.

ד) שי למזורא (בדעת הרמב"ן, ודעת הרמ"א ע"י ס"ק הבא) אם כתוב קנין לפני לדור בביתו לא מועיל. אם כתוב קנין מיד אחרי לדור וכו' מועיל, דקנו מגוף הקרקע.

אם כתוב קנין בסוף השטר ולא מיד אחרי 'לדור וכו'', הדין הוא, שאם למעלה גם כתוב קנין, אפי' שהוא לפני 'לדור' מועיל, דכיון שיש שתי קנינים ודאי רצה להוסיף בכח הקנין, ואם כתוב רק קנין אחד לא מועיל. רעק"א חולק שאף שכתב וקנו בסוף מועיל, אלא שאם כתוב קנין שאינו מועיל בהתחלה וכתב בסוף קנין המועיל, מועיל רק מדין שני קניינים. רעק"א דמי שכירות הוי דשלב"ע, והוי כמטבע שאינו נקנה בחליפין. אם כתב קנין אחרי 'לדור', אפשר שמועיל רק לענין דבר שאין בו ממש דלא שייך קנין, אבל לא במקנה חפץ מסויים שלא בא לעולם דכיון ששייך בו קנין לא מפרשים דבריו (דלא כהגאון מליסא שמועיל). אם לדבר מסויים לא הועיל הקנין אפשר שלא הועיל גם לשאר השטר.

(ה) רעק"א דעת הרמ"א שאם יש שתי קניינים הוי ספיקא דדינא אם הלכה כרמב"ן. לסיכום 'קנו שנותן לדור' אינו כלום. 'יתן לדור וקנו' מועיל. 'קנו שנותן לדור וכתב עוד פעם קנין' ספיקא דדינא אם לפסוק כרמב"ן. 'כתוב רק שנתן לדור והקנין כתוב בסוף השטר' לשי' למורא לא מועיל לרעק"א מועיל. 'כתוב שנתן דשלב"ע וקנו' לגאון מליסא מועיל כי כתוב קנין אחרי, לרעק"א ספק אם קנין אח"כ מועיל לדשלב"ע.

סעי' ו' ו' ה) הטור כתב שהנפק"מ בין שכירות לקניה לזמן הוא ששוכר אינו רשאי להשכיר. והקשה הב"י הרי נפסק להלכה שבקרקע השוכר רשאי להשכיר, הסמ"ע תי' שבית מותר להשכיר כיון שקלקולו ניכר ואם השני יקלקל יוכל המשכיר לתובעו, אבל בקרקע לא ניכר הקלקול. הט"ז ועוד תי' ששוכר לא רשאי להשכיר למי שיש לו יותר אנשים המהר"א ששון תי' ששוכר לא רשאי להשכיר אם כבר קיבל המשכיר את דמי השכירות, [אך במרדכי ועוד מפורש לא כך].

סעי' ז' ז' ג) שטר שבתחילתו כתוב שציוה לקנות בקנין סודר, ובסוף כתוב שהכל נעשה באופן המועיל, מהני. כתב קרקע זו יהיה לפלוני והשכירות יהיה להקדש, מהני לכו"ע, כיון שמיד שפלוני רוצה הקרקע שייכת לו אלא שיש תנאי שיתן להקדש. ואם הפלוני לא רוצה, חוזר הקרקע ליורשים, ואינם צריכים לתת כלום להקדש.

(ח) חת"ס מה שנהגו שמי שבניו מתים מוכר את שאר בניו לח"ק וכדו', אינו מכירה כלל אלא משהו סגולי. ולכן אף שהאב הבטיח כסף וכדו', אם לא נשארו לו נכסים, אין חיוב על הבן, (ואין כל בעלות לח"ק על הבן).

(ט) הנודר לעניים ומת לב"י (בתשו' אבקת רוכל) היורשין חייבים לתת לרמ"א (בתשו') ומהרי"ט וקצוה"ח ועוד פטורים. אך דעת החת"ס שכל המח' בשו"ע הוא רק כשנדר לעשירים אבל לעניים ודאי שיש חיוב, ומסק' שאם אמר 'אתן מנכסי' נשתעבדו הנכסים. 'תנו מנכסי' לכו"ע לא נשתעבדו נכסיו דלא יכול להחיל נדר על היורשים

(דלא כמהר"ם אלשיך שס"ל דלרמב"ם חייבים), אלא"כ היה חולה או השליש את הכסף, שאז חייבים מדין מצוה לקיים דברי המת. והמח' באמר 'אתן' על דשלבל"ע ומת, דלרמב"ם חל עליו חיוב מכח הנדר והוי כאילו אמר דקל לפירות, ולרא"ש כיון שלא נמצא כשבא לעולם, לא חל עליו שום חיוב, [והלכה כרא"ש כיון שקי"ל שאדם מוציא דבריו לבטלה].

סעי' ט' י) מש"כ הרמ"א שיש סתירה בשו"ע, לסמ"ע אין סתירה, דלהרמב"ם חל הנדר רק בדבר שבא ממילא כגון מה שתלד פרת, (הגהת הש"ך חולק על הסמ"ע שהרי הרמב"ם הביא ראייה מיעקב אבינו שנדר לעשר את מה שיקבל אף שלא בא ממילא החת"ס תי' ששם הוי כדבר שבידו, שאין אדם בעולם שהקב"ה לא נותן לו משהו לאכול כו'), חת"ס אם כתב שחלק ממה שאשתי תרויח מעסקי אחרי מותי יהיה לעניים, לכו"ע אינו כלום דאינו ביד שום אדם, (אלא"כ האשה קיבלה כתובתה ע"ד זה שהוי כאילו היא נדרה). חת"ס מי שנתן הקרן לכל בני משפחתו ע"מ שהפירות יהיו לעניי המשפחה, לכו"ע מועיל, כיון שנתן את הקרן בקנין גמור, ויש רק תנאי לתת לעניים מסוימים וכו'. דעתו לפסוק כמהר"ם אלשיך ש'יין לדמיו' וכדו' לא מועיל כיון שאינו צומח ממנו. וכ"פ כמהרי"ט שכמו שאינו יכול להקנות דשלבל"ע אפי' לאדם מסויים, כך אי אפשר להקנות דבר שבא לעולם לאנשים לא מבוררים כגון לעניים שיבואו או שיבררו הקהל, אך יש דין נדר עכ"פ אם אמר 'אתן' וכדו' (ולא תנו), ולמהר"ם אלשיך (שלא מועיל דקל למעותיו), אף דין נדר לא חל, דכל שאי אפשר לפרש נדרו באופן המועיל, לא חל הנדר. פת"ש צ"ע [כיון דדעת הקצוה"ח ונתיה"מ ובני יעקב ומהרי"ל ועוד דלא כמהר"ם אלשיך].

סי' רי"ד

סעי' ב' א) נתן במתנת שכ"מ בית עם כל החדרים ויש חדרים שמושכרים למוכרי קמח, אף הם מכורים, והטעם, א' חדר משמעותו שלא שוה תשמישו לבית, ב' במתנה, כלול ב'בית' החדרים השוים בתשמישם, ו'כל החדרים' הוי יתור לשון, וכולל כל השאר, ג' אף שמאכסנים שם קמח כיון שלא מוכרים שם, לא הוי כחנות אלא כחדר, ד' בזמנינו בית כולל הכל. עדים נאמנים להעיד איזה לשון אמר, אם לא סותר משמעות הלשון שבשטר.

ב) שבות יעקב שכירות שוה למכירה בכל הלשונויות. אם מכר חדר ויש בתוך זה חדר פחות מד', הוי ספק אם כלול בלשון 'חדר', ויד השוכר על התחתונה.

סעי' ז' ג) כנסת יחזקאל בית ששייך חלק לראובן וחלק לשמעון אפי' תחת גג אחד לא נקרא בית אחד.

סעי' י"א ד) פני יהושע יורה המחוברת לתנור, ויורה ששורפין י"ש שמחובר בטיט, לא מכור בכלל בית, מכח המנהג, ואף מעיקר הדין.

ה) שיבת ציון אם יש דינא דמלכותא דכל מה שמחובר לבית בטיט ויתדות נמכר עם הבית, אף המזוזות מכורות לכו"ע.

סעי' י"ב ו) עבודת הגרשוני היה חצי בית שייך לפלוני לזמן מסויים, ואח"כ מכר לו הבעה"ב חצי בית לחלוטין, אמרינן שהמכירה על החצי השני שאין לו בו חלק, דכיון שלא פירש איזה חלק, חייב להביא את השוה יותר, אלא"כ היו שתי חצאים מחולקים ידועים, דנותן לו הפחות כו'. דעת השואל שסבר שאף הכא נותנים לו כפחות, אינו טעות בדבר משנה, ולא בשיקול הדעת, רק שלכתחילה היה מורה כך.

סי' רט"ו

סעי' ו' א) אם לא כתב עומקא ורומא למו"ה סענדר לא קנה מרתף ומחילות אף במתנה לבית אפרים קנה דכיון שמשמש להצניע חפצים, הוי כחדר, ועוד דעדיף מחדר כיון שהוא תוך הבית ופתוח לו (ואינו כבוד ודות שתשמישם למים).

סי' רט"ז

סעי' ד' א) עבודת הגרשוני אפי' כשיד בעל השטר על עליונה ומפורש ששייר לו דרך, לא קנה שאר חרובין.

סעי' ה' ב) אם נתן לו שני דקלים לרמב"ם מועיל לדעת הט"ז דכיון שבא לעולם אפי' שאינו ברשות המוכר הוי לגבי לוקח כבא לעולם, והוי חלק מהמקח לדעת השער משפט אינו יכול לכוף הלוקח לקחת הדקלים דאינו חלק מהמקח, אלא שכשנותן לו את הדקלים, מקח הקרקע קיים. שער משפט אף לרא"ש (המובא ברמ"א) שנחשב כשתי מכירות, אם מכר קרקע אחת גדולה יש קפידא שלא יתן לו קטנה (דלא כמשמע בט"ז), ורק במכירת שתי דברים נחלקו הרמב"ם והרא"ש. ב' מקומות בביהכנ"ס הוי כב' דברים. ט"ז אין להוציא ממון נגד דעת הרמב"ם והמכירה בטילה.

ג) אמר קרקע ודקלים, ואין שם דקלים, עבודת הגרשוני אף שהלוקח מסכים לקחת ממקום אחר, יכול המוכר לחזור בו, דכל מקום שהלוקח יכול לחזור אף המוכר יכול לחזור דלא נגמר המקח. אם כתב שמשייך לעצמו דיר גדול, אין מכאן הוכחה שאת הקטן מכר, [כמו באמר חוץ מחרוב פלוני שאף שאר חרובין לא קנה]. אם כתב 'ושאר בניינים', ואין שם בנין, לא מפרשים כוונתו על דיר קטן וכדו', אלא אמרינן שראה וקיבל, והמוכר אמרו רק להשבחת המקח. ואף אם מצר לו מצרים החיצונים, לא מועיל דכולם לא קוראים לו בנין.

סי' רי"ח

סעי' כ"א א) כנסת יחזקאל אם אמר 'חצי שדה שיש לי' קנה כל החצי, ואם אמר חצי 'השדה שיש לי' קנה רבע דכוונתו חצי ממה שיש לו.

סעי' כ"ב ב) רעק"א אם אמר 'קרקע', אף שלא אמר 'כל' הוי הבתים בכלל. והטעם, שכך לשון בני אדם, ועוד שבתים הוי בכלל קרקע, [ועדיף מכותל בנין שדעת העיטור דהוי כתלוש כיון דתלוש ולבסוף חיברו דינו כתלוש].

סי' ר"כ

סעי' י' א) אמר פרה זו, והיא מעוברת לט"ז וב"ח ועוד לכו"ע הולד מכור לחת"ס לרמב"ן הולד אינו מכור ולרא"ש מכור. וכ"ז כשידעו שמעוברת דאל"כ לכו"ע יכול המוכר לטעון שע"ד כן לא מכר.

סי' רכ"ב

סעי' א' ב) המחליף פרה בחמור וקיימא באגם רעק"א אף כשיש עדים לשתייהם אזלינן בתר מרא קמא כיון שהוא ממון, [ודלא כאיסור דאמרינן דתרי ותרי הוי ספק דרבנן ולא הולכים אחרי חזקה].

סי' רכ"ד

סעי' א' א) ראובן מכר לשמעון מאה כור תבואה ושמעון אמר לו שיקח שליח שיעביר החיטים לעליה ששכר ונמצא חסר מהתבואה, ושמעון טוען שראובן נתן פחות וראובן טוען שנגנב ע"י השליח לעבודת הגרשוני אם הלוקח מוחזק, אין מוציאים מידו דאין חזקה שהיה הכל [דלא כפרה וחמור], ואם המוכר מוחזק, או מוציאים מידו ולא צריך אפי' שבועה עכ"פ כשטוען בריא לשב יעקב אפי' אם השליח מכחיש, נאמן המוכר בשבועה דדומה לחנוני שהאמינו לתת לפועליו שנאמן מדין שליח עשה שליחותו שמעון מכר לראובן חיטים ושלחם לראובן ע"י ספנים, וראובן שלח שליחים לקחת מהספנים והם לא שקלו, וראובן טוען שקיבל פחות ואולי נפחת אצל הספנים ושמעון טוען שאולי נגנב ע"י שליחי ראובן, ושמעון היה המוחזק, שב יעקב הדין עם שמעון א' כיון שהוא מוחזק ב' כיון ששליחי ראובן שלקחו מהספנים בלי לשקול הוי פשיעה ג' הוי כספק בפרעון שפטור משבועה, אלא ששמעון יקבל בחרם שאכן שקל את מה שנתן [ואף שמדינא צריכים לעשות רק חרם סתם מ"מ כיון שהוא סכום עצום וכדי לפייס הלוקח, החמיר על המוכר שיקבל חרם חמור ממש ולא רק חרם סתם].

סי' רכ"ה

סעי' א' א) לצ"צ ועבודת הגרשוני אם החליפו בתיהם ושילמו מיד היתרון, ויצא בע"ח על אחד מהם, יכול לגבות שני הבתים דאחריות בכה"ג אינו ט"ס, דבהיא הנאה שלא מקבל אחריות לחבירו אף אין חבירו מקבל עליו הקצוה"ח ונתיה"מ חולקים דמפורש בתשו' הר"י מיגאש שאחריות ט"ס אף בחליפין, כיון שהיודע שקרקעו ללא מום לא יחליף ללא אחריות לשבות יעקב אף אם אחריות ט"ס יכול הבע"ח לגבות, דיאמר לו אני מוקדם ואם יש לך טענת אחריות לך ותגבה ממנו, אלא שמצד אחר חלק על הצ"צ דסובר שבע"ח לא יכול לטרוף קרקע שקיבל תמורתו וא"כ ממה נפשך טורף אחד שלא כדין, אלא שהתומים חולק על השבות יעקב בדין זה בית מאיר הקשה על הצ"צ הרי שמעון יכול לומר לבע"ח מה הפסדתך הרי יש לך קרקע תחת השיעבוד שלקחתי לך דהרי אינו יכול להבריחו.

סעי' ב' ב) מש"כ הסמ"ע שאם נתן לבע"ח ע"פ עדיותיו ללא ביי"ד אין המוכר צריך לשלם לו, מים חיים היינו רק כשהמוכר לא הרויח מזה, אך בציור שאם לא היה נותן לו היה הבע"ח מחייבו יותר, חייב המוכר לשלם לו, ומס' שיעשו פשרה.

ג) אם בשעת המכר כבר היה על הקרקע דין המלך לתת קרקע זו לאחר, בית אפרים הוי מקח טעות, אלא"כ יכול לסלקו בזוזי שאז המוכר חל אך יש עליו אחריות, ואם נתחדש גזירת המלך אף שהוא מחמת המוכר כגון שהתחדש חוק לקחת הקרקע על חובות ישנים, הוי אונס ואין עליו אחריות.

סעי' ה' ד) מכר על דעת שאינו מקבל אחריות מהשררה ואח"כ נתבטל המקח וחזרו ונתפשרו ועשו שטר קצר שלעת הצורך יכתבו שטר כנהוג, ולא הזכירו שלא מקבל אחריות השררה, פנים מאירות אם העדים מעידים שכוונתם היתה כתחילה ויש אומדנות המוכיחות שנמכר על דעת זה, הדין עם המוכר שאין אחריות על השררה.

סעי' ו' ה) אונס ניסוך על המוכר רא"ש הטעם, א' שיש ספק והלוקח מוחזק ב' המוכר שקיבל אחריות על שפיכה כוונתו אף על ניסוך אלא שלא פירט ניסוך דאינו שכיח ולפי טעם זה אף אם המוכר מוחזק האחריות על המוכר הסמ"ע הביא רק טעם ב'. פנים מאירות (ע"פ פת"ש) כוונת הרא"ש דווקא כשהלוקח מוחזק, דכל פסק שהפוסק כתבו עם כמה סניפים אין לסמוך על סניף אחד. כל דברי הרא"ש הם רק כשאף הלוקח קיבל אחריות, דאם רק המוכר קיבל אחריות ודאי אין כוונתו על ניסוך (דדמי לדרישה שהסביר את טעם השני ברא"ש שכוונתו שכיון שהלוקח קיבל אחריות משמע שכל השאר על המוכר) ולכן אף כשהלוקח מוחזק מוציאים מידו בית דוד אם המוכר כתב שלא קיבל אחריות אש ומים, אין אומרים שכל השאר קיבל.

סי' רב"ז

סעי' א' א (א) עוד נפק"מ אם רק הלוקח הוא הבע"ד או אף המוכר, **חת"ס** בציור שיש לו שתי שטרות על המוכר, דמעיקר הדין צריך להשבע אלא שאם המוכר אינו בע"ד יכול לבוא ללוקח ולהוציא בשטר הקטן ללא שבועה דהרי אין חשש שיגבה ממנו עוד פעם, ואח"כ היה הולך למוכר לגבות מהשטר השני ללא שבועה דהוי כנשרף הראשון.

סעי' ב' ג **רעק"א** בציור דידן אם בא נגזל ומוציא מראובן, ספק אם גובה משמעון, דאפש"ל שרק בע"ח הוי כבא מכח ראובן ולכן אינו יכול להוציא משמעון, אך גזילה שכל מקום שמוצא שדה זו לוקחו, אינו מכח ראובן ויתכן שיכול לגבותו משמעון.

סעי' ג' ד **שבות יעקב** השו"ע איירי כשהיה השעבוד על שדה זו, דאם לא היה השיעבוד על שדה זו יכול לטרוף מהלוקח אף כשמוכר לו אחרי שבא זכותו לידו.

סי' רב"ז

סעי' ז' ב (ב) כשלא נתן המעות ועבר זמן כדי שיראה להגהות **אשר"י** יכול לתבוע הונאתו, דמיגו דיכול לומר נתתי יכול לומר לא נתרציתי **לש"ך צ"ע לקצוה"ח** סתימת הפוסקים דלא כהגהות **אשר"י** כיון דהוי מיגו נגד חזקה **למשכנות יעקב** אינו מיגו נגד חזקה דאין זה חזקה אלא סברא, ואף ברמב"ם ועוד משמע כהגהות **אשר"י**, [ואף שהש"ך הניח בצ"ע אין זה מוציא ממשמעות הרמב"ם] 'ולמעשה' כל האחרונים הסכימו כהגהות **אשר"י**, אלא **שלנתי"מ תוס' יו"ט ועוד** הטעם משום מיגו כנ"ל **ולרעק"א מל"מ בית מאיר ועוד** הוא משום דכל זמן שמוחזק אינו חושש לברר מקחו, ועוד דהוי כאומר לחבירו שמוחל לו מה שיגזול ממנו שודאי אסור לגזלו, [אלא שהוסיף רעק"א שלפי כל הנ"ל אם שהה קודם שנתן המעות אף שלא שהה אחרי שנתן המעות ע"כ שמחל] **ונפק"מ א'** לטעם מיגו צריך להשבע שלא מחל, ולטעם מוחזק לא צריך **ב'** כשנתן המעות אלא שתפס מהמוכר אחרי כדי שיראה, דלטעם מיגו נאמן ולטעם מוחזק לא **ג'** כשלא שילם והמוכר תפס אחרי כדי שיראה, לטעם מיגו אין הלוקח נאמן ולטעם מוחזק הרי עד כדי שיראה היה מוחזק **פת"ש** למעשה בכל הנפק"מ יכול לומר קים לי. **חות יאיר** כשיש סיבה למה שתק אין ראייה שמחל, כגון כשלא היה צריך לשלם אלא להתקזז כנגד עבודה וכדומ' אם בטל המקח וכבר חתכו הסחורות לעשות בגדים או שהבגדים בלו **לחות יאיר** משלם רק כדי שווין בשומא כדרך מכירות הסוחרים **ולפת"ש** כיון שהשתמש צריך לשלם כפי ההשואה.

(ג) הראה לתגר והתגר טעה **נתי"מ ועוד** וכך מוכח **מתשו' הרא"ש** יכול לחזור אף אחר זמן מרובה דאין אונס גדול מזה (אלא"כ שהה אחרי שנודע לו הטעות).

(ד) כששניהם יודעים מההונאה ולא הזכירו כלום לנתיה"מ אינו כהתנה לקצוה"ח וגליא מסכת הוי כהתנה, דרק כשאמר יודע אני שאינו שוה אלא מנה צריך לומר ע"מ שאין הונאה כיון שאפשר לומר שחשב הלוקח שהמוכר אומרו לשבח מקחו.

סעי' ח' ה) קנה החפץ רק במעות והחפץ אצל המוכר, רעק"א יכול המוכר לחזור בו, דיכול לומר דסמך עצמו על מה שיכול לחזור בו ולקבל מי שפרע. ואם נקנה בסודר וכדומ' והחפץ עדיין אצל המוכר, 'הלוקח' יכול לחזור דהרי אינו בידו, אבל 'המוכר' לשיטות (בס"ק ב') שבמוחזק אין כדי שיראה ה"ה כאן יכול המוכר לחזור, אך לשיטות שהוא רק מטעם מיגו, אם ראו עדים את החפץ בידו וכדומ' שאין מיגו אין המוכר יכול לחזור בו.

(ו) מכר הלוקח את החפץ לאחר ואח"כ טען המוכר שהיה הונאה וביטל המקח, רשמי שאלה 'הלוקח השני' לא חייב להאמין שהיה הונאה, 'והלוקח הראשון' אם מקבל חרם שלא ידע מההונאה ישלם רק כפי מה שקיבל מהלווה השני דהוי כמוכר בהסכמת המוכר, אך אם לא מקבל חרם ישלם דמי שווי החפץ.

סעי' ט' ז) מוכר שהתחייב באופן המועיל למכור דבר שאינו ברשותו והתייקר עד כדי הונאה לפניים מאירות אם כבר שילם מעות, הוי כאילו התייקר והוזל אצל הלוקח ואין כאן הונאה, ואם לא שילם יש כאן הונאה דכשמביא לו את החפץ היא שעת הקנייה לבית אפרים אם ידוע שיכול להתייקר אינו הונאה כיון שהוא ע"ד כן, ואם השתנה באופן שלא עלה ע"ד הוי הונאה.

(ט) אשה שהלך בעלה למדינת הים ומכרה נכסי בעלה באופן שמותר לה למכור אלא שמכרה מדוחק במאוד זול, רשמי שאלה יכול הבעל לבטל את המכירה, דאין לה זכות לזלזל במכירת החפצים אף שדחוקה, ויש להסתפק אם נאמנת לומר שנסתה למכור ביותר.

סעי' ט"ו יא) כשיש תקנה שלא יהא אונאה במרגליות משום תקנת הכלל, כנסת יחזקאל התקנה חלה, דכיון שדעת ר"ח כר' יהודה שאין הונאה במרגליות, כבר כתב הרא"ש שיכולים לפסוק כיחידאה משום תקנת הכלל, אלא שתקנה זו היא רק על הלוקח אך מוכר שנתאנה חוזר, וכן אם נתאנה יותר מחצי הוי הונאה דהרי אף לר"י הוי הונאה.

סעי' כ' יב) אם שמו את הכלים לפני הקנייה שאז רואים שמקפיד לסמ"ע אין הונאה לנחל"ד רבים חולקים לכן המוחזק יכול לטעון קים לי לרשד"ם השו"ע איירי אף בכלים העומדים לסחורה רדב"ז חולק נתיה"מ רדב"ז איירי רק כששמו, מחליף כלים בפירות לשבות יעקב יש הונאה כי הוא דבר מצוי לרדב"ז ופת"ש לבעל הכלי אין הונאה ולבעל הפירות יש הונאה, הונה יותר מחצי, בכלים העומדים לסחורה פת"ש

יש הונאה דלא גרע מקרקעות, ועוד דוודאי לא רוצה לשלם עד כדי כך. החליף כלי, בכלי עם תוספת כסף, לכאורה הוי ככלים בכלים וצ"ע.

יג) רדב"ז בחליפין אין ביטול מקח ביותר משתות, מחנה אפרים אף בחליפין יש חזרה כשיש מום דלא כמו שכתב הרדב"ז בתחילת דבריו.

יד) נתייה"מ השומא שאחר המכירה צריכה להיות דווקא כשעדיין עסוקין באותו ענין.

סעי' כ"א טו) מחל לחבירו על שתות ונמצא הונאה יותר משתות, רדב"ז אפי' בציור שאם נוריד את השתות ישאר הונאה פחות משתות, הוי ביטול מקח.

טז) אמר המוכר ששוה מאה ומוכר במאתיים ונמצא שוה שמונים לגליא מסכת הוי הונאה כיון שהלוקח רצה לשלם רק כפול מהקרן נמצא שהונו אותו ב40 לרעק"א אפי' שוה צ"ט צ"ע אם הוי ביטול מקח, דאולי כיון שהוא יותר ממה שנתרצה אין ריצוי כלל ונמצא שהונו אותו ב101 לפת"ש לכאורה מהרדב"ז (דס"ק הקודם) מוכח שהוי הונאה אף בשוה 99 אך יש לחלק.

סעי' כ"ד יז) גליא מסכת אף 'ליש חולקים' יכול לחזור בו כשיש מום.

סעי' כ"ז יח) מש"כ השו"ע שאין הונאה, למהרי"ט הטעם הוא דנעשה המוכר שליח הלוקח לנתייה"מ תי' המהרי"ט דחוק אלא איירי שהמוכר לא יודע שנתאנה וכיון שלא ירד על דעת השווי אין כאן איסור הונאה פת"ש כל הטעמים הנ"ל הם כשאמר בכך וכך לקחתיו, אך כשאמר תן לי חפץ זה כמו שקנית ולא יודע כמה, פשוט שאין הונאה דקנה שק עם קשרים כו' גליא מסכת אין הונאה רק בריוח שסיכם עם הלוקח להרוויח כיון שאמר לו מפורש ומוחל, אך אם המוכר נתאנה מהמוכר שמכר לו הוי הונאה להגאון מו"ה דוד אב"ד דק"ק מיר ופת"ש מפורש בכמה ראשונים ואחרונים שאף בנתאנה מוכר אין הונאה, אלא שמסתבר שכל הנ"ל במי שרגיל למכור באמונה ואנשים קונים על דעת כן, אך אם אמר בכך וכך ומוכר זה לא רגיל למכור כן, יש הונאה דיתכן שהלוקח חשב שזה המחיר ולא שקנה על אמונה אך כיון שלא מצא סברא זו לא החליט כך להלכה.

יט) שבות יעקב ועוד אף בנושא ונותן באמונה אם נמצא מום לכו"ע חוזר מדין מקח טעות.

כ) רדב"ז ועוד אף אם ראה את המוכר קונה מזה שמכר לו, ואמר לו מכור לי ואתן לך ריוח אין הונאה, דמה שראו עיניו לא גרע מסומך על אמונתו.

סעי' כ"ט כא) אף בהקדשות וכדומ' יש איסור להונות לסמ"ע דלא גרע מהונאת דברים לרמב"ן דדברים אלו נתמעטו רק מדין חזרת הונאה אך יש איסור.

כב) מכר חוב בע"פ ע"י מעמד שלשתן לקצוה"ח יש הונאה, דהחוב גופו ממון, ורק בשטרות אין הונאה דאינם ממון לדברי חיים וחוות דעת אין הונאה, כיון שלא ניתן מיד ליד ולא גרע מקרקע.

כג) לקח מקהל לבאר עשק אין הונאה, ד"עמיתו" ולא קהל לשבות יעקב יש הונאה, דלא גרע מהקדש בזה"ז. פת"ש בשותפים שלקחו יש להסתפק אם צריך הונאת פרוטה לכל אחד כמו אבידת שותפים או רק שם שיש גזה"כ דאשר תאבד.

כד) הונאה בחצי בדיוק, לשיטת הרא"ש לש"ך אין הונאה לב"ח דרישה שעה"מ סמ"ע יש הונאה.

סעי' ל"ד כו) קבלן שקיבל לבנות בית ולפני שגמר ראה שנתנאנה ורוצה לחזור בו, עמודי אור בשפיית העצים ותיקונן ודאי יש הונאה, אבל מלאכת הבנין בחיבורו לקרקע תלוי בספק הגמ' בסעי' זה, ולכן אי אפשר להוציא מיד המוחזק.

סי' רכ"ח

סעי' י"א א) חות יאיר רק ביין סתם מותר לערב אבל בחביות מיוחדים וכ"ש כשהתנה על יין רך אסור לערב.

סעי' י"ח ב) עי' סי' קנ"ו ס"ק ח' בשם פנים מאירות שכל ההיתר למכור בזול הוא דווקא כשע"י כן יוציאו הפירות וירד השער, אבל כשלא ישתנה השער ע"י זה אסור.

סי' רל"א

סעי' א' א) השוקל חסר לגוי לב"ח לרמב"ם איסורו מדאורייתא לטור מדרבנן לארעא דרבנן גם לטור דאורייתא.

סעי' כ"ז ג) חות יאיר תקנות שהם לא נגד דין ודת של תורה, הרוב יכולים לקבוע נגד המיעוט. אבל דברים שהם נגד הדת והדין אף שיש להם נימוק, צריך דעת כולם ואם שתק בהתחלה ואחרי שעשו פעמיים ושלוש צווח, אינו כלום דשתיקתו היה כהודאה.

סעי' כ"ח ד) אם תיקנו שיהו רק אנשים מסוימים סרסורים כדי שיוכלו להשתכר, וכן אם תיקנו שאף מי שכעת לא עבד יחלוק עם כולם וכדומ', חת"ס אינו נגד דין תורה, וכ"ש כשיש דינא דמלכותא שפשוט שלא צריך קנין.

ה) לבוש כונות הרמ"א שאם יהיו כולם ביחד, יקנו ע"פ הרוב.

ו) לסמ"ע חת"ס ועוד בני העיר יכולים לתקן אף ללא החכם לש"ך חוט משולש ועוד אף בני העיר צריכים דעת החכם כבעלי אומניות רשב"א ועוד הרוב קובע רק אם כולם היו שם למהרי"ט אם החליטו חלק מהקהל החלטה, אף שאח"כ יבואו כולם

אין ללכת לפי הרוב, דאלו שכבר החליטו מתביישים לחזור בהם למהר"א די בוטון המהר"י בי רב חולק על המהרי"ט לברכ"י לא חולק, דהמהר"י בי רב איירי לענין סמיכת חכם שהוא לא הוראה אלא הסכמה. אם אח"כ כולם הסכימו מח' אחרונים. מהרשד"ם, ע"פ פני משה אם אחד לא היה בעיר בהחלטה ועכשיו מערער, אם הוא מהפרנסים יכול לערער ואם הוא משאר הקהל כיון שלא היה בעיר לא יכול לערער ע"פ ברכ"י באופן רגיל צריכים להיות רק הפרנסים ורק במקום שהמנהג שצריך בהחלטות מסוימות את כל מי שמחליטים עליו, אם היה חסר אחד מהם אף שלא היה בעיר, הוי כמו שחסר פרנס שמעכב.

סי' רל"ב

סעי' ג' א) דבר שהלוקח יכל להבחין מיד ולא בדק למל"מ למגיד משנה וסמ"ע אינו חוזר, לרמב"ם רי"ף רא"ש ועוד חוזר, דרק כשנתשמש הוי מחילה אבל שתיקה וכ"ש כשיכול לבדוק אינו מחילה לשבות יעקב אין מח', דהמגיד משנה איירי כשיכל להבחין קודם כמה המקח והרמב"ם ועוד איירי כשהתגלה אחרי גמר המקח, שאז אין לו כבר מה לעשות במקח לנתיה"מ המגיד משנה איירי כשנתמש אחרי שיכל להבחין פת"ש הדין נכון אך אינו הפירוש במ"מ. לקח בהקפה למל"מ לכו"ע לא מחל דכיון דלא שילם לא הקפיד לנסותו נתיה"מ חולק (שיטתו עי' רכ"ז ס"ק ב') לגליא מסכת אם השתמש, אף שלא שילם ודאי מחל דאל"כ הוי גזלן. נתיה"מ אם לא יכל להחזירו והשתמש בו כדי שיעשה ויאכל אינו מחילה דלא גרע משומר אבידה. ובדבר שאינו עושה ואוכל, אם יש מום או אונאה יותר משתות מוכח שמחל, אך בהונאת שתות כיון שקנה ומחזיר אונאה הוי שלו, וא"כ אף שהשתמש לא מחל. השתמש אחרי שהודיע למוכר למחנה אפרים מריטב"א בין במום בין ביותר משתות לא הוי מחילה וישלם מה שהשתמש לגליא מסכת רק ביותר משתות לא הוי מחילה דאמרינן שאינו מבטל המקח אלא רוצה לקיים המקח ולסלק דמי היתרון, אבל במום שהוא לא שלו מוכח שמחל פת"ש כשלא שילם אין להוציא ממנו כנתיה"מ, וכששילם צ"ע דלכאורה דברי הגליא מסכת דברי טעם הם השתמש מחמת שלא ידע שהשתמשותו מוכיחה שמחל, דסבר שכל זמן שלא החזיר לו יכול להשתמש לארחות משפט צ"ע לפת"ש לא פלוג והוי מחילה, השתמש מחמת אונס כגון שהיה באמצע הדרך לארחות משפט צע"ג לפת"ש לכאורה פשוט שיכול לחזור וסיים בצ"ע.

סעי' ד' ב) קנה כמה דברים במקח אחד ונמצא באחד מום שבות יעקב יכול המוכר לומר החזר לי הכל, כיון שהוא מקח אחד.

סעי' ו' ג) מבי"ט דן אם נודע שהחפץ קנוי מגנבים אם הוי מום.

סעי' ז' ד) ק' למה לטור הכא מועיל תנאי, ובהונאה לא מועיל אלא"כ מפרש עד איזה סכום, הנתה"מ תי' דבאונאה היא פחות משויו משא"כ במום והפת"ש הקשה

עליו דמוכח בטור דאיירי אף במום שפוחתו בדמיו (וע' עוד תי' ע"ז בפרישה ובנתיה"מ בסי' ס'). **והשב הכהן** תי' דאף לטור לא מועיל תנאי במום כרמב"ם, אלא שהבין שהרמב"ם כתב זאת על כל דבר שאין לה קצבה וע"ז חולק. וצ"ע מה הדין כשאומר הלוקח שבזמן שהתנה התכוין למחול וכעת חזר בו אם הוי מחילה או הוי דברים שבלב **שבות יעקב** כשהמוכר יודע שהחפץ מזויף ועושה עצמו כאילו מסתפק אפי' שבגלל זה אמר השני שמוחל לא מהני, ואפי' במוכר שבאמת מסופק הוי מחילה בטעות והמקח בטל.

סעי' י' ה) שכר שפחה ונמצא שזינתה, **חות יאיר** אם היה באונס או פעם אחת במקרה אינו מום, ואל"כ הוי מום **לשבות יעקב** שפחה כנענית זונה אינו מום, ובעבד ושפחה ישראל כל סמפון הוי מום דישראל בחזקת כשרות, ואף גנבת הוי מום.

סעי' י"א ו) **פת"ש** אם המנהג הוא שלא מחזירים טריפה או שמוכרים אתרוגים בקופסאות ולא מחזירים אם פסול, הולכים אחר המנהג דמנהג מבטל הלכה כסעי' י"ט.

סעי' י"ח ח) קנה כלי שכולו כסף מסרסור ושתייהם לא הבחינו שהוא כסף, **עבודת הגרשוני** זכה בו הלוקח.

סעי' י"ט ט) שילם למוכר, ואחר כמה ימים טוען המוכר שחלק מהמעות לא היו טובים והלוקח טוען איני יודע **לרשד"ם** ו**ש"ך** צריך הלוקח לשלם דהוי כאומר איני יודע אם פרעתין **למהר"ר עוזר** נשבע שאינו יודע ופטור, דודאי פרע לו ורק ספק אם המעות הרעות שלו **לדגו"מ** כמהר"ם עוזר דכיון שראה שהשני לוקחם לא הוי ליה למידק יותר.

סעי' כ"ג י) רוב קונים לשחיטה והלוקח מוחזק **לנתיה"מ** אין מוציאין מהלוקח ע"פ רוב (דהשו"ע הוא לאו דווקא) **לפרישה** מוציאין, כיון שודאי עשה קנין וקנה המקח **לדגו"מ** דברי הפרישה דחוקים, אלא שלמעשה מוציאין ע"פ מש"כ הב"ח בשם תוס' שרק ברובא לרידיא שהוא לא רוב טוב, אין הולכים אחריו בממון אך רובא לשחיטה הוא רוב חזק והולכים אחריו אף בממון.

סי' רל"ג

סעי' א' א) מכר איל בחזקת מסורס ונמצא שאינו מסורס, **ושב הכהן** אף בפחות משתות צריך להחזיר לו.

(ב) **ושב הכהן** מכר 'כלי' כסף בחזקת צרוף ונמצא כסף סיגים הוי מקח טעות. וה"ה אם מכר 'גוש כסף' ואמר שיש כמשקל זה כסף צרוף. אך אם מכר לו 'גוש כסף'

בחזקת צרוף ונמצא עם סיגים, אם אין כ"כ סיגים שעדיין שמו עליו, המקח קיים, דכיון שיכול לצרפו ולהוציא פחות כסף צרוף הוי כמין אחד והוי כהונאה בדבר שבמידה שהמקח קיים ואף בפחות משתות מחזיר האונאה, וזה כוונת הרמ"א.

סי' רל"ד

סעי' ג' א) מכר איסור דרבנן לפר"ח המוכר מחזיר את הסכום שבין כשרה לטריפה (והשו"ע איירי כשאין חילוק במחיר) לחת"ס ופת"ש אם כבר שילם אין צריך להחזיר, ואם לא שילם ישלם רק דמי טריפה לנתיה"מ אכל איסור דרבנן בשוגג אין צריך כפרה דהוי כאכל היתר ממש ולכן ישלם הכל, הטעם שאיסור דרבנן שונה מדאורייתא לנתיה"מ כנ"ל לסמ"ע וחת"ס כי רק בדאורייתא קנסו, או שבדאורייתא אין באכילתו הנאה אלא צער לש"ך לענין ממון העמידו חכמים על דין תורה.

סי' רל"ה

סעי' ב' ב) מהר"מ אלשיך מש"כ השו"ע שקטן שיש לו אפוטרופוס אינו יכול לתת מתנה, הוא שיטת הרמב"ם אבל העיקר לדינא כר"ח רא"ש וטור שמתנה מועיל אף כשיש אפוטרופוס. טעם הרמב"ם הוא, דאולי הקטן טועה שעשה לו טובה או שישכנעו אותו, אך כשידוע שעשו לו טובה מועיל. אף לרמב"ם במתנת שכ"מ מועיל והטעם א' דאחר שמת הוי כאילו אין אפוטרופוס ב' מתנת שכ"מ לא תלוי בהקנאתו של נותן ג' אין הפסד ליתום אלא ליורשיו פת"ש צ"ע לדינא.

סעי' ז' ד) קנין דרבנן לקצוה"ח מועיל לדאורייתא וכדמוכח ממה שלוקחים מחצית השקל מקטן לנתיה"מ אין ראיה, דשם מועיל מדין הפקר בי"ד ולא מדין קנין לבית אפרים אין ראיה, דאף לשיטות שלא מועיל היינו כל זמן שהוא ביד הקונה אך כשמכרו או נתנו לא גרע מיאוש ושינוי רשות, ולכן במחצה"ש כשהגזבר משלם למוכר צרכי ההקדש ודאי קונה חת"ס תקנת חכמים שבאה להקל (כגון שמועיל יאוש לבד) וכן קנין שהפקיעו חכמים (ככסף בלי משיכה) לכו"ע לא מועיל לאיסור דאורייתא. תקנת חכמים שמצוה לקיים (כמזונות הבנות) לכו"ע מועיל אף לדאורייתא כגון להאכיל עבדים תרומה. ורק במעמד שלשתן שלא הגיע לזוכה או קטן הזוכה ועדיין בידו לרש"י רי"ף ר"ן ושו"ע (לענין קידושין) מועיל לדאורייתא לתוס' ורבינו ירוחם ורמ"א לא מועיל לדאורייתא.

סעי' ח' ה) יתומה בת י"ב השתדכה עם התחייבות קנס ללא ידיעת האפוטרופוסים, ובשנת י"ד חוזרת בה ועכשיו היא ודאי גדולה, נו"ב אם לא בדקה בגיל י"ב אי אפשר לחייבה קנס אם היא מוחזקת א' חזקה דרבא מועיל רק לחומרא ואין בכוחו להוציא כסף, ב' אף דלהרא"ש אם עכשיו גדולה חזקה שכך היה, מ"מ יש חולקים וכאן יש

חזקת ממון, אך כיון שיש גם חרם יודיע ליתומה לחוש לחרם אך אין כח לבי"ד להעניש ובפרט שלא עשה החתן כהוגן שלא הודיע לאפוטרופוסים ומה טוב לפשר. וכ"ז כשידוע שלא בדקו אך בסתמא חזקה שהעדים בדקו לפני שחתמו אם הם קצת בני תורה. אם אבי החתן תפס אך יש שטר אצל הכלה, הוי כאילו אין מוחזק ומועיל תפיסתו, דחזקה שאם עכשיו היא גדולה אמרינן שאף לפני"כ היתה גדולה, (ואף שאין מועיל תפיסת אב, כאן כיון שהבושת שלו וכן הוא הצד המתחייב מועיל תפיסתו), אלא שצ"ע אם אפשר להוציא את השטר מהיתומה.

(ו) בן י"ג שרוצה למכור קרקע לנתיה"מ אין כח לבי"ד להעמיד אפוטרופוס לגדולים, ולכן אם רוצה למכור קרקע ילוה ובי"ד ימכרו כדי לפרוע לפת"ש בדרב"ז מבואר ד'לרא"ה ועוד' לא מועיל אפוטרופוס לגדולים, אך 'לרמב"ם ורשב"א מבי"ט ועוד' אין בי"ד חייבים להעמיד אפוטרופוס אך אם העמידו מועיל, וכאן שהיתום רוצה בהעמדת האפוטרופוס לכו"ע מועיל. אין דין הכרזה בנכסי יתומים גדולים וצ"ע.

סעי' ט' ז) יתום מעל י"ג שהביא שתי שערות שהשכיר קרקעות אביו ללא דעת האפוטרופוס רשמי שאלה מועיל אפי' ששכירות כממכר והטעם א' דרק כשמקנה גוף הקרקע (כסעי' ה') לא מועיל משא"כ כאן דהוא רק הנאת שימוש ב' בסעי' ה' איירי בקטן ממש אך הכא שהוא גדול אלא שיש רק תקנה, אפשר ששכירות אינו כמכר ג' לב"ח שכירות כמכר רק מדרבנן וא"כ הוי תרי דרבנן.

סעי' י"ד ח) מבי"ט, לרמב"ם בכל מכירת קטן, רק הקטן יכול לחזור בו ולא המוכר או הלוקח לרשב"א וריטב"א כיון שהקטן יכול לחזור בו, גם הלוקח והמוכר יכולים לחזור. אך אם הקטן לא יכול לחזור בו מחמת שבועה וכ"ש כשהלוקח נשבע וכ"ש כשאשת המת גם מכרה שהיא כאפוטרופוס, אף הם אינם יכולים לחזור בהם.

סעי' ט"ז ט) לש"ך שהלוואת קטן פחות מו' לא חייבים להחזיר רעק"א היינו כשהלוה מעות שאז עדיין לא נעשה צורך הקטן אך כשזן דרך הלוואה לכו"ע מחזירים כשיגדיל כמו שכתב הב"י (סי' קכ"ח).

סי' רל"ז

סעי' ז' א) עכו"ם שאנס נכסי ישראל מחמת חוב וכדומ', ומכרה לישראל אחר שב יעקב הלכה כרא"ש וטור שיכול הבעלים להוציאה. אם אביו היה חייב לגוי אלא שטוען שהבית כבר היה מכור לו ע"פ דין תורה, אף לרמב"ם הבעלים יכול להוציא כיון שאינו נקרא מודה, ואין בזה דינא דמלכותא כי עושים זאת בטעות. אם התרו בקונה, בכל ציור צריך להחזיר מדין שומא הדרא, ועכ"פ כשרוצה להחזיר כל מה שהוציא, ויתכן שאף צריך להחזיר בחינם.

סעי' ח' ב) אם הלוקח תפר את הספרים, אם הנגזל רוצה זאת ישלם ללוקח מה שהוציא. ואם לא רוצה, יסיר התפירה.

סי' רל"ז

סעי' א' ב) העובר על דבר מדברי סופרים **לארעא דרבנן** ספק אם נקרא רשע, ומהמגביה ידו על חבירו שנקרא רשע משמע דאף בדברי סופרים **הפת"ש** דוחה דהתם הוי דאורייתא רק שאין מלקות כמבואר בסמ"ע. **למהרי"ט** המקור שהמהפך בחררה נקרא רשע, הוא מיורד לאומנות חבירו שמשמע מדברי קבלה הוא רשע, והכא דמי ליורד לאומנות הפקר של חבירו שנקרא רשע. כל מקום נקרא רשע **לד"ת** מחייבים להחזיר וכל הפוסקים חולקים עליו **חמדת שלמה** יש לבי"ד לקנסו עונש אחר, ואם לקח בשוגג יש רק מידת חסידות להחזיר. כשלקח במזיד ומחזיר דרך תשובה מתקן האיסור, אך כשמחזיר רק שלא יקראוהו רשע לא תיקן האיסור, דהוי כמתנה.

ג) מש"כ הרמ"א דכשמחוסרין פסיקה אין דין מהפך, **פרישה** היינו כשהלוקח הראשון הלך ואמר שלא יתן יותר, אך אם מתמקח ולולא השלישי היו משתוים הוי השגת גבול.

ד) מש"כ הרמ"א 'יש מי שכתב וכו'', **חת"ס** היינו לענין לשכור ההלוואה אבל לענין שכירות בתים אין חולק ע"ז. עבר על החרם ושכר, ודאי חל הקנין וכ"ש כשרוצה להשכיר לראשון בסכום גדול יותר ממה שקיבל וכדומ', ואם יש בכוחנו יש להלקותו עד שתצא נפשו לאמר קיים מצוה שעליך. ולא יזדקק שום בי"ד לגבות היותר, משום מסייע ידי עוברי עבירה.

סעי' ב' ה) מש"כ השו"ע שבעה"ב יכול לשכור מלמד שכור **נתיה"מ** הוא משום שאינו מצוי, והוא רק לדיעה שמציאה מותר וא"כ מוכח שהשו"ע סתם כדיעה זו.

סי' רל"ח

סעי' א' א) אם יודעים שהשדה שייך לאחר, צ"ע אם כותבים שטר אפי' בל' 'אמר לנו שקנה שדה זו ממנו' או 'נתן', דעי"ז יוזלו נכסי פלוני **פנים מאירות** כתוב בשטר 'אמר לנו שנותן דבר זה שקנה מפלוני כדת וכדין' אף אם הפלוני מודה יכול בע"ח של הפלוני לגבותו, דאינו נאמן לחוב לאחרים. ואין הוכחה מעידי השטר, דהעדים מעידים רק שאמר ולא שזה אמת.

סעי' ב' ב) **משכנות יעקב** בשטר קנין צריך להיות השטר קנוי למקנה ואם כגון כתב על נייר שלו או מצוה לכתוב בידיעת המקנה אינו כלום.

סי' רמ"א

סעי' ב' א) מש"כ השו"ע שמועיל מחילה בית מאיר הסתפק אם המחילה מועיל דווקא בפניו או אף בפני עדים או אפי' בינו לבין עצמו, ונוטה לעיקר שמועיל אף שלא בפניו.

ב) כשיש למוחל שטר על החוב לרמ"א מועיל מחילה לש"ך ספיקא דדינא דאולי הוי כגבוי באר יצחק אם יש לו שטר רק של כתב ידו כיון שלא גובה ממשועבדים לכו"ע לא הוי כגבוי ושייך על חוב זה מחילה.

ג) פשרה בטעות ש"ך יכול לחזור בו לנחלת שבעה היינו כשהמאנה יודע והמתאנה לא יודע, אך כששתיהם לא ידעו לא הוי טעות והזכרון יוסף חולק שאף כששתיהם לא ידעו הוי טעות. ואם זה דבר שנולד אחרי הפשרה, לא הוי טעות משום זה.

סעי' ג' ד) מש"כ השו"ע מה שנטל נטל סמ"ע (בתי' ב') הטעם כטור דס"ל שכל מחילה בטעות שאינו מוכח אינו מחילה זכרון יוסף אף הב"י ס"ל כדעת הטור.

סעי' ד' ה) ט"ז העיקר כיש חולקין עבודת הגרשוני אף דעת השו"ע כי"א דהרי כתבו בי"א וי"א שהלכה כי"א בתרא ולא כסתם ויש, ואף הרמב"ם לא החמיר אלא כשלא פירט וייחד מקום כלל, אבל אם אמר 'בית בביתי' או 'דקל שבדקלים' הוי מכירה דהרי סיים קצת.

סעי' ו' ו') כשמחזיר מתנה ע"מ להחזיר נתייה"מ חמדת שלמה העיקר כרא"ש וריטב"א שצריכים הבעלים לעשות קנין כשמחזירים לו לקצוה"ח לולא דבריהם, העיקר הוא שלא צריך לעשות קנין כשמחזירים לו.

סעי' ז' ו') לרשב"א כשאומר 'לי' הכוונה לא ליורשי כי דואג לעצמו. כשאומר 'תתן' יכולים אף יורשיו לתת דהעיקר שיקבל לריטב"א כשאמר 'אתה תתן' מועיל רק אם הוא עצמו נותן ולא יורשיו, וסיים הב"י שכך כתב גם רבינו ירוחם בשם הרשב"א לבית מאיר הריטב"א והרשב"א לא חולקים דאם אמר 'תתן' יכולים אף היורשים לתת ואם אמר 'אתה תתן' דווקא הוא ולא יורשיו, אלא שצ"ע מסתימת הרמ"א לחוות יאיר יש מח' אלא שהרמ"א איירי כשהמקבל מוחזק, לכן אף אם הוא ספיקא דדינא אין מוציאים מידו. מכר לו בעד 200 זוז ודאי יכול לתת ליורשיו שרק בתנאי דרך אנשים לדקדק בלשונם. וכן כל הנ"ל כשזה חלק מהתנאי אך אם הוא חלק מהמעשה כגון שדה זו נתונה לך ע"מ וכו' שה'לך' מוזכר במעשה, אינו דווקא ויכול לתת ליורשין (אך אפשר שרק אם המקבל מוחזק דאל"כ אמרינן ש'לך' דווקא). וכן דווקא כשהתנאי לטובת מתנה התנאי דאפש"ל שכוונתו דווקא לו כגון ע"מ שתתן לי או אם אתה תתן לי החזיר לך וכו' אבל כשמתנה אם אתן לך תביא לי אין הלשון דווקא.

ח) אמר לו ע"מ שתתן לי בכל שנה ה' זהובים, וכמה שנים לא נתן לו דרישה לכו"ע מועיל שיתן ליורשיו, דכיון שראינו שעבר כמה שנים שלא שילם והאב לא הוציא מידו מוכח שלא מקפיד.

ט) מש"כ הרמ"א שיכול לתת לו דמי החפץ פנים מאירות מל' הטור והרמ"א משמע שאף כשהחפץ בעין יכול לתת דמים, אך בגמ' וברא"ש לא משמע כך פת"ש בתרוה"ד מפורש שאם החפץ בעין לא יכול לתת דמים.

סעי' ח' י) מש"כ השו"ע שפטור מלשלם מל"מ מסברא נראה דמ"מ לא קיים התנאי, וא"כ אין כאן מתנה וחייב לשלם לו את הפירות.

סעי' ט' יא) אם יש ספק בכוונת התנאי, רעק"א בשם הראנ"ח צריך לקיים רק את הפחות שבכוונת התנאי ואז המעשה קיים.

סעי' י' יב) באבן העזר הביא הרמ"א שיטה שאף בקום ועשה אם השני לא יודע נאמן לומר שקיים התנאי וא"כ לכאורה צ"ל כאן ספיקא דדינא ואם תפס לא מפקינן, וא"כ צ"ע למה הרמ"א הכא לא הביאו שבות יעקב בתחילה תי' שהרמ"א כאן חזר בו ופסק שלא נאמן שעשה, ובסוף תי' דרק בגיטין וקידושין חשש לשיטה זו דאל"כ לעולם יוכל הבעל לומר לאשה שלא קיימה התנאי ולעגנה משא"כ הכא שפסק לפי המסתבר.

סעי' י"ב יד) כשהתנאי לא חל, לקצוה"ח אם המעשה קיים, חל עליו חובה לקיים התנאי והנתייה"מ חולק שאין שום חיוב לקיים התנאי.

סי' רמ"ב

סעי' ה' א) מש"כ השו"ע בסעי' זה הוא כפי' הב' בב"י בדעת הרא"ש רעק"א למעשה צריך לחשוש לפי' א' בב"י שכוונת הרא"ש שאף כשהנותן מתנה אמר לעדים בסתמא 'כתבו' כוונתו שיכתבו שאמר להם בשוק, אך כשכתוב סתם הוי מתנה טמירתה. ולא כפי' ב' שאף כשכתוב סתמא הכוונה כאילו כתוב שאמר לתת בשוק.

סי' רמ"ג

סעי' ב' א) הבטיח לאשתו בתקיעת כף שיתן את הכרים והכסתות שלה לבתה הענייה מבעלה הראשון, ומת, פנים מאירות אין היורשים חייבים לתת, דאף התקיעת כף ואף דין הרמ"א הכא הוא משום נדר ואין חיוב על היורשים. בית שמואל דברי הרמ"א הם דווקא כשהסכים בלי הפצרת אשתו דאל"כ הוי כנדרי אונסין, כיון שעושה זאת כדי שלא תטרף דעתה, וא"כ אף לעני יכול לחזור. שבות יעקב אף בהפצרה אם הוא דבר מצוה חל הנדר.

סי' רמ"ה

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א של' נתתי י"א דקנה מהר"ם משה רוטנבורג ל' נתתי מח' אם הוא ל' הודאה או קנין ולכן פוסק הרמ"א שאם הוא בשטר ואם נאמר כאחד מן הצדדים יתבטל השטר לגמרי, אמרינן יד בעל השטר על העליונה. דרק כשלא מתבטל השטר לגמרי אמרינן המע"ה, והכא איירי בע"פ לכן כתב י"א שקנה ולא כתב בל' מוכרע.

סעי' ב' ב) אב שהבטיח נדוניה למחותנים על סמך שאמר לו בנו שיחזיר לו, חוט השני חייב הבן להחזיר, אך אם את התנאים הראשונים התחייב האב מעצמו, אף שלפני תנאים שניים הבטיח הבן שיחזיר, אין הבן חייב להחזיר אם הוא מוחזק, דכיון שהאב כבר התחייב ע"י תנאים הראשונים בקנין אתן שהוא ספיקא דדינא אם מועיל, והבן מוחזק, א"כ אף שהבן הבטיח להחזיר הוי דברים בעלמא ויכול לחזור בו.

סעי' ג' ג) חות יאיר לכאורה רק ל' "יהא" משמע תיכף ומיד אבל "יהיה" משמע לעתיד, אך במבי"ט משמע שאף "יהיה" הוא תיכף.

סעי' ה' ד) הטעם דנאמן המקבל יותר מהנותן לומר שלא קיבל לתוס' דכיון שהנותן רצה לתת תלינן שחשב שנתן לנתיה"מ ומקצת פוסקים כיון שהנותן מוחזק. ונפק"מ כשיש עדים שהאמת כדברי הנותן, דמדן מוחזק הרי יש כאן הודאת המקבל שהוא כמאה עדים, והוי כתרי ותרי והנותן מוחזק, ולטעם שסבור שנתן הרי יש עדים שנתן וצריך לתת למקבל.

סי' רמ"ו

סעי' ד' א) ציוה שאשתו תהיה גברת הבית חת"ס כוונתו לאפוטרופסית.

סעי' ה' ב) ציוה שיתנו לבנו מתנה אם ידרוש בביהכנ"ס, שבות יעקב נותנים לו דווקא אם למד עד כדי שיוכל לדרוש מעצמו דאל"כ הוי עכ"פ ספק דאין מוציאין מהיורשים כשציוה לתת לבחור שיצא ללמוד מחוץ לעיר, חת"ס ודאי זה בדווקא שיצא מחוץ לעיר כיון שיש בזה ענין מיוחד. וכל שרואים כוונתו למצוה וספק אם כוונתו לציור מסויים, אם ע"י שישנו יש מצוה גדולה יותר אמרינן שודאי כוונתו אף לזה, והאריך בנידון דידיה וסיים שאין ללמוד משם.

סעי' י"ז ג) אפוטרופוס שזן יתומים וטוען שלא נתן בתורת צדקה והוא מוחזק בנכסים נו"ב כיון שיש הרבה סתירות בשו"ע בדן זה, ישבע שלא נתן לתורת צדקה ויטול מהנכסים. פירנס יתום רעק"א אם הוא משתדל בכל צרכיו דהוי כאפוטרופוס או שיש בידו מנכסיהם כשזן אותם יכול ליפרע מהם מה שהאכילו, דלא מסתבר שזה לשום צדקה. אבל אם סתם אדם זן אותם ותפס מנכסיהם אחרי שזן אותם,

וטוען שלא נתן לשם צדקה, אם הם קטנים שלא הגיעו לעונת הפעוטות, כיון שלא יכל להתנות איתם, חייבים. אך אם הגיעו לעונת הפעוטות, פטורים אף שהיה להם נכסים (דלא כזן סתם אדם שאם יש לו נכסים אמרינן שלא נתן לשם מתנה) וכ"ז כשתפס בעדים אבל כשתפס שלא בעדים שיש לו מיגו, בפשטות נאמן ולמעשה צ"ע. ואם זן אותם קטנים והמשיך כשגדלו, התגלה שהכל במתנה ופטורים, דלא מסתבר לחלק בזמנים פירנס אמו וטוען שהיה ע"ד לפרע ממנה, חות יאיר אם כשזן אותה לא היה לה נכסים, אמרינן שהוא מכבדה משלו לפנים משורת הדין, ולכן פטורה, אך אם יש לה נכסים חייבת אף שעזרה לו כיון שאף הזקנות שאוכלות משלהם רגילים לעזור איפה שהם גרים.

ד) אם אין הוכחה שזה מתנה, אלא שלא תבע הרבה זמן עד אחר הקטטה, חת"ס אין זה הוכחה שמחל.

סי' רמ"ז

סעי' ג' א) כשיש לו הרבה בנים ואמר 'בניי' פנים מאירות ודאי כוונתו על כולם, אלא שאם יש לשון מפורשת שכבר נתן חלק לאחד, לא מוציאים מל' זה בגלל שכתוב אח"כ בלשון רבים.

ב) אמר נכסיו לבני בניו למבי"ט ספק אם דור רביעי בכלל ל**שבות יעקב ועוד** עכ"פ בל' בני אדם ודאי לא כלול דור רביעי ל**משכנות יעקב** אף אם נאמר שיש ספק אם דור רביעי כלול, מ"מ אין מתנת שכ"מ דרבנן מוציא מידי ירושה דאורייתא. אמר 'נכדי שלא נישאו' אינו כולל מי שנשא אשה ומתה. נכד שנולד אחר כתיבת הצוואה לא קונה דהרי אי אפשר לזכות לעובר אם הוא לא בנו, דהוי לדבר שלבל"ע ל**נו"ב** כשאמר דור רביעי כוונתו חוץ ממנו וא"כ היינו דור חמישי איתו, ואף למפרשים שפירשו בפסוק שהכוונה שכולל אותו, מ"מ כשהאדם עצמו מדבר וכדומ', ודאי לא כולל את עצמו. כשכתוב 'בני רבעים' אם אין הוכחה אחרת אמרינן שכוונתו בנים של דור רביעי והיינו דור חמישי חוץ ממנו.

ג) אמר 'ספריו לבנו' ויש לו בן חורג ת"ח, ונכד, **שבות יעקב** אם הבן החורג גדל בביתו צ"ע, ואם לא גדל בביתו ודאי כוונתו לנכדו שראוי ליורשו, ק"ו ממי שאמר נכסי לבני ואין לו בנים שנותנים לנכדיו ולא לנכדותיו.

ד) אמר 'ליתמי' ל**רמ"א ושבות יעקב** הבנות בכלל **לפנים מאירות** אין הבנות בכלל.

סעי' ה' ה) כשאמר לקרובי **ריטב"א** כולל כל פסולי עדות. ולענין אם הקרוב קרוב קודם לקצוה"ח מח' בתוס' ולנתיה"מ לא קודם. אמר לתת סכום גדול לקרוביו העניים שבעירו ויש כאן רק כמה קרובים עניים ולא מסתבר שרצה לחלק רק להם סכום

כזה גדול חת"ס תנו לכל הקרובים לפי לשון בני אדם והיינו אף רביעי ברביעי, אלא"כ יש לו קרובים עניים שלישי בשלישי במקום אחר שאז צ"ע אם כוונתו לתת ליותר רחוקים מעירו. אף מי שמפרנס עצמו כל יום מיד לפה ואין להם קרן קצוב, הוי עני, באמר 'קרוביו העניים' כמו ש'בקרביו' כל מי שיותר קרוב יש לו מעלה יתירה, אף ה'עניים' כל מי שיותר עני קודם ולכן יחלקו לפי רוב הקורבה ורוב העניות. אמר 'לקרובי העניים' אין קרובי אשתו בכלל, ואף בצירים שמוכח שכוונתו אף קרובי אשתו, נוטלים קרוביו שתי שלישי וקרובי אשתו שלישי ואם ספק ויש חשש קטטה יתפשרו על קרוב לשישית. כשצויה להחזיר שטרות חוב של קרוביו וריעיו, כוונתו 'קרוביו' רק פסולי עדות ו'ריעיו' רק אוהבו ממש כריע ואח.

סי' רמ"ח

סעי' ב' א) אמר נכסי לבן אחי ואחריו לפלוני, ומת אחיו בחייו רעק"א צ"ע אם כיון שבשעת אמירתו לא היה בן אחיו ראוי ליורשו הוי כמתנה. או כיון שבסוף הוא יורש, הוי כירושה שאין לו הפסק.

ב) כשעשה את הצוואה במקום שנהגו לדון בערכאות קצוה"ח ל'תשב"ץ ומהרי"ט הוי ל' מתנה כל' ירושה 'ולריב"ש ורמ"א' במקום כזה ל' מתנה הוא כמתנה ממש דהרי שם אין הכוונה לירושה חת"ס אילו ראה הרמ"א את דברי התשב"ץ היה חוזר בו, ואף הריב"ש לא איירי אלא במקום שידוע שאנשים אלו לא יודעים ל' התורה ולכן אף מדין תורה דינה כמתנה כיון שזה מה שהתכוין, אך ללא זה ודאי לא עוקרים דין תורה.

ג) שכ"מ שאמר לראשון מהיום ש"ך יש לה הפסק רעק"א אף שאין ראייתו מוכרחת מ"מ כך נראה מסברא.

סעי' ז' ד) מש"כ הרמ"א בסוף דבריו ויש חולקין שבות יעקב היינו לעניין אם אמר 'אחריך ליורשיך מעכשיו', אך לענין מה שכותבין בשטרות 'לך וליורשיך' לכו"ע הוא לשופרא דשטרא.

סעי' י"א ה) אמר 'כל הספרים' לנו"ב ודאי כלול גם ס"ת (דרך כשאמר כל נכסי יש ספק בס"ת אם נאמר דכיון שאסור למכור אינו בכלל נכסי משא"כ הכא) לחת"ס לסוברים שהספק בס"ת הוא משום שהוא דבר חשוב מאוד, א"כ אף באומר 'כל הספרים' יש ספק אם כוונתו לס"ת, ואף שהוי ס"ס מה הפשט בגמ' ואף בגמ' זה ספק, מ"מ אין מוציאין מהיורשים מס"ס. ואין סברא בס"ת שיתנוהו לת"ח, דכיום אין לומדים בהם וכתב עוד אמר 'ספריו לבנו חוץ ממה שיש כבר לבנו כמותם' כוונתו מה שיש לבן מאביו, ולא מה שקנה מממון של עצמו. (דכך משמע מל' השטר שם

וכן משום דבספרים שנקרא שם בעליהם עליהם פחות מסתבר שרוצה להעביר מירושתו).

(ו) מלוה ע"פ משכנות יעקב הוא לא בכלל 'נכסי'. אך אם יש לו משכון בידו צ"ע, ולכן אף בזה אין להוציא מיד היורשים בפרט במתנת שכ"מ שהוא דרבנן.

(ז) מש"כ השו"ע שבס"ת ספק מ"א היינו בס"ת שנתנוהו לביהכנ"ס לקרוא, דאז הדין הוא שאי אפשר למכרו.

(ח) כשנתן 'כל המלבושים' ויש לו בד שמוכן לעשיית בגד לצמח צדק כלול בכלל מלבושים לשבות יעקב לא כלול, כיון שאין זה כוונת האנשים, ואפי' בגד מוכן שלא לבשוהו צ"ע לעטרת צבי בגד מוכן שלא לבשו כלול בל' מלבושים. התחייב לתת בגדים טובים צמח צדק אם אמר 'טובים' אפשר להביא בינונים שאף הם טובים, ואם כתב 'טובים מובחרים' או 'טובים ממש' צריך להביא טובים ממש.

סי' ר"נ

סעי' ד' (ב) כתב לאחד שיקבל את המותר מנכסיו חוץ ממה שנתן וכו', והראשונים לא זכו כגון שהיה עד קרוב נו"ב האחרון לא זכה בהם דכיון שאמר 'חוץ' הוא מתנה במקצת.

ג) ב"ש הוכיח מגמ' כשו"ע, ששיור הוא כל שהוא.

סעי' ט' (ד) כתב שטר במתנת בריא ונתן לשליש פנים מאירות לא זכה בהם השליש בשביל המקבל, דאולי נתן בכוונה לשליש כדי שיוכל לחזור בו, כתב שטר בל' שמשמע מחיים, וכשהיה שכ"מ אמר לחזור ולכתוב כשטר הראשון, אם יש אומדן דעת שכוונתו למתנת שכ"מ, מועיל, דאף הרמ"א (שחולק על הב"י) שסובר שאם כתב 'מהיום' לא הולכים לפי אומדן דעת, היינו דווקא התם שפי' מהיום, אך הכא דאמר כשטר הראשון, אמרין שכוונתו לשאר כל מה שכתוב בשטר ולא על מהיום.

סעי' י"ג (ה) חת"ס כל החתום על הצוואה לא יכול לטעון שכתבו בעת צרה ולא הבין. כשנתן לאחד ואין עדים כשרים שחזר בו, אין אחרים נאמנים לומר שחזר בו.

סעי' י"ז (ו) מתנת שכ"מ בכולה עם קנין הוי נו"ב ספק, דאפשר שאינו יודע שמתנת שכ"מ נקנה באמירה ולכן עשה קנין.

סעי' י"ח (ז) שטר חתום ע"י הנותן ועדים, והעדים טוענין שחתמו אחרי מיתה חת"ס אינם נאמנים אם כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואם הם ת"ח שיודעים את הדין אף אם אין כת"י יוצא ממקום אחר אינם נאמנים לומר שהיו רשעים, אך אם בעל השטר מודה אין כאן כלום דרצונו היה להקנות בשטר חתום ע"י עדים וצ"ע קצת אם כתב בשטר פטור שבועה לאשתו אם דבריו קיימים דמוכח שמאמין לה.

סעי' כ"א ח) כשמצוה ליתן להרבה אנשים נתייה"מ לפשטות הסמ"ע אם אחרי כל אחד אמר כתבו ותנו צריך שיגיע מחיים. ואם אחרי כולם אמר כתבו ותנו, לא צריך להגיע מחיים. אך הוא ט"ס ועיקר החילוק הוא שאם אמר גם ליתן, צריך שיגיע מחיים, אך אם אמר רק לכתוב אין צריך שיגיע מחיים דנראה שהוא צוואה.

סעי' כ"ב ט) אמר לעדים 'שמעו דברי וכתבו וחתמו' ולא אמר לפלוני חת"ס כוונתו שיכתבו לעצמם לזיכרון דברים ואין כלל חשש, דלא כנחלת שבעה, (אלא דצ"ע דלכאורה נסתר מתשו' אחרת בחת"ס).

סעי' כ"ה י) ושב הכהן דברי הש"ך ס"ק מ"א תמוהים.

יא) שטר הנמצא ברשות נותן רעק"א אם הוא בכתב ידי אחרים ואין לפנינו עדי קנין שהקנה לו, אינו כלום אף שכתוב שהקדיש כך וכך. ואם הוא בכתב ידי עצמו, דעת יש מי שאומר באו"ח (סי' קנ"ג סעי' י"ט) שהוא הקדש דלא שייך כ"כ לומר שכתב כי חשש שלא יוכל לכתוב, אלא שאם היה שכ"מ דאפשר שחשש שלא יוכל אח"כ לכתוב ולכן כתבו, אך עדין לא החליט לתת וא"כ אינו כלום.

סעי' כ"ז יב) מש"כ השו"ע דאמרינן כאן נמצאו כאן בין אפי' להוציא מיורשים נו"ב הטעם הוא, דלא שייך הכא מה שנמצא אצל אדם הוא שלו, דהאומר מהיום ולאחר מיתה אין צריך להוציאו מרשותו וא"כ אין חזקה שהוא שלו, ואף לא שייך כ"כ טעמא דלקוח וכדומ'. 'ועפ"י' כתב שבציור שיש ויכוח מה כוונת הצוואה ויש לירש חפצים שלא ראו אותם עדים כיון שהאב יכל לטעון לקוח מיגו דהחזרת טענינן ליורשים טען שאביו אמר לו שאח אחד לקח יותר ממה שמגיע לו והטוען מוחזק בנכסים, אינו נאמן וחייב לתת לאחיו (אחרי שישבע) דלא מועיל תפיסה אלא בטענת עצמו ולא בשל אביו.

סי' רנ"ב

סעי' ב' א) כתב בצוואתו שכל מה שיהיה להם ויכוח ידונו לפני פלוני, שבות יעקב אין מצוה לקיים דברי המת כיון דהמצוה רק על מה שאומר שעשו בנכס. אך אם הוא צוואת אב או אם, ראוי לקיים לפנים משורת הדין וכופין ע"ז בדברים וכו' וכ"ש כשעשה ע"ז תקיעת כף (אף שעשהו רק בהפצרתם בחליים כדי שלא תטרף דעתם), דכיון שבלא"ה כופין אותו בדברים לא הוי כנדרי אונס והשבועה חלה.

ב) מש"כ הרמ"א שבנדר ליתן לפלוני ומת יורשים פטורים רעק"א לכאורה כוונתו שאם אמר אתן, כיון שבזמן חלות הנדר הוא חפשי מן המצוות אין כלל חיוב (ולא הוי כ'הרי עלי עולה' שהיורשים חייבים, דבהקדש חל מיד חיוב אך בצדקה לא אמרינן הכי), אלא שצ"ע מס"י רי"ב סעי' ז' שמשמע שם שבנדר לתת לעניים פירות דקל

ובאו לעולם קודם שמת, מחוייבים היורשים ליתן וצ"ע באמר 'יהיה' יש לדון טובא דאף ב'אתן' הוא ספק וכ"ש ביהיה וכ"ש כשאין עדים שאמר אלא רק נמצא כתוב וכו'. נדר לתת מעשר מנכסיו ונתן חלק, וציווה לתת את השאר לאחר מותו לקצוה"ח אין חיוב לתת, דמחמת הנדר לא חייבים, וכיון שאמר לתת מחמת נדר ולא מחמת מתנה אין תקנת מתנת שכ"מ, (דהוי כמו שאמר ליתן מחמת מלוה שאין חייבים מטעם מתנה) לנתיה"מ חת"ס היורשים מחוייבים מדין מתנת שכ"מ (דלא דמי לאמר ליתן מחמת מלוה, דרק בחוב שיש לפנים משורת הדין לפרוע, אמרינן שרצה רק מתורת החוב, אך הכא שאין חיוב, וכן אדם יודע שאין חיוב נדר על היורשים ודאי כוונתו מצד מתנת שכ"מ).

ג) צוה ליורשיו ליתן ולא השליש בש"ך משמע שמחוייבים ליתן לרעק"א קי"ל כר"ת שצריך השליש ואף הריטב"א שסובר שלא צריך להשליש איירי רק כשצוה או כתב לבנו, ולא כשמסר לו כתב שיקראנו לאחר מותו. ומצד כיבוד אב ודאי אין כופין אך צ"ע אם שייך בזה כיבוד אב, דאפשר דכיון שהוא ממון האב יש מצוה כדמצינו לגבי מטלטלי דיתמי שיש מצוה לשלם חובות האב, אך אפשר דדווקא התם כיון דיש קצת נעילת דלת או זילותא דאביו משא"כ כאן ציוה לאשתו שלא תנשא בתו לפלוני נו"ב לא מחוייבת לקיים א' לא שייך השליש ב' אף לריטב"א הרי לא צוה למי שבידו לקיים שהרי צוה לאמא ולא לבת אלא"כ היה אומר לאמא שאם תנשא שלא תתן לה ממון וכדומ' ג' הוי כציוה לאחר על של אחר, דהבוגרת אינה ברשותו. ואף הבת לא צריכה לקיים דבריו.

סי' רנ"ג

סעי' א' א) ציוה בפני עד אחד חכם ודיין למבי"ט היורש צריך לקבל חרם שלא מאמין לדברי העד לשבות יעקב אינו צריך כלל לקיים דבריו.

סעי' ב' ב) 'יהיה' הוי ל' מתנה דלא כחות יאיר שהסתפק.

ג) 'מניח' למהרי"ק יש ראשונים שחולקים על השו"ע וסוברים ש"מניח" אינו כלום לש"ך אפשר לצרפם לסניף לרד"ך ועוד אין לצרפם לסניף לחת"ס בזמנינו שהתפשט הוראות השו"ע לא גרע מסיטומתא ולכו"ע מועיל.

ד) כתב בתחילה 'בכל תוקף מתנת שכ"מ' ואח"כ כתוב על שתיים ל' מתנה, כנסת יחזקאל אמרינן שכוונתו שרק להם הוי מתנה ולשאר לא.

סעי' ג' ה) עבודת הגרשוני מוכיח שדעת הב"י לעיקר כ"א הראשון שמועיל (ועי' ס"ק הבא).

(ו) בבריא נו"ב כיון שהוא מח' ראשונים אין להוציא מהיתומים, ואף לרמב"ן דווקא ל' יטול ויזכה וכדומ' מועיל, אך ל' נתינה כמו 'יתנו בני' לא מועיל שאינו זכיה אלא הבטחה שיונתן לו וכדומ'.

סעי' ד' ז) צוואה שכתוב בה 'אחר מיתתי אתן' חת"ס הוי טעות מוכח וקלקול סופרים וכוונתו 'תנו'.

סעי' ח' ח) אמר תנו לפלוני 200 זוז ולא הזכיר לבעל חובי פנים מאירות נוטלן יותר על חובו, דאין כוונתו שיטול בחובו.

ט) ב"י אין לדון מכאן לדרוש לישנא יתירה אלא רק במקום שאמרו.

סעי' ט' י) כתב הצוואה לפי סעיפים א' ב' וכו' וכתב בסעי' מוקדם את יורשיו ואח"כ שיתנו לאחותו כך וכך ממה שנשאר בעיזבון ויצאו עליו שט"ח, עבודת הגרשוני מסתבר שצריכה לשלם הכל כמו 'ואחריו' כיון שעשה לפי סעיפים (אלא שלא הכריע למעשה) אך לפי חלקה ודאי צריכה לשלם, דאף שנתן לשאר דין יורשים כיון שיש אומדנא שהעיקר אצלו לתת לשאר, צריכה לשלם ואף אם נתן לה בלישני יתירה, אפשר דהוא על שאר הוצאות אך חובות אינם כלל בכלל העיזבון שהוא כאילו כבר נתנוהו, ואף בחובות בע"פ כיון שהשאר הם יורשים גמורים ויש ספק בכוונתו הם המוחזקים, (וכן בכל הוצאות לא שכיחים יתכן שכוונתו שתקבל אחרי שישלמו אותם וא"כ אף לזה תתן לפי חלקה).

סעי' י"ב יא) שער משפט דווקא הכא שעיקר דבריו שיטול 200 זוז לא חייב לישא בתו אך כשאמר מפורש שמי"פה כוחו בדבר אחד ומגרע בדבר אחר, אחד תלוי בשני.

יב) קהלת יעקב ההלכה דלא כרמ"א דכך מפורש בסוף דברי התרוה"ד שהוא מקור דברי הרמ"א דכיון שהוא מתנה אחת תלוי אחד בשני. ציוה לתת למישהו כסף שיושם בפיקדון ויקח הרווחים למה שיצטרך ומת פלוני, אין ליורשיו כלום דלא נתן אלא הרווחים ורק בשבילו למה שיצטרך, אלא שראוי לפשר ולתת בדרך מתנה סך מה.

סעי' י"ג יג) אמר '200 זוז מייני' דגו"מ אפשר לדחותו עד אחרי שימכרו כל היין אלא"כ עושים זאת בהערמה כדי להפסידו. מה שכתב הרמ"א בציוה לתת לאחד מנה שנותנים לו מנה אחר נתי"מ היינו שלא מפסיד הכל אך עכ"פ מפסיד לפי חשבון אלא"כ נאבד בחיי הנותן שאז לא מפסיד כלל ציותה לתת ללומדי תורה לע"נ, וכן למקבלי מתנה, וכן לבעלה, והשר שהיה חייב לה כסף לא שילם את כל חובו, חת"ס לא הוי כיצא שט"ח אלא כיון שהחמיץ, ולכן הלומדי תורה לא יגרע חלקם דהם כפועלים, ומקבלי המתנות אף שאמרו להם 'מנכסי' יחלוקו בהפסד יחד עם

הבעל כיון שהלכה כרוב הפוסקים שאין בזה יפוי כח (ואין הבעל יכול לומר קים לי כרמב"ן שסובר שאין על היורש הפסד כלל כיון שכמעט כל הפוסקים חולקים עליו).

סעי' ט"ז יד) נתנו לאבא כסף להשיא בתו ומתה לרמ"א (ע"פ מהרש"ל) 'לריטב"א ושו"ע' ינתנו ליורשיה 'ולרמ"א והגהמ"י' יחזרו לנותנים **לחת"ס** אין מח' דאם באו ליד הבת לכו"ע זכו יורשיה, ואם באו ליד המקבץ או אב לכו"ע יחזרו לנותנים, (ואפוטרופוסים הם כיד הבת ולא כמקבץ ולכן יתנו ליורשים) ואם לא ידוע מי היורשים יעשו מהם צרכי רבים ואם נדר ועדיין לא נתן 'לראבי"ה' שייך ליורשיה, דהוי כמסירה לגבוה והוי מיד כאילו הגיע לידה אך דעת 'מהריב"ל ור"ח כהן' שפטור מלתת, ולכן אף אם היורשים תפסו אינם יכולים לומר קים לי כראבי"ה.

(טו) יורשים שהתפשרו עם אלמנה לתת לה דירה בתנאי שתגדל את הבנות ותשיאן, ומתה אחת מהן **משכנות יעקב** אין צריכה להחזיר את הבית אף לרמ"א, כיון א' בציור הרמ"א יש אומדנא דמוכח שנתנו רק ע"ד נישואיו משא"כ הכא שרצו לסלק מהם כל טיפול הבנות **ב'** בנידון דידן הרי נתנו לאלמנה אלא שהיה תנאי, וכל שאין העכבה ממנה לכו"ע בממונות הוי כאילו נתקיים התנאי ג' כיון שהיו חייבים לה אלא שהוסיפו לתת בשביל זה אין הונאה לקרקעות, וכ"ש כאן שאין היתרון גדול.

סעי' כ' טז) הש"ך הכא פסק שכשנותן שטר לא צריך לומר 'וכל שיעבודה' ובסי' ס"ו פסק שצריך לומר **נו"ב** אף לשיטות שצריך היינו כשאמר שיתנו השטרות, אך אם אמר פלוני יטול החוב שבשטר, מועיל לכו"ע דלא גרע ממלוה ע"פ.

(יז) **לסמ"ע ועוד** מש"כ הרמ"א דהלואה שביד גוי לא יכול להקנות, טעמו דלא סמכא דעת הנותן שהגוי יפרע לו ולכן לא התכוין למתנה גמורה **לב"ח ועוד** דכיון שבריא שנותן חובות גוי לא סמכא דעת המקבל דהרי אין מעמד שלשתן בגוי, א"כ הוי כדבר דליתא בבריא שאין שכ"מ יכול להקנותו וא"כ כשמקנה גם גוף המשכון קנה, **נתיה"מ** (ע"פ פת"ש) אם נתן חובות גוי בל' ירושה לאחד שראוי ליורשו, לטעם הסמ"ע קנה כיון שסמכא דעתיה ולטעם הב"ח לא קנה דהרי לא נקנה במעמד שלשתן ע"י גוי. **עבודת הגרשוני** לטעם הב"ח אם החוב בשטר קנה דאיתא בבריא ע"י 'קני לך איהו וכל שעבודו' וכו', וכן אם כבר לקח חובות הגוי אין מוציאין מידו כיון שכך הדין אף בבריא במעמד שלשתן ע"י גוי. אם המקבל הוא אחד מבניו לכו"ע מועיל, דלטעם א' כיון שקרוב דעתו אליו, גמר ומקני, כדמצינו במזכה לעובר שלו ולטעם ב' כיון שנתנה לראוי ליורשו נלמד מ'ביום הנחילו' הוי כירושה, דבזה כולם מודים לרב פפא דכל שיוורש יורשה אפשר ליתנו במתנת שכ"מ. **נו"ב** להלכה בחובות בע"פ שביד גוי יש עוד סיבה שלא יוכלו להקנותו דדעת ר"ת ועוד שלא נקנה במעמד שלשתן, אך חובות בשטר הוי ספק ולכן בתפס לא מפקינן. שאר הדברים קנה, דלא הוי כקני את וחמור באמירה אחת שלא קנה, דלשו"ע הרי קנה אף חובות הגוי. והיורש אינו יכול

לומר קים לי דאף דהוא מוחזק מ"מ אינם בידו וכ"ש הכא שבאים לדון אם היה מעולם בעל הנכסים.

יח) חוב של גוי בשטר נו"ב עבודת הגרשוני לטעם הב"ח קנה כנ"ל, דלא ככנסת יחזקאל.

סעי' כ"א יט) רעק"א מתוס' משמע שאם הפירות דקל הגיע לעולם לפני מיתתו הוי כבא לעולם, אך צ"ע דאולי צריך שיהיה גם בשעת אמירתו.

סעי' כ"ט כב) אמר לתת לאשה, ויש שתי נשים באותו שם ואחת מהם נשואה לת"ח נו"ב אם הדבר היה נוגע לבעל ודאי יתנו לת"ח, אך בתכשיטין וכדומ' שהוא רק לאשה אין אומרים בזה אשת חבר כחבר וממילא נשאר ספק, ואם זה דברים שאף הבעל יכול להשתמש בתורת נכסי מילוג יש להסתפק ולכן יעשו פשרה.

כג) שכן, וקרוב הראוי ליורשו לי"א בטור וש"ך ועוד הקרוב קודם לטור ועוד שכן קודם, דאם היה רוצה לתת ליורשו לא היה צריך לומר כלום לשבות יעקב מסתימת הפוסקים משמע כטור דלא חילקו בין ראוי ליורשו לעבודת הגרשוני כטור, דאף הי"א איירי רק כשראוי ליורשו אך יש קרובים יותר ממנו ולא כשהוא הקרוב היורש ממש. כד) כתונת פסים הקשה על הש"ך דס"ק ל"ט.

סי' רנ"ה

סעי' ב' א) ציוה שיתנו לפלוני כיון שגזלו שבות יעקב חייבים לתת, ואין אומרים אין אדם משום עצמו רשע, דלא כחות יאיר שהסתפק בזה.

ב) כתב צוואה בפנקסו שמגיע לאשתו אלף זהובים כי כך הכניסו לו וידוע שלא הכניסה לו כלום, חת"ס קשה להוציא מהיתומים, כיון א' אפשר שכתבו רק כדי שהערכאות לא יעכבו מלתת מתנתו ב' אילו היה בע"פ ודאי אמרינן שהוא שלא להשביע ואף בשטר רק לש"ך לא אמרינן להשביע והוא דעת יחיד (ואף שהוא על פנקסו

שהוא צוואה מסתבר שחושב שיפתחוהו), ולכן יעשו פשרה.

סעי' ג' ג) מקדיש שחזר בו תוכ"ד לסמ"ע יכול לחזור לש"ך ועוד לא יכול לקצוה"ח כש"ך, אך הקדש לעניים הוא רק מתורת נדר ולכן יכול לחזור בו לושב הכהן אף צדקה כהקדש.

סי' רנ"ו

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א ששתוקי כגר לקצוה"ח צ"ע דלכאורה דומה לאדם שבא מארץ רחוקה שלא יודעים מי יורשיו שודאי איתא במתנת שכ"מ הנתיה"מ תי'

דבשתוקי כיון שלא שייך לדעת מי הם יורשיו (דאפי' עדים שזינתה לא מועיל) לכן הוי כגר שבות יעקב שתוקי שציוה לתת לאמו ותפסה אין מוציאין מידה דהרי היא יודעת מי הם היורשים.

סעי' ג' ג) נתן לאחד יותר מאחרים ע"מ שיזון יתום, נו"ב לכאורה יש בו משום ריבית וא"כ כל הצוואה בטילה אלא שאין מוכרח שהוא ריבית וכן יש חולקים וסוברים שאין מבטלים הצוואה בגלל איסור, ולענין התנאי, אם אמר 'ליורש זה' אין בני היורש צריכים לפרנסו אך כשאמר 'לדורי דורות' אף יורשים צריכים וכל מי שזוכה בנכסים, ברגע שיפסיק לפרנס צריך להחזיר כל העודף שקיבל ויתחלק בין כל היורשים חת"ס כל דבר שאפשר לפרש דברי הצוואה שלא יהיה ביניהם סתירה, מפרשים אף שהוא דחוק.

סי' רנ"ז

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א שאם הקדיש מהיום ולאחר ל' לא קדוש, רעק"א הוא צ"ע, דברשב"א מבואר דהטעם הוא משום דאי אפשר לומר שגוף מהיום ופירות לאחר ל' דהפירות יונקים מההקדש וא"כ הוא ספק תנאי ספק חזרה, וא"כ קשה א' הרי אף אם הוא חזרה, אפשר להקדיש ללאחר ל' (והרשב"א עצמו אפשר שאירי לענין חזרה ולא שלא חל כלל) ב' בגוף של צדקה אין איסור יניקה (והרשב"א עצמו איירי בקדשי בדה"ב).

ב) נתן מהיום ולאחר מיתה ומכרן ללא ידיעת המקבל ולא קנה בדמים קרקע, נו"ב חייב לשלם משלו כדין שולח יד ואף יורשיו חייבים דאינם יכולים לומר שמא פרע, דהרי לא הגיע זמן הפירעון עד המיתה.

סעי' ג' ד) עבודת גרשוני לאב אסור למכור אף כשאין לו מה לאכול ולא אומרים שיש אומדנא שהתכוין להשאיר למזונותיו.

סעי' ז' ה) נו"ב אם מכר נכסיו, המכירה היא החזרה, במקום שמועיל חזרה.

ו) מש"כ הרמ"א דבר שאינו בידו וכו' נו"ב כוונתו (ע"פ הרשב"א) שאם מקנה מהיום ולא משאיר לעצמו זכות לחזור בו יכול להקנות, אפי' שאינו יודע אם יהיה לו נכסים אלו בשעת פטירתו דאף אם ימכרם יתחייב דמיהם. אך כשיכול לחזור בו, אף שעכשיו ודאי קנו מ"מ יוכלו היורשים לטעון שחזר בו או מכרם, ואם ירצה להקנות מה שיהיה לו בשעת מיתה שע"ז אין טענת חזר או מכר הרי הוי דבר שאינו ברשותו שלא מועיל קנין, לכן צריך לעשות התחייבות.

סי' רנ"ח

סעי' ב' א) מש"כ השו"ע שאם יש בו קנין קונה מיד היינו אחרי שהגיע השטר לידו כמפורש בטור, ואף שקנין מועיל אף ללא שטר **לסמ"ע** כיון שהזכיר ל' 'לאחר מיתה' צריך שיגיע שטר לידו **לנו"ב** הקנין לבד לא מועיל כיון שהוא ללאחר מיתה ואז כבר חזר הסודר לקונה, אלא דהכא כיון שהשטר מספיק, הקנין שהוא רק ליפוי כח מועיל שיחול מעכשיו (ואף בקרקע הדין כך).

ב) מש"כ הרמ"א דבכתב לו לאחר ל' אין אומרים זמנו של שטר מוכיח עליו **שבות יעקב** אף שיש שחלקו על הרמ"ה שהוא מקור הרמ"א מ"מ אפשר ליישבו על נכון, ולכן אין להוציא מהיורשים.

סי' רנ"ט

סעי' ה' ב) מש"כ השו"ע טוב וישר לעשות וכו' **הש"ך** כתב שכופין, וכתבו התומים **והשבות יעקב** דהיינו בדברים.

סעי' ז' ג) לקחו ממנו סחורה במכס, ואחד קנה את הסחורה בזול מבעל המכס, **בית אפרים** צריך להחזיר לבעלים אף כשלא יודע שמחזר אחריהם כיון שמסתמא מחזר, וממילא יש כאן דין מהפך בחררה, (והכא כיון שודאי ראוי שהבעלים יחזר עליהם יותר מאחרים, לכן לכו"ע יש כאן דין מהפך בחררה אף שהוא בזול ודמי למציאה, ואף שלא פסקו מחיר), ואף אם התייאש הרי יש ועשית הישר והטוב כמבואר ברמ"א כאן, וכן יש תקנת בי"ד להחזיר, והכא מסתבר שהוא אף על עני, (ואין לומר שכאן הרי הגיע ליד המוכס כדין, דהמלך רוצה שיגיע אליו ולא שישאר למוכס) **והוסיף** שאם רוצה יכול לבקש שכר טירחא וכן אם רוצים הבעלים שיקבל עליו חרם ששילם סכום זה, אם יש כאן מקום לחשד יקבל עליו חרם. אך אם אין מקום לחשד, יכול רק להחרים סתם שלא בפניו או שאחרי שיתן יחרים על מי שלקח ממנו שלא כדין.

סי' ר"ס

סעי' ד' א) אבידה בחצר מושכרת לשו"ע זכו שניהם לש"ך של המשכיר לבית אפרים המע"ה.

סי' רס"ב

סעי' ב' א) כשיש הרבה שותפים ויש לכל אחד פחות משו"פ פטור מלהחזיר, והטעם **לבוש** כיון שאף שמצא שו"פ מ"מ לא נאבד שו"פ וא"כ אין 'אשר תאבד' הברכ"י הקשה ע"ז וסיים ויש ליישב.

סעי' כ"א ב) מש"כ הרמ"א כל ת"ח בחזקת שאינו משנה לסמ"ע צ"ע אם יש בזמנינו ת"ח לענין זה לשבות יעקב אין ספק הסמ"ע מוציא מהרמ"א שמשמע שאף בזמנינו יש ת"ח, דכיון שודאי אינו של המוצא לא נפסיד הת"ח מספק, ולכו"ע יכול הת"ח לתפוס וכן אף ע"ה אם תפס ויש לו מיגו לא מפקינן.

סי' רס"ד

סעי' ד' א) ביקש מחבירו שיעשה לו טובה פלונית וקצב לו שכר, חות יאיר אם אמר 'לכשתגמור הדבר' אם לא גמר, לא נוטל אפי' הוצאותיו, ואם קצב סתם ולא הצליח, נוטל כל מה שקצב אם זה סכום שלא עולה בהרבה על מחיר טורח כזה כל מי ששולחים אותו להשתדל בשביל הקהל על חשבון הקהל, יכול לעשות כפי הבנתו ושכלו מה טובת הקהל וכן אף אם הרויח מזה לעצמו הוי זה נהנה וזה לא חסר ואין עליו טענה כלל.

ב) התנה עמו ועלה חמורו מאליו לש"ך וסמ"ע ומהרש"ל ועוד צריך לשלם לו כל שכרו לרמ"א ומהר"ם פדאוה ועוד אין לו אלא כאיש אחר לבאר יצחק מח' הנ"ל תלוי במח' תוס' והרא"ש המובא בסי' שי"א ג'.

ג) כשהוציא כסף להציל עצמו ולא הוצרך להרבות בהוצאות בשביל השני לרמ"א אין השני חייב ליתן לו כלום דהוי זה נהנה וזה לא חסר לבית יעקב המהר"ם חולק על הרמ"א לשבות יעקב אין מח', דהרמ"א איירי ביחיד עם יחיד ומהר"ם איירי כשהציבור עושים משהו שאפי' ללא היחיד היו צריכים לעשותו, חייב לשלם. וכן אם הממשלה הזיקה את נכסיו ע"מ להציל כיון שעשו זאת ע"ד כולם אף שהוא עצמו היה צריך לזה כולם חייבים (אלא שמורידים לו את הרויח שהרויח מחמת השיפוץ) פרי תבואה כל דברי הרמ"א הם בציור שלא יכל להרויח מהוצאותיו אם היה עושהו לאחר, אך כשיכל ליהנות מהוצאותיו אם היה עושה זאת לאחר, והוא מוחזק, יכול לטעון קים לי כשיטות שכל שיכול ליהנות לא הוי זה נהנה וזה לא חסר, (ואפי' שהשני אמר שלא רוצה, חייב עכ"פ כפחות שבשכירות).

ד) אם הרבה הוצאות להצלת ממון חבירו, וחבירו מוחה, בית יעקב אין חבירו חייב לשלם דלא הוי כהצלת הגוף שחייב.

ה) העושה פעולה לחבירו כשהדין הוא שצריך לשלם לו, וחבירו אומר פרעתי, נשבע היסת ונפטר דאין תקנת שכיר לישבע וליטול בכה"ג.

סעי' ה' ו) עטרת צבי ובית אפרים בזמנינו מעשים שבכל יום שמחייבים להחזיר מה שהצילו מהשריפה מכח התקנה וגזירת המושל.

סעי' ז' ז) חות יאיר ועוד ע"פ נתי"מ אם קצב איתו פחות משתות יותר מהשכר הראוי לו, חייב לתת לו לפי מה שהתנה.

ח) התנה לתת לו הרבה במקום שיש תקנה וקצבה לב"ח צריך לתת לו כל מה שהתנה עמו לרמ"א רק כראוי לו וכן הסכימו כל האחרונים, ולפי"ז לא יועיל משכון וכדומ' דמנה אין כאן משכון אין כאן, אלא שכתבו החכ"צ ועוד שלמעשה אם תפוס במשכון אי אפשר להוציא מידו דיכול לומר קים לי כב"ח כתיבת ידו **שבות יעקב** לא מועיל אלא"כ הקנה לו בקנין גמור, נתן לו שט"ח לחכ"צ לא מועיל, דלהלכה שטר העומד ליגבות לאו כגבוי לנו"ב לא מועיל, דשטר רק עושה שהשני לא מוחזק לפניו מאירות שטר מועיל, (ואפשר איירי בשטר ללא שם שאז הוי ממש כשלו אף ללא קים לי וצ"ע אם נשבע או נתן בתקיעת כף או הבטיח לעני שאז חייב מדין צדקה קצוה"ח לכו"ע צריך לשלם לו כל מה שהתנה. חת"ס ועוד שתדלנות וכדומ' שרגילים לתת ללא קיצבה, ודאי חייב מה שהתנה, אם השתדל בשבילו והועיל, אלא שלבסוף השני חזר בו, אם המקבל לא קיבל כלום תמורת ההסכם הראשון פטור מלשלם, (ואם יש רגלים לדבר שקיבל, ישבע היסת), אך כשודאי קיבל ויש ויכוח על הסכום שקצב כיון שעכ"פ חייב לו קצת, הוי מחוייב שבועה דאורייתא.

סי' רס"ו

סעי' א' א) ישראל השומר על חפץ הגוי ונאבד רעק"א צ"ע אם למ"ד שדבר הגורם לממון לאו כממון אם מחוייב להשיב.

סי' רס"ז

סעי' ט' א) למ"ד סימנין דאורייתא, אם אחד אמר סימן אמצעי ואחד אמר סימן מובהק רעק"א צ"ע אם נותנים למובהק.

סעי' כ"ו ב) טיפל באבידה מממון שלו לרמ"א נוטל מהבעלים בלי שבועה דגם ע"ז יש תקנת השבים שירצו להחזיר לבית אפרים דברי הרמ"א צ"ע דבמהר"ם ומהר"י וייל מבואר שאפי' בהצלת גופו של חבירו צריך לישבע כמה הוציא ולא שייך תקנה הנ"ל כיון שיכול להעמיד עדים על הוצאותיו או לעשות ע"פ שומת ב"ד.

סעי' כ"ז ג) בית אפרים צ"ע אם אף שאין שבועה יהיה עכ"פ חרם.

ד) טען 'ראיתי' שהגבהת ב' כיסים שלי לסמ"ע אינו כאבידה אלא ככל טוען ונטען ומחוייב שבועה לט"ז אף בזה יש תיקון העולם ואינו צריך לישבע (וכן משמע בטור ועוד).

סי' רס"ח

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א שיש מח' כש4 אמות קונות מל"מ ועוד הוא רק הכא כיון כשבאותו זמן שרוצה לקנות בקנין גרוע יכול לקנות בקנין טוב, אך כשמתכוין לקנות אח"כ בקנין גרוע, לא מועיל קנין טוב של עכשיו, (ובזה תי' דעת הרמ"ה המובא ברמ"א סי' ער"ה סעי' כ"ה ועי' תשו' מו"ה רוטנבורג שתי' באופן אחר).

סי' רס"ט

סעי' ו' א) ראובן שאמר לשמעון קנה לנו יחד סחורה ולא ידוע ע"פ עדים ששמעון קנה סחורה ושמעון טוען שקנה והתכוין לקנות רק לעצמו, נו"ב לסוברים בסי' קפ"ג סעי' ג' שמועיל לומר לעדים שהוא לעצמו, ה"ה הכא לכו"ע נאמן שקנה לעצמו במיגו שיכול לא לגלות שקנה.

סי' ע"ד

סעי' י' א) פועל שקנה סחורה בזול נו"ב הסחורה שייכת לפועל כיון דהוי כמציאה.

סי' ער"ב

סעי' ט"ו א) מש"כ השו"ע 'לטרפה', בירושלמי לא גריס 'לטרפה' וכתב האו"ז דלירושלמי איירי בטרפה גייס ונחלקו האחרונים בכוונתו לחידושי אנשי שם אם עמד גייס ולא ידוע אם גם על נפשות מחשבין אף לפי נפשות, ורק כשכבר התחילו לטרוף ממון שהתגלה שכוונתם לממון, מחשבים רק לפי ממון לחת"ס אם עירבו המעות וטרפו הגייס קצת מהם מחשבין ההיזק באופן יחסי לסכום של כל אחד יש"ש אם הגייס נטלו ממון מחלק מהאנשים והלכו, אם יכלו להציל ולא הצילו אינם יכולים לגבות מהשאר דהוי מחילה. ואם יכלו להציל ע"י הדחק ולא הצילו, אמרינן שלא הצילו כיון שהיה דעתם שייגבו מכולם, לכן הדין הוא שגובים מכולם. וכשלא יכלו להציל אינם יכולים לגבות מהשאר דהוי כהפקר (ואין סתירה בין הירושלמי לשו"ע) ב"ח כנ"ל אלא שאף שלא יכלו להציל נוטלים מכולם לפי ממון חכ"צ חולק על היש"ש וב"ח, והוסיף שכשלא יכולים להציל, שאז רק לפי הב"ח יכולים ליטול מהשאר, אין הלכה כמוהו כלל והוי דעת יחיד שאין יכולים לומר קים לי כמוהו כלל.

סעי' י"ז ב) מש"כ השו"ע מחשבין לפי משאוי צמח צדק היינו לאחר שהשליכו לים, אך קודם שהשליכו יכול בעל הזהב לכפות את בעל הברזל להשליך פת"ש יש לעיין.

ג) אם מנהג הספנים אינו דומה כלל לדיני תורה כגון שמנהגם שבעל הזהב נותן פחות מבעל הברזל למו"ה משה רוטנבורג לא הולכים כמנהגם לפת"ש ועוד הולכים כמנהגם.

סי' רע"ג

סעי' ה' א) מש"כ השו"ע שהפקר לעניים אינו הפקר נו"ב היינו כשאינו בפני כולם, אך אם מפקיר לאנשים מסויימים בפניהם, הוי הפקר.

סי' ער"ה

סעי' ג' א) זכה במטלטלין אגב קרקע הפקר לקצוה"ח ובאר יצחק קנה המטלטלין לנתיה"מ ונו"ב לא קנה, דאגב הוא קנין רעוע ומועיל רק בדעת אחרת מקנה.

סעי' כ"ה ו) עשה קנין במתנה וסבור שהוא שלו קצוה"ח קנה כיון שיש דעת אחרת מקנה.

סי' רע"ז

סעי' א' א) קנסוהו להסתלק מירושת מורישו חת"ס אף דלא מועיל סילוק ולא שום קנין להסתלק מירושת מורישו, בקנס כופין לקיים. ואף בקנס, בניו יורשים מכח מורישו.

סעי' ד' ב) מת ואין ידוע מי יורשיו מים חיים לא הוי כשתוקי כיון שיכול לבוא לידי בירור, ולכן יניחו נכסיו בביד עד שיבוא אליהו, (אף לדעת השו"ע בסי' ש' סעי' א' שמניחים בבית הנפקד הכא יניחו בבי"ד, דשאני התם שהפקידו ביחד והפסידו אנפשיהו לכן ישאר אצל הנפקד, משא"כ כאן).

ג) מש"כ הרמ"א ששתוקי כגר חות יאיר לכאורה צריך להיות הדין יהא מונח עד שיבוא אליהו דאינו כגר שאין לו כלל יורשים וצ"ע.

סעי' ה' ד) אמר אם יתן בנו כך וכך לאחיו יקבל בית פלוני שב יעקב צריך בנו לשלם להם כל סכום זה ולא מורידים את החלק שיורש בן זה, דכוונת האב ששילם כל סכום זה. אך אם היה בשעת האמירה עוד אח ומת, מורידים מסכום של אחיו לפי החלק שירש אותו (אלא"כ אמר ליתן שעה אחת קודם מותו, דאפשר שכוונתו למי שהיה חי בשעת מותו, אך מסתבר שאף בזה הדין כנ"ל).

סעי' ו' ו) מת שהניח קרן בידי פרנסים, שמהרווחים יתנו ללומדים, ויורשיו יחליטו מי יהיו הלומדים, נו"ב מעיקר הדין אין להם שום זכות כיון שהוא רק טובת הנאה ואינה בירושה, אלא שאם קיבלו בחרם לקיים דברי המת, המקבלים אסורים לשנות. אך יורשיהם יכולים לשנות, אלא שלא ראוי להיות כפוי טובה ולא לעשות כרצון המת, אלא"כ עושים שלא כהוגן.

סי' רע"ז

סעי' ג' א) מש"כ השו"ע יצאה פדחתו לטור וסמ"ע רוב פדחת מספיק לשב שמעתתא וב"ח צריך כולו.

סעי' ו' ג) ודאי נפל שנולד כולו לסמ"ע וש"ך ועוד הוי כנפל לשארית יוסף לא חשיב נפל לחת"ס יש סימוכים לשארית יוסף לכן יעשו פשרה. **שער משפט** כל הנ"ל כשודאי לא כלו חדשיו אך כשלא ידוע כגון שהוא 9 חדשים אחר טבילה וכ"ש כשנולד ומת תוך ל', הבא אחריו אינו בכור דרוב נשים יולדים ולד מעליא ועוד דכיון דהבא אחריו לא הוכר בשעה שנולד לא הוי אפי' ספק בכור.

סעי' י"ב ה) נאמנות חיה גמ' וטור היינו כשלא יצאה, דאם יצאה וחזרה אינה נאמנת.

סעי' י"ג ו) שנים העידו שהוא בכור לאמו ושניים העידו שאביו לא נשא אשה לפני שנשא את אמו לסמ"ע ט"ז וב"ש פוסקים כתוס' שהוי עדות שלימה ולרי"ף רמב"ם שו"ע ד"מ הוי חצי דבר חת"ס אי אפשר לומר קים לי נגד שו"ע וד"מ, אלא שאם הוחזק שמתענה בתענית בכורות הוי בכור, כיון שאף ללא העדות הוחזק לבכור עכ"פ לאמו, ואביו בחזקת כשרות שלא בא לפני"כ על פנויה, וא"כ צריך רק עדות שאביו לא נשא אשה אחרת והוי דבר שלם (אך צ"ע מנין להם שלא נשא אשה לכן יעשו פשרה).

סי' רע"ח

סעי' ג' ב) חזקות הנהגות בפולין דגו"מ הוי ראוי.

סעי' ד' ג) כשיש מח' אם הוי ראוי, **שער משפט** צ"ע אם אינו נוטל כלום כספק בכור או שחולקים כיון שהוא ודאי בכור אלא שספק אם הוא מוחזק.

סעי' ז' ד) שטר עיסקא לנתיה"מ ודברי ריבות וחוט השני הוי ראוי אף שיכול להוציאן רק לעסקא, כיון שמחוסר גוביינא ואביו לא השאיר כסף זה לפני יהושע ורדב"ז חצי הפיקדון מיקרי מוחזק לשער משפט ושבות יעקב הכל נקרא מוחזק.

ה) כשהאבא חייב לאחרים כסף פני יהושע משלמים הכל מהמוחזק (ולא מהלוואות שחייבים לאבא) והבכור מפסיד, דכל הגבייה מהלוואות הוא משיעבודא דר"נ וכיון שיש נכסים אחרים אין עליהם שיעבוד לנו"ב הגבייה מההלוואות הוא לא רק משיעבודא דר"נ, ולכן אם כבר גבו את ההלוואות או אין הבע"ח מקפיד לא לקבלם יקחו מהראוי והמוחזק לפי אחוזים, אך אם לא גבו והבע"ח מקפיד שלא לקחתן, לסוברים בסי' ק"א שכופין את הבע"ח לקחתו הדין כנ"ל אך לש"ך שסובר שלא כופין צ"ע אם נקרא משועבד לחת"ס הדין כנו"ב ולא מטעמו.

(ו) מש"כ הרמ"א ששותפות כמוחזק חוט השני היינו כשיש מטלטלין בעין, אך כשהיה כסף ויכול לסלקו במה שירצה, הוי ראוי כהלוואה.

(ז) משכון של גוי פני יהושע כיון שלרמ"א הוי ראוי והש"ך נשאר בצ"ע, הוי ספיקא דדינא ונוטל הבכור חצי מן פי שניים.

סעי' י' ט) מש"כ הרמ"א שמה שחייבים למלך בשביל מס הוי ראוי, קהלת יעקב היינו דווקא כשהקרקעות של המלך, ויכול ליטול הכל בלי חשבון, אך במקום שהמלך נוטל מהקרקע לפי חשבון החוב, הוי מוחזק.

סי' רע"ט

סעי' ב' ב) בתולה שנתעברה, וחשדו את ראובן ונשבע שאינו בנו ושמעון אמר קודם מותו דרך וידוי שהוא בנו ומתו, ואח"כ מת הספק, חות יאיר אם יתפוס אחר את נכסי הספק הוי שלו מדין שתוקי. אך לענין האחים כשלא תפסו, בני שמעון ירשוהו אפי' שבתחילה כשבאו לירש את האב טענו שהוא לא אחיהם, דכיון שהאב נאמן שהוא בנו ממילא נאמן שהם האחים. אב ירא שמים שאמר קודם מותו על בנו שהוא אינו בנו אלא בן ישמעאל שהוחלף ולפני"כ החזיקו כבנו, אף שאין שום סיבה לומר שמשקר אינו נאמן כלל כי אין לדון ע"פ אומדנא נגד דברי חז"ל.

סי' ר"פ

סעי' א' א) כשידוע שיש להם אח והגיע אחד ויש עדים המכירים בטביעות קול, עבודת הגרשוני אם אין מכירים בטביעות עינא של צורתו הוי כריעותא, ואינם נאמנים.

סי' רפ"א

סעי' א' א) האיסור לתת לאחר חלק בכורה רמב"ן הוא רק בחיי הבכור, אך כשמת הבכור יכול האב לצוות שלא יתנו לבני הבכור חלק בכורה לקצוה"ח אף המהרי"ט שחלק, אילו ראה דברי הרמב"ן לא היה חולק כתונת פסים יש סתירה לדברי הרמב"ן ממזדרש רבה.

(ב) ירושת אח לנתיה"מ יורש מכח האב לרעק"א כיון שנכתב בתורה אח, יורש מכוחו. היה לו אח אחד שמת והיה לו כמה בנים, רעק"א נתיה"מ יכול להוריש לאחד מבני אחיו, אף דאם נאמר שהם יורשים מכח אביהם א"כ לכאורה הם אחד, מ"מ כך מפורש ברמב"ם.

(ג) להנחיל ליורש אחד לנתיה"מ אפשר רק בדברים שאיתא בבריא לחת"ס אפשר כל הדברים שעוברים בירושה דממילא, ונפק"מ במלוה דלנתיה"מ לא יכול להנחיל ולחת"ס יכול, אך דשלב"ע לכו"ע אינו יכול.

סעי' ז' ד) חילק מקצת נכסיו במתנה ואח"כ כתב שהבכור יקבל בשאר כמו הפשוטים, **פנים מאירות** דינו כאמר שהבכור יירש כפשוט דאינו מועיל, ואף שיש כאן לפני"כ לשון מתנה, כיון שעל השאר לא הזכיר ל' ירושה אלא מה שיטלו וכו' דמשמע מעצמם, הוי כאילו לא אמר כלום על השאר, שאינו מועיל ל' מתנה שכתוב לפני"כ.

ה) כשכתב לשון מיותר כגון 'יחזיקו' שמשמעותו מתנה, **עבודת הגרשוני** מסתבר שכתב לשון מתנה כדי להשוות את הבכור, וצירף (בנידון דידיה) את סברת הרמב"ן שבבכור שמת אין איסור להעביר חלקו כנ"ל ס"ק א'.

ו) אני 'מניח' חת"ס הוי לשון מתנה (ומש"כ הש"ך בס"ק ח' הוא ט"ס) ואפי' אם נאמר שהוא ל' ירושה אם כתוב לשון מתנה בסעי' אחר לאותו אדם, אף שיש הפסק בין הסעי', אפשר לצרף את השיטה שחולקת על הי"א ברמ"א וסוברת שאף בלי' ו' החיבור מועיל.

ז) כשיש רק בכור ובת וכתב לבת שתטול כפשוט **לשב יעקב** נוטלת בככור דכיון שאין עוד בן פשוט אין כלל חלק בכורה, ואף שכתוב 'כפשוט' הוא נוסח השטר **לשבות יעקב ועוד** תיטול רק שלישי דאף שאין עוד בן פשוט שייך חלק בכורה, אך כ"ז במוחזק אבל בראוי שלא שייך בכורה אכן נוטלת חצי. מש"כ הרמ"א שנהגו עכשיו לכתוב חוב לבתו פחות מהשטח"ז **שב יעקב** צריך ליתן לפחות כשטח"ז כיון שודאי רצה עכ"פ ליתן כסכום שטח"ז ולכן אם העשיר האב קודם שמת יכתבו שטר בסכום יותר גדול. כתב לבתו חוב על שטח"ז סכום מועט ואח"כ עוד שטר בסכום גדול, חת"ס כיון שהוי כהלוואה לא ביטל שטר שני את הראשון ונוטלת שתיהם, אך במקום שנראה שדעתו היתה לבטל הראשון, טוב לפשר.

ח) בשטח"ז שכתוב שיתנו 'עובר לסוחר' חת"ס אם צ'קים וכדומ' הם עובר לסוחר ללא עמלה, אפשר גם לתת אותם, ולא דווקא כסף ממש.

ט) שטח"ז שכתוב בו שמקבל אף מהראוי, והסבא נפטר אחרי האבא **למהרש"ל תשו' רמ"א מהר"ם פדאווה ועוד** מקבל השטח"ז אף מנכסי הסבא דכיון שיש תנאי שאם לא ישלמו יצטרכו לשלם את החוב א"כ אם לא יתנו אף מנכסים אלו צריכים לשלם את החוב **לשארית יוסף** לא מקבל משני טעמים (1) שהאחים אומרים לה שהם יורשים מכח הסבא ולא מכח האבא (2) נכסי הסבא הם ראוי גרוע דמעולם לא היה של אביהם (משא"כ מלוה) **למהר"ם מלובלין** כמהרש"ל אלא (1) אם כשבאו לחלוק, עדיין הסבא חי לא מקבל כשטח"ז כיון שזה לא נכסים שהניח האב (2) אם בעיזבון האב אין כדי לשלם החוב יכולים לתת לשטח"ז את כל העיזבון מדין החוב ואז פטורים לתת מדין השטח"ז כיון שאין החוב אלא על נכסי האב.

היה לאמם שטח"ז מאביה **עבודת הגרשוני וצ"צ** שטח"ז של אחותם גובה אף מנכסים אלו, ולא שייך כאן כל הטענות דלעיל א' דהרי כאן באים מכח אמם ולא מכח הסבא (ואף שכתוב בשטח"ז 'ויורשיה' הכוונה רק שהנכסים יהיה לבניה ולא לבעלה) וא"כ לא שייך הסברא ה-1 של השארית יוסף ב' כיון שכתוב בשטר 'כל' חוץ משאר הלשונות, מוכח שבא לרבות אף ראוי גרוע וא"כ אין את הסברא ה-2 של השארית יוסף ג' רק לגבי ירושה שייך לומר שנכסי הסבא זה לא מה שהניח האב אך הכא הוי כמו כל השטרות שחייבים לאמם, וכיון שיש כאן תנאי, אם לא יתנו מזה אף שהוא ראוי גרוע יצטרכו לשלם את החוב, וא"כ לא שייך טענה 1 של המהר"ם ד' כיון ששתיהם באים מכח שטח"ז לא מספיק שיתנו כל עיזבון אמם דאינם יכולים לרשת מכח הסבא ללא אמם דאינם יורשים שלו, וא"כ לא שייך טענה 2 של המהר"ם.

מת אחד מהאחים ללא זרע, **שב יעקב** נוטל השטח"ז אף מנכסיו ולא שייך כאן טענה 1 של השארית יוסף כיון שיורשים את אחיהם רק מכח אביהם, אך עדיין שייכים שתי התנאים של המהר"ם **לפת"ש צ"ע** על השב יעקב, כיון שיש שיטות שאחרי שכתבה התורה ירושת אחים, יורשים אותו מכחם ולא מכח אביהם, וכן לא הזכיר את טענה ה-2 של השארית יוסף, וכאן הוא ראוי גרוע מאוד ואפשר שאף החולקים יודו לו כיון שלא עלה ע"ד האב נכסים אלו וצ"ע.

מתו הבנות לפני שנישאו והיה בשבילם עישור נכסים **שבות יעקב** שטח"ז גובה מהעישור נכסים ואף דלכאורה מיד שמת האב זכו הבנות בעישור נכסים וא"כ כשמתו הוי ראוי גרוע מאוד שאפשר שלכו"ע אין חיוב מזה וכ"ש הכא דאיירי שמתו אחרי שחלקו כבר את הנכסים, מ"מ כיון שמתו לפני הנישואין, התברר למפרע שאין כאן כלל דין עישור נכסים והוא כשאר נכסי האב שגובים מזה. ואף אם כבר סיכמו שיתנו להם את השטח"ז יכולים לחזור בהם ולשלם את החוב, דכיון שהתרבו הנכסים הוי המחילה בטעות.

היו לו בשעת מיתתו רק בנות ולאחד נתן שטח"ז ולשאר לא **לעבודת הגרשוני** הוי כעישור נכסים שאם הירושה יותר מהמתנה אמרינן שויתרה ולא מקבלת את השטח"ז, ואם זה פחות מהירושה מקבלת **לצ"צ ושבות יעקב** אינה נוטלת את השטח"ז כלל, דכיון שבשעת מיתתו אין לו בנים ודאי לא התכוין לתת שטח"ז, והוי כאומדנא דמוכח שיכול אפי' לבטל מקח, וכ"ש במתנה שיי"א שמספיק אומדנא אפי' שאינו מוכח **לשב יעקב** כצ"צ אך אם הבנים מתו אחרי מיתת אביהם, נוטלת השטח"ז דכבר זכתה, אלא"כ יש בירושה יותר מהמתנה שצ"ע אם אמרינן שויתרה.

כתב לבתו שטח"ז ומתה, ובשעת מיתתה היו לה בנים ואח"כ מתו, ואח"כ מת אביה, ובעלה חי, **ב"ש ע"פ פת"ש** אם לא נשאר לאביה בנים שאז הבת נוטלת מכח ירושה,

ודאי אין בעלה יורשה אך אם נשאר לאביה בנים וא"כ צריכה לקבל מכח שטח"ז לרמ"א הבעל יורש, דכיון שזרע הבת זכה בשטח"ז מיד כשמתה, ובעלה שהוא אביהם יורשם ולצ"צ אין הבעל יורש את השטח"ז.

(י) מש"כ הרמ"א 'וכתב לה יוצאי חלציה' לנחלת שבעה כוונתו שצריך לכתוב בשטח"ז 'ויוצאי חלציה' ולא 'ליורשיה' לקצוה"ח שב יעקב ועוד עדיף לכתוב 'ליורשיה' שאז יילך רק ליורשים, אלא כוונת שהרמ"א שבדיעבד אם כתב רק ויוצאי חלציה נוטלים אף הבנות.

(יא) מש"כ הרמ"א שאם כתב ויוצאי חלציה כולם יורשים בשוה לקצוה"ח המהר"י וייל שהוא מקור הרמ"א איירי דווקא כשהבת מתה בחיי אביה דאל"כ כבר ירשה את השטח"ז ונהיה ככל נכסיה שהולך רק ליורשיה, וכן המהר"י וייל איירי לענין ירושה כשהיורשים בעולם אך בשטח"ז שיורשי הבת אינם בעולם לא יכול להקנותם, וא"כ צ"ע על הרמ"א שהעתיקו כאן הנתייה"מ מיישב את הרמ"א, והוסיף עפ"י"ז שמה שכתב הנחלת שבעה בס"ק הקודם לכתוב בכל שטח"ז רק ויוצאי חלציה איירי בלשון התנאי ולא בגוף החוב לשבות יעקב (הבת יכולה לתת את השטח"ז במתנה לאחרים בהסכמת בעלה), כל דברי הרמ"א איירי באופן שמתו לפני שהשיאו בנותיהם אך אם השיאה חלק מבנותיה וכתבה להם שטח"ז א"כ הפקיע כוחם משאר הירושה ואינם נוטלים אלא כחצי זכר ורק הפנויות יטלו בשוה עם הבנים, ומסתבר שעשתה זאת כדי שיקפצו לישא הפנויות לשב יעקב דעת תשו' הרא"ש ורשב"א ושארית יוסף דלא כרמ"א, כיון דכל שלא ראינו שדעתו להעביר נחלה אמרינן שדעתו לעשות כדן ירושה, ולכן כתב שטוב לפשר.

(יב) מש"כ הרמ"א שלא יהא חלק לבתו בספרים לחת"ס מסתבר שכל מה שנהגו לכתוב חוץ מספרים היינו רק בזמנם שהיה ביוקר והיה נקרא ע"ש בעליו ויש כאן עגמת נפש, אך כיום הוא פחות ממטלטלין, אך אין דוחים המנהג מפני סברות לשב יעקב מסתבר שכל הסיבה שכתבו 'חוץ מספרים' הוא משום שבנות אין מצוה בלימודם ולכן לא רצו להוציא את הספרים מהבנים, וא"כ מסברא היו צריכים הבנות לקבל בס"ת כיון שלא לומדים בזה וזכות קריאת הציבור שייך אף בנשים, אלא דכיון שכלול ב'ספרי הקודש' לא נותנים אותן לבנות אך העץ חיים של הס"ת וכל הקישוטין ודאי שנוטלים אף הבנות לזכותם בלימוד תורה. ספרים וקרקות שמסתחר בהם לשבות יעקב ועוד יש לבנות חלק בהם כיון שהם ככל נכסיו אך משמע שרק מה שקונה ומוכר לחינוך בית יהודה ועוד אף בכל הדירות שמשכיר וכדומ' ולא גר בהם נוטלים אף הבנות לשב יעקב יש חולקים, ולכן טוב לפשר, ובמקום שהדירות חייבות להרשם ע"ש גוי, אם הגוי יכול לתת כסף ליהודי ולסלקו הוי כמטלטלים והבנות נוטלות מזה.

(ג) מש"כ הרמ"א וכן הש"ך שאם הלוח על ספרים והתנה שלא יהא לבנות חלק בספרים, אם בע"ח קונה משכון אין לבנות חלק בהן **חת"ס** הקשה דלפי הטעם שלא נותנים לבנות את הספרים כיון שנקרא שמו עליו ויש עגמת נפש והסבת נחלה, א"כ אף שבע"ח קונה משכון הרי אין שמו עליו (דהרי אם יבוא הלוח וישלם יהיה חייב להחזיר לו), ולמה שהבנות לא יקבלו מזה **פת"ש** לפי הטעם שכתב במקום אחר שהוא משום שהספרים נקנים ללומדי תורה ולא לבנות ולא רצו לעקור ירושה בדרך במפורש, א"כ זה שייך גם כאן.

סעי' ח' יד) אמר עם לשונות אלו לשונות ירושה, **סמ"ע** הוי כמתנה **ושב הכהן** אפי' אם יאמר לשונות של מתנה שיש שיטות שלא מועילים בבריא (בסי' רנ"ג ב'), הכא יועיל.

סי' רפ"ב

סעי' א' א) מש"כ השו"ע שהנותן נכסיו לאחרים אין רוח חכמים נוחה הימנו **לקצוה"ח** בשם התשב"ץ אם משייר בנכסיו רוח חכמים נוחה הימנו **לחת"ס** אם משייר, או שאין לו בנים שאז מעביר רק משאר יורשים, אין חטא מצד 'ותהי עוונותם על עצמותם' אך עדיין אין רוח חכמים נוחה, וליישב המנהג צ"ל דכיון שמי שאין לו בנים הקב"ה כועס עליו, אם נותן להקדש להציל עצמו אין חשש, דהוא קודם ליורשיו, ואפשר עוד ליישב דכיון שמתנת בריא הוא קודם מיתה אין חשש. ולמעשה אם בצירוף הנ"ל משאיר ליורשים מתנה חשובה אפשר לת"ח להזדקק לזה **לפת"ש** כשיש תרתי לטיבותא שזה להקדש וגם לא כל נכסיו מותר לכתחילה.

סי' רפ"ג

סעי' ב' א) הפקידו בידו שט"ח, והמפקיד המיר דתו ומת, **חת"ס** אף שהנפקד לא שלח בו יד, אסור לו להחזירו ליורשים, דכיון שמלוה להוצאה ניתנה כשמת המומר נפקע השיעבוד **ועוד** שאי אפשר להוציא ממון נגד שיטת רבינו ברוך הסובר שמותר לקחת ממון המומר (אלא שאסור לאבדו) **פת"ש** צ"ע, דמשמע בתשו' מהר"י וייל דדווקא אם לא הגיע זמן הפרעון זכה.

סי' רפ"ה

סעי' ד' ג) הפקיד ממון אצל אחד, ומת המפקיד ולא ידוע לו יורש **למהר"ם** מלובלין מוציאין מהנפקד לאפוטרופוס או יתן בטחון לבי"ד **לשאילת יעב"ץ** ו**חת"ס** אין מוציאין מידו, וכיון שלא מסתבר שיבואו יורשים הוי כממון שאין לו תובעין, ויכול לקחתו לעצמו, ומידת חסידות שיתן לעילו נשמת המת, ואם לא היו מוחזקים בממון,

והחזיק אח"כ מישהו, אינו תפיסה כיון שלא בא לידו בהיתר, ולכן יתנו ביטחון לבי"ד וכדומ'. שטר שידוע שביטלוהו אינו כלום.

סי' רפ"ז

סעי' ב' א) הנפק"מ בין גדול האחים לשאר האחים **שער משפט** שב'אחים' ברגע שמיחו, שמים כל מה שעל האחים, וב'גדול האחים' ממתי שמיחו אסור לו לקנות דברים חדשים אך מה שכבר לובש אין שמיין.

סעי' ג' ג) מש"כ הרמ"א שמנכין ממון שפדאו אביו **שער משפט פנים מאירות ועוד** היינו רק לגבי פדיון שבויים דכיון שהאב חייב לתת אמרינן שנתן רק ע"ד שיורידו מירושתו, אך בדברים שלא היה מחוייב לתת הוי מתנה ואין מורידים מהירושה, דאל"כ למה נתן.

סי' רפ"ז

סעי' ב' א) מש"כ השו"ע דין ת"ח גדול לנמו"י אין דין ת"ח נוהג בזמנינו לברכ"י מהר"ר אורי אשכנזי סובר שיש דין ת"ח בזמנינו, (ואין הכרח שדעת הד"מ כנמו"י (דלא כסמ"ע) ולכן סתם הכא שיש חילוק בין מסיים לשאר דברים), ולכן מה שמוחזק בו הת"ח אין מוציאין ממנו.

סי' ר"צ

סעי' ה' א) אפוטרופוס שהלוה מעות יתומים שלא כדין כגון א' שהלוה לאיש נכבד והגון כו' כסעי' ח' אלא שידע שיש לו חובות יותר מכל קרקעותיו ב' שהלוה לאדם רגיל, ואי אפשר להוציא מידי הלוה, **מהרי"ק ע"פ נתיה"מ ונו"ב** חייב האפוטרופוס לשלם את כל הקרן, אך לא משלם מה שיכלו להרויח, וכן אם כבר הרויח מהנכסים מורידים את סכום הרויח מהקרן **והוסיף הנו"ב** שאם בי"ד אמרו לו שיעשה בכסף כטוב בעיניו פטור, וכן כשמינהו אבי יתומים צ"ע אם אפשר להוציא מידו, דאם נאמר שהוי כפושע ולא כמזיק הרי יכול לומר קים לי כרמב"ן שאפוטרופוס שמינהו אבי יתומים פטור בפשיעה. שכר טירחא אין האפוטרופוס יכול לתבוע כיון שלא התנה וכ"ש כאן שיש מצוה וחשיבות.

סעי' י"ג ד) לשחרר עבדים לצורך היתומים **לחמדת שלמה** מותר רק כשאין איסור של 'לעולם בהם תעבודו' **דלא כשבות יעקב**.

סעי' כ"ד ה) דעת הרמ"ה שקטנים שסמכו הוא רק מבן ט' או חריף מבן שש, אך מסתימת השו"ע משמע כרא"ש שאין חילוק, ואף בב"ח אין הכרח שסובר כרמ"ה **חכם צבי** אף לרמ"ה אם סמכו אצל מי שראוי להיות אפוטרופוס מועיל, וכן אם סמכו

אצל קרובים אף שלא ראויים לירש אם הם משביחים עדיף לתת להם (כמבואר בראב"ד המובא בסמ"ע ס"ק א'), וכ"ש כשהאבא היה שותף שלו שמוכח שנוח לו בשיתוף זה.

(ו) מהרש"ק העיקר כ"א א' שאין משביעים.

סעי' כ"ז ח) ציוה שיתנו לבנו לאחר זמן, ובתוך זמן זה שיעבד הבן נכסיו, סמ"ע ד"מ ועוד ע"פ פת"ש אם בלשון הצוואה כתוב שלא יוכל לעשות שום דבר א"כ לא יכול לשעבד, אך בסתמא יכול לשעבד. סי'

סי' רצ"א

סעי' ב' א) ההולך עם ילד שאביו נתן לו דינר צמח צדק אפי' אם לקח ממנו את הדינר והחזיר לו פטור דהוי מעיקרא אבידה מדעת.

סעי' ג' ב) מש"כ הש"ך (ס"ק ג') שבבית לכו"ע בסתמא מקבל שמירה נתי"מ טעמו דבבית כיון שלא רוצה שיכנס מקבל שמירה זכרון יוסף אף לפי פשטות הרא"ש שאף בבית פטור, מ"מ בכל אופן שלפי מה שאמרו לו הבעלים מובן שהם אמורים ללכת חייב. וכן אם אמר לשון שמשמע שפטר עצמו כל שלא אמר תנאי מפורש לא מועיל.

סעי' י"ח ה) הניח את הכסף בכיס בלי ארנק וכדומ' שיבת ציון הוי פשיעה.

(ו) הניח בתיבה סגורה ולא בתיבת ברזל שמניח מעותיו זכרון יוסף לא הוי פשיעה אפי' כשהתיבה דרכה לפתוח ולסגור (אפי' אם יש גם רשות למשרתת לפתוח אינו פשיעה כיון שהיא מבני הבית) אך כשרגיל להגיע שודדים ולא הוסיף שמירה הוי פשיעה.

סעי' כ' ז) כשמחזיק בידו (ולא צרור בחיקו) במקום שמצויים אנשי חיל וכדומ' מהרי"ט הוי פשיעה.

ח) הניח במקום מסויים במעמד המפקיד והמפקיד שתק חת"ס הוי כאילו התנה בפירוש שנפטר בשמירה זו ופטור.

סעי' כ"א ט) הניח תחת מראשותיו ונגנב צ"ע אם הוי אונס. תחת מראשותיו בתוך בגד כשנראה קצותיו לחוץ גליא מסכת לכו"ע הוי פשיעה. ש"ש שמסר לאשתו לריטב"א ועוד חייב לש"ך ועוד פטור לקצוה"ח בידוע בעדים שנאנס פטור לכו"ע, דהמח' רק כשלא ידוע בעדים שמסר לאשתו.

סעי' כ"ג י) מש"כ השו"ע שהשומר לא צריך להודיע לאמו נמו"י היינו בש"ח, אך ש"ש צריך להודיע ובפשטות הוא לשיטתו דבש"ש לא מספיק שמירה בקרקע אלא צריך שישב וישמור כמו שפסק השו"ע. אך לנוב"י אף לש"ך שחולק וסובר שבאונס

גמור פטור, הכא חייב דצריך להודיעו כיון שאם יארע הפסד, יש הבדל בין ש"ח לש"ש דש"ש צריך להציל תחילה את החפץ הנפקד ולא שאר חפציו ואילו בש"ח שלו קודם.

סעי' כ"ו יג) שומר ראשון העובד עם השומר השני במלאכתו יש"ש לא הוי שמירה בבעלים דאינו הבעלים.

יד) נחל"ד זן אם הבעלים הודה בבי"ד שמאמין לשני אם מועיל.

טו) מסר לשני שלא בפני המפקיד ואח"כ הודיע למפקיד ושתק ולא מיחה דגו"מ לא מועיל דאין מועיל שתיקה אחרי שכבר נעשה.

טז) אם רגילים הבעלים להפקיד אצלו והעני או איתרע חזקת נאמנותו ריטב"א אסור לתת לו אומן שקיבל משליח והחזיר לשליח ונאנס ושב הכהן אף שזה רק פעם אחת הוי כרגיל להפקיד אצלו, ואם אין לשליח לשלם תליא במח' דסעיף כ"ד ואין הכרעה לכן אין להוציא מהמוחזק למשאת בנימין לא הוי כרגיל ולכן האומן חייב.

יז) אם הבעלים טוען טענת ספק שיכולה לחייב את השומר הראשון חרם למבי"ט יכול לומר שמאמין לראשון שיקבל חרם ולא לשני, ולכן חייב הראשון לשלם והשער המשפט חולק שכל שאין טענת בריא אי אפשר לחייב על זה ממון.

יח) ש"ש שמסר לש"ח (שרגיל להפקיד אצלו) שטרות ונגנב חת"ס הוי פושע וחייב, דאפי' ששתי השומרים פטורים על גניבה, מ"מ הוי גריעותא בשמירה דש"ש שומר יותר טוב.

כ) מש"כ השו"ע דש"ש שמסר לש"ח לא מועיל שמירה בבעלים אפי' שרגיל להפקיד אצל הש"ח כס"מ הטעם הוא דהמסירה הוי מזיק בידיים יותר מפשיעה והמל"מ תמה עליו דהרי השני יהיה חייב על פשיעה וא"כ הוסיף על השמירה שב יעקב עפ"י הנ"ל פשוט דש"ש שמסר לש"ש שאינו רגיל להפקיד אצלו, אין מועיל שמירה בבעלים כיון שלא מאמין לשני.

כא) מש"כ השו"ע שאם יש עדים פטור ש"ך לדינא נאמן השני בשבועה (דלא כשו"ע) מל"מ מחנה אפרים לכו"ע שבועה מועילה, ומה שהשו"ע לא כתבו הוא משום דהש"ח לא ירצה לישבע שנאנסה אלא שלא פשע אך אם באמת נשבע שנאנסה מועיל לקצוה"ח ונתיה"מ לא מועיל שבועה עיי"ש טעמם לושב הכהן לא מועיל שבועה כיון ששבועת השני הוא רק שבועת ביטוי ולא שבועת הפיקדון שהרי אף בנגנב פטור.

סעי' כ"ז כב) ש"ח שהתנה להיות כש"ש, לת"י ב' בתוס' שהטעם דש"ח מתחייב באונסין אף ללא קנין הוא משום שיש לו הנאה שחושבים שהשאל לו, א"כ ש"ח

שהתנה להיות כש"ש צריך קנין. אך הפוסקים נקטו כתי' א' שכל חיוב שקיים בדיני השומרים לא צריך קנין, א"כ אף ש"ח שהתנה כש"ש לא צריך קנין.

סי' רצ"ב

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א שמועיל להחזיר למקומה ברית אברהם איירי כשלקח רק חלק מהפיקדון שלא מדעת, שאז נשאר לו דין שומר על השאר ולכן כשמחזיר הוי כחזר לרשות הבעלים (דרשות שומר כרשות בעלים).

סעי' ז' ב) כל שליח שלא מסרו לו ע"ד שישאר קצת זמן בידו נתימ"מ אסור לו להשתמש בכסף אף אם הם מותרים, ורק שליח קבלה של המלוה יכול להשתמש בהם אם הם מותרים.

ג) הפקיד מעות והמפקיד תובע את אותן המעות והנפקד עדיין לא הוציאם לש"ך א"צ הנפקד להחזיר אותן מעות אלא יכול ליתן אחרים לחכם צבי ועוד צריך לבית אפרים היינו כשרוצה דווקא מעות אלו, אך בסתמא מותר להשתמש אם מזכה אחרים תחתיהן ואז אינו אפי' לזה פת"ש צ"ע אם מותר לעשות זאת אף כשאסור להשתמש עם הכסף (כמשמע בבית אפרים).

ד) קיבל מעות לסחורה ויכול להשתמש בדרך עם הכסף, גליא מסכת חייב אפי' באונסים כיון שאינו ירא להשתמש בכסף. שלח חבילה, וכתב לנפקד שיבדוק שאכן נמצא שם כך וכך, והנפקד לא בדק אלא האמין לשליח שבות יעקב הוי פשיעה.

ה) קנה חפצים, ודעתו לא היתה לקנותם אלא לתופסם בחובו, והחפץ יותר יקר מהחוב, פנים מאירות ע"פ פת"ש חלה המכירה ולכן אם הוזל מפסיד הלוקח. ואם המוכר עייל ונפיק אזוזי שאז לא חל המכירה והחפץ הוזל, חייב לשלם לו מדין מזיק דבגללו לא יכל למוכרו שכ"מ שצוה לתת מתנה ונתנו את המתנה למקבלים לאחר זמן, וברור שמחמת כן לא הרויחו בהם חת"ס דינו תלוי בדין מבטל כיסו של חברו דלשו"ע חייב ולש"ך ע"פ יש"ש פטור, ולכן אי אפשר להוציא ואם שילם לא יחזירו.

סעי' י"ז ח) מש"כ השו"ע שהנפקד ימכור את החמץ מג"א אם יכול למכרו לגוי שיודע שיחזירו לאחר הפסח, אסור למכרו מכירה גמורה.

סי' רצ"ג

סעי' א' א) מפקיד שאמר לנפקד להחזיר לו החפץ, והנפקד הלך להביאו והמפקיד הלך לו, ונאנס החפץ לקצוה"ח באחריות הנפקד כיון שלמעשה לא יצא מרשותו לסמ"ע ולמהר"ר משה רוטנבורג אם הפקידו לזמן וזה היה בתוך הזמן, האחריות על הנפקד. אך אם לא היה לזמן, האחריות על המפקיד.

(ב) גליא מסכת המפקיד יכול לתבוע פקדונו תוך הזמן.

סי' רצ"ד

סעי' א' א) אמר להד"ם ובאו עדי ראיה, וטוען שכוונתו היתה שלא באה בתורת פיקדון אלא בתורת מכר לסמ"ע הוחזק כפרן לרעק"א לא הוחזק כפרן.

סעי' ו' ב) בית אפרים ש"ש אין יכול להחזיר את הכסף שקיבל כדי להיות כש"ח.

ג) סרסור למהרשד"ם ומהרש"ך כרמ"א מתרוה"ד שדינו כשומר דלא כש"ך וב"י.

סי' רצ"ה

סעי' ב' א) מש"כ הרמ"א ששומר ששילם ולא נשבע קנה השבח, אם השומר הוא שואל צריך שישלם ממש ולא מספיק שיאמר הריני משלם. ושואל שהתנה להיות כש"ח או ש"ח שהתנה להיות כשואל ושב הכהן 'לרי"ף והרא"ש' שהטעם ששואל צריך דוקא לשלם הוא משום שכל הנאה שלו, א"כ שואל שהתנה להיות כש"ח נשאר דינו כשואל וש"ח שהתנה להיות כשואל דינו כש"ח אך 'לרש"י ורמב"ם' שהוא משום ששואל לא יכול לפטור עצמו אלא במתה מחמת מלאכה דלא שכיח, א"כ שואל שהתנה להיות כש"ח דינו כש"ח וכן להיפך ולכן לדינא צ"ע.

ב) חפץ שלא ידוע מתי נאבד והנפקד טוען שנאבד בשעת הזול ובשעת התביעה הוי שעת היוקר לש"ך ישלם כשעת היוקר דאין הנפקד נאמן ואולי נאבד בשעת היוקר לרעק"א הנפקד נאמן אלא שצ"ע אם מגיע לו הכפל דהבעלים יטען שאולי נאבד בשעת היוקר וממילא לא שילם הכל.

סי' רצ"ו

סעי' ב' ג) שואל שאומר החזרתי ויש שטר שקיבל את החפץ רדב"ז אם הוא כלי ששבריו שוים כסף אינו נאמן במיגו דמתה מחמת מלאכה, דהמשאיל יאמר לו שיביא את השברים לשער המשפט נאמן במיגו שיכל לומר מתה מחמת מלאכה ואמרתי לך טול השברים ונאנסו, דפטור.

סעי' ג' ד) היה במקום שעדים מצויים ומת שער המשפט לפי מס' הש"ך (סי' ק"ח ס"ק ח') דטענין ליתומים נאנסו אף דאינו שכיח, ה"ה הכא טענין נאנסו. דאף שאביהם לא יכל לטעון כך כיון שיודע מי שהיה שם בשעת מעשה, מ"מ היתומים הרי אינם יודעים.

סעי' ה' ה) ש"ח שהתנה להיות פטור מפשיעה זכרון יוסף להגהת אשר"י מה"ר ברוך מריגנשפורג אין התנאי מועיל והוא כשיטת הרמב"ם שאף בקרקעות וכדומ' חייב בפשיעה כיון דהוי כמזיק וכן דעת הש"ך שם, אך קי"ל כרי"ף ורא"ש שם שאף

בקרקות פטור מפשיעה וא"כ כ"ש הכא יכול לפטור עצמו מפשיעה, וכן דעת התפארת שמואל.

סעי' ז' ו) מש"כ השו"ע שאם הנפקד טוען שהוא לא נעשה שומר נשבע היסת **שער משפט** היינו אפי' אם טוען ששומר כראוי, ואף שאין נשבעין על טענת כפירת שבועה, הכא כיון שהטענה שהוא לא שומר הוא ככופר בשבועת השומרים שהוא דאורייתא, חייב עכ"פ שבועת היסת.

סי' רח"צ

סעי' ב' א) מש"כ הרמ"א שאם המפקיד אומר נגנב ושומר אומר איני יודע, נשבע ופטור. לענין נטילת שכרו אם היה ש"ש, **בית דוד** אם היה צריך השומר לקבל רק שכר שמירה, ספק אם הוי כטענת פרעון שאז נשבע המפקיד שנפסד כנגד שכרו ונפטר או כטענת יש לי בידך שהשומר נשבע שאינו יודע ונוטל שכרו, ולכן יעשו כדעת רוב דיינים. אבל אם יש שכר הולכה וכדומ', הוי כיש לי בידך ולכן נשבע השומר ונוטל אך כ"ז אם הוא מוחזק אבל אם המפקיד מוחזק יכול לישבע וליפטר.

סי' ש"א

סעי' א' א) ישראל ששומר משכון לגוי **למקור חיים** דינו כשומר למהר"ר משה רוטנבורג אינו שומר.

(ב) שכרו לשמור עשר שטרות ונאבד אחד **בית דוד** מפסיד שכר כולם דלא סיים מלאכתו אבל שכרו לשמור עשר ימים ונאבד בעשירי נותן לו שכר 9 ימים **לתומים** אף בשכר לעשר ימים מפסיד שכר כולם, ורק אם שכרו לימים נפרדים לא מפסיד.

(ד) פשע בשמירת קרקע **פני יהושע זכרון יוסף** להלכה פטור עכ"פ מדין ספק והמוחזק יכול לומר קים לי כרמ"א ורוב גדולי הראשונים דלא כש"ך שפסק כרמב"ם שחייב.

סעי' ו' ה) גבאי שהפקיד אצל שומר **לנתיה"מ** כרמ"א דהוי כממון שיש לו תובעין (ואם יש ביד הגבאי מעות ציבור שהגבאי חייב לתת לכולם לפי אומד דעתו ואם יצטרכו יותר יוסיפו ואם יתמעטו העניים יטלום הקהל לצרכם, הוי יש לו תובעין) **והחות יאיר** חולק על הרמ"א כיון שלמעשה אין לו תובעין, אלא שיכולים להעמיד מורשה ויגבה בשביל כולם.

(ו) הזיק בידיים מעות עניים כגון שגנבם **חות יאיר** פטור, ופשוט שלצאת ידי שמים חייב עכ"פ לפי אומדנא כמה שלקח. ואם רוצה לצאת נקי, ישלם עד שברור לו שלא גנב יותר.

(ז) מש"כ השו"ע שהפושע במעות עניים מסויימים חייב בפשיעה נו"ב היינו דווקא כשפשע אך אין דינו כש"ש בגלל פרוטה דרב יוסף דכיון שכל עני יכול לבוא לקחת כספו לא שייך לטפל באבידה.

(ח) הניח כסף עטוף בנייר בכיסו ולא בארנק שיבת ציון הוי פשיעה אין לפטור אפוטרופוס מטעם שימנעו להיות אפוטרופוסים, כיון שזה כבוד וכולם רוצים בכל ציור שאם השומר יפטר יצטרך הפרנס לשלם מכיסו הוי יש לו תובעין (משמע שסובר כרמ"א שגבאי שהפקיד אצל שומר, השומר חייב דלא כחוות יאיר (המובא בס"ק ה') מעות ציבור הוי ממון שאין לו תובעין, דלא כנתיה"מ.

סעי' ט' ט) מש"כ השו"ע שגוי שנתגייר פטור שער משפט הטעם הוא, דאף דגוי חייב בדיני השומרים כמו שמבואר בנגיחת שורו ועוד, מכיון שמדינא פטור דאינו רעהו אלא שקנסיה רחמנא, הכא שזה על חשבון ישראל אחר דהרי הוא התגייר פטור, ולפי"ז גוי שחייב לשני יהודים ולאחד חייב מהלואה שאז חיובו להלוואה הוא מדינא ולא מקנס, ולאחד חייב מפשיעה בשמירה ההלואה קודם וצ"ע.

סי' ש"ג

סעי' א' א) משרת מקבל שכר על השירות ובעה"ב נתן לו לשמור למהרש"ם הוי ש"ח כיון שלא מקבל על השמירה ולקצוה"ח הוי ש"ש.

סעי' ב' ב) נם בעידנא דניימי אינשי נתימ"מ לכו"ע חייב (דלא כמשמע מהשו"ע שהוא מח').

ג) ש"ש שנאנס באונס גמור לגר"א וש"ך פטור דלא כשו"ע.

סעי' ג' ד) ש"ח שהציל את שלו ולכן נשרף החפץ ששמר עליו לנתיה"מ וקצוה"ח ועוד פטור דלא כש"ך שותפים שאחד מהם טרח להציל את חפצי השותפות ועי"ז נגנבו לו חפצים, לשב יעקב אם השותפות לא היתה בתנאי שיתעסק בשותפות הוי כש"ח וצריך לשלם לו כיון שיכל לחלוק את החפצים דהרי יש כאן הפסד ש"ש שהציל את שלו ועי"כ נפסד החפץ ששמר עליו חייב, חת"ס היינו דווקא בש"ש שמקבל שכר ממש ולא הנאה וכדומ', ואף ש"ש ממש אם לא הציל את החפץ כיון שהיה במקום יותר שמור ולא חשב שישרף פטור, אין להתיר שבות דשבות בשביל להציל ממון חבירו דלא יתכן שהשומר יהיה דינו יותר קל מאילו היו כאן הבעלים.

(ה) מש"כ הרמ"א דאם יתכן שגויים נכנסו וגנבו חייב חוט השני היינו כשמצויים גנבים אך אם לא ידוע שיש גנבים פטור, דאינו חייב על ספק גניבה והפת"ש הקשה דבתה"ד מבואר שחייב על ספק גניבה ואולי סובר כמהר"ש שחולק על התרוה"ד

ויכול לומר קים לי. **נתיה"מ** כל דין הרמ"א הוא רק לשיטת השו"ע שש"ש חייב על גניבה באונס גמור, אך לש"ך שאף ש"ש פטור בגניבה באונס גמור הכא פטור.

סעי' ד' ו) בזאב אחד **נו"ב** אפשר דש"ח פטור, דאינו פשיעה.

סעי' ח' ז) ש"ש שלא שכר רועים וכדומ' **בית אפרים** חייב אף אם הודיע לבעלים והבעלים לא רצו לטרוח.

סעי' י' ח) מש"כ השו"ע ובא זאב וטרף **נו"ב** היינו 2 זאבים דהרי אחד אינו אונס.

סי' ש"ה

סעי' ג' א) נתן מלאכה לאומן וסייע לו ונאבד הוי שמירה בבעלים והאומן פטור. ולתשב"ץ צריך לשלם לו שכר עבודתו **קצוה"ח** היינו משום שכאן זה שכר פעולה דשכר שמירה ודאי לא צריך לתת כשנגנב, ולמעשה צ"ע **והנתיה"מ** חולק על התשב"ץ, דכיון שלמעשה לא החזיר לו את מה שעשה אין צריך לשלם לו דלא גמר מלאכתו.

סעי' ד' ב) ש"ש שהבעלים הצריכו לתת משכון וקיבל עליו להיות כשואל **בית אפרים** לא יכול להיות כשואל בלי קנין, דלא שייך הכא הטעם דגמר ומשעבד נפשיה כיון שיוצא עליו קול שהוא אדם נאמן, דהרי הצריכו משכון **והפת"ש** חולק (כמבואר בהגהת אשר"י עי"ש) דלדידן שגורסים מתנה ש"ש להיות כשואל אף שאינו עושה כן בשביל שיצא עליו קול אלא בגלל שמשלם לו, מוכח שאף כשלא נפיק קול מתחייב בדיבור.

סעי' ו' ג) השאילני ואשמור לך לשיטות שהוי בבעלים **לחות יאיר** היינו על פרה דשמירה בלבד **והקצוה"ח** חולק שאף על פרה דשאלה הוי ש"ש בבעלים, שהשאלה הוא שכרו שמור לי בשכר היום ואשמור לך בחינם למחר **חות יאיר** הוי ש"ח בפרה של מחר ולקצוה"ח הוי ש"ש כיון שחלק מהשכר הוא פרה דלמחר בחינם.

סי' ש"ז

סעי' ה' א) ש"ח או ש"ש שהשאילו או השכירו **ריטב"א** הוי שליחות יד וחייבים באונסים. ש"ח שמסר לש"ש ונגנב **לשבות יעקב** משלם לש"ח דמיקרי עושה סחורה בממון עצמו **והשיטמ"ק** חולק שאף בזה משלם לבעלים (וכן מבואר בתוס'), והביא שם מח' אם הבעלים צריכים לשלם לש"ח מה ששילם **דלמהר"י** כץ לא משלם אפי' שהשמירה יותר טובה כיון דש"ח עשה זאת לטובתו ולדבנו מאיר אף בלא נגנב צריך לשלם לש"ח וכ"ש בנגנב שהרוי הרויח שהש"ש משלם לו **והדברי חיים** תמה על דעת ר"מ דלכאורה אינו אלא מבריה ארי.

(ב) מש"כ השו"ע שתחזור פרה לבעלים מטעם דכיצד עושה סחורה, ולא דהוי פושע פנים מאירות מוכח מזה דאף העובר על ציווי חכמים כגון הכא שהשאל לאחר, אינו כפושע.

סעי' ו' ג) מש"כ השו"ע מח' לענין שבת **שבות יעקב** לכו"ע צריך השוכר לשלם הוצאות הריפוי, דע"י כך זה מצילו מנזק. ולכו"ע צריך לשלם לו דמי מזונותיה כשחולה דכיון שבזמן זה אוכלת ואינו עושה הוי נזק. והעיקר כסמ"ע שאם לא נכחש ממילא חייב.

סי' ש"ט

סעי' א' א) השכיר חמור והתנה שאם ימות החמור יצטרך לשלם לו, ומת אחרי כמה שבועות של שכירות נתייה"מ אם שם בשעת השכירות את שווי החמור (שאז משלם גם על יוקר וזול), לא משלם על השכירות דהוי כנמכר לו מעיקרא. אם לא שם, ישלם גם את השכירות. אם שינה מתנאי השכירות חייב באונסין ופטור משכירות, אך חייב לשלם את מה שנהנה והיינו פחות שבשכירות.

סעי' ד' ב) שניים שקיבלו לעשות יחד עבודה **רעק"א** כל אחד ערב על השני לענין שאם השני כופר וכדומ' חייב לשלם, אבל אם יש ספק אם אכן חייב כגון שלא ידוע מי משתיהם נקרא הפושע, אין השני חייב לשלם.

סי' ש"י

סעי' ג' א) 1) שאלו המשכיר לכמה זמן נוסע ואמר לו, ואח"כ לקח סתם לחות **יאיר** דינו כסתם וחייב בנאנס **לקצוה"ח** הוי כמפרש לימים ופטור באונס. 2) התשלום לשאר הימים לחוות **יאיר** תשלום רגיל **לקצוה"ח שבות יעקב** כפועל בטל. 3) כשלא חייב לשלם ותפס לחוות **יאיר** אינו תפיסה **לשבות יעקב** הוי תפיסה, כיון דכל דין זה הוא ספק בגמ' (ואף שכתב השו"ע דמוציאים מהמשכיר דמי המזונות, שאני התם שהשוכר יקח זאת מדמי השכירות שמוחזק בהם וכן הבהמה מוחזקת אצלו). 4) יכל להחזיר והשאיר לצרכו לחוות **יאיר** פטור דאינו אלא גרמא קלה **לשבות יעקב** ונתייה"מ לא הוי אונס וחייב.

(ב) מש"כ השו"ע בסעי' זה **נוב"י** אינו דומה למח' בס"י ש"ז ו' אם יש שבת בבהמה (א) כיון שהשתמש בה אף ביום השלישי (ב) כיון שירד בתורת שכירות דינו כשוכר עד שיחזיר לבעלים **פת"ש** העיקר כתירוץ השני.

סי' שי"א

סעי' ב' א) אמר ספינה זו או חמור זה והוא קיים ורוצה לתת לו אחר לש"ך וקצוה"ח אינו יכול לשנות לרעק"א יכול לשנות כיון שאין סיבה להקפיד.

סי' שי"ב

סעי' א' ב) מש"כ הרמ"א שאם לא יוכל לפדותו לעולם יכול למכרו לנתיה"מ היינו בין אם דירה הזאת ממושכנת בין דירה אחרת לגר"א רק אם דירה הזאת ממושכנת לעמודי אור דין הרמ"א תלוי במח' אם צריך לשפוך יינו להציל דבש חבירו. וכ"ז כשיהיה הפסד שלא כדין אבל אם יופסד כדין אינו יכול להפסיד את השוכר בשביל הפסדו.

ג) הקדים לו השכירות ולא קצב זמן לש"ך אין הדמים מודיעים לרמ"א ושבות יעקב הדמים מודיעים, ולכן הזמן הוא כנגד הכסף, דלא דמי למכר צמד וכדומ', דהתם אמר משהו מסויים ואנו מסתפקים אם כוונתו לעוד דברים, אך הכא שלא אמר כלום הדמים מודיעים כיון דאין אדם זורק מעותיו סתם.

סעי' ז' ד) מש"כ השו"ע שאם לא הודיעו אינו יכול לצאת שער משפט היינו דמשמתין אותו שלא יצא, אבל אם יצא הוי רק גרמא ופטור והפת"ש חולק.

ה) מש"כ הרמ"א שהשוכר יכול להעמיד לו אחר מהר"א ששון אם השוכר כבר שילם אינו יכול להעמיד אחר לפת"ש דין זה אינו מוסכם.

סעי' ט' ו) השכיר דירתו כי היה צריך כסף, ואחר שקיבל המשכיר את הכסף לקחו לו את זו באונס שבות יעקב יכול לחזור בו מהשכירות, דכיון שהוא אנוס אינו חייב להשכיר אף שגם השוכר אנוס.

סעי' י' ז) שכר דירה להניח שם חפצים שימכרו לו, וכיון שהתייקרו החפצים לא רוצים למכור לו נחלת צבי אם לא שכיח שהתייקר אפשר שיכול לחזור בו באמצע השנה, כיון ששכר רק ע"ד שיהיה לו מה שצריך.

סעי' י"ד ח) מש"כ השו"ע שנשאר חודש אחד סמ"ע לאו דווקא חודש אלא אפי' יום אחד. לט"ז היינו במקומות שהמנהג שבאותו יום שנגמר השכירות עוברים מהדירה, אך כשהמנהג להתעכב יום או יומיים, אין לחייבו על שנה הבאה.

סעי' ט"ו י) תחילת השנה לשכירות בתים ש"ך בא' תשרי שבות יעקב לכן אם בא' אלול אמר 'לשנה זו' יוצא בא' תשרי ואין אומרים הדמים מודיעים אפי' אין הדעת טועה דאין הונאה לקרקעות, אלא"כ יש מנהג אחר בענין שכירות.

סי' שיי"ג

סעי' ג' א) מש"כ השו"ע והרמב"ם שחצר מושכרת זוכה למשכיר לש"ך לרמב"ם אין צריך שבית המשכיר יהיה פתוח לחצר **לרעק"א** אין הכרעה בדברי הרמב"ם אם צריך שבית המשכיר יהיה פתוח לחצר והוסיף דלתוס' דאיירי שפתח המשכיר פתוח לחצר היינו לגבי מה שמונח בחצר, אבל לגבי מה שבבית ודאי אינו מועיל כיון שלא יכול ליכנס וממילא אינו משתמר לדעתו העיקר להלכה לש"ך כרמב"ם ששייך למשכיר **בית מאיר** כרא"ש ששייך לשוכר.

סי' שט"ו

סעי' א' א) השכיר ללאחר ל' והשוכר עשה חזקה, **ראבי"ה** יכול המשכיר לחזור בו כיון שאי אפשר להחזיק מיד. **ריב"ש** כשעשאו קנין, לא מועיל חזרה בלי קנין. השכיר לשני 'מעכשיו ולכשיכלה זמן הראשון' והראשון מסכים אך לא עשה קנין **מל"מ** אם עשה השני קנין חליפין או חזקה נחלקו חכמי הדור אם חל הקנין, אך בקנין כסף מועיל לכו"ע אף ללא מעכשיו (אלא שאם לא אמר מעכשיו יכול לחזור בו עד שיגיע הזמן). **לבית יעקב** חזקה לא חלה אף לכשיגיע, כיון שבשעת החזקה אינו יכול לשכור את הבית. ואף בכסף חל רק כשיגיע ולכן יכול לחזור בו קודם שיגיע. **לבגדי כהונה** כבית יעקב אלא שסובר שאף בחזקה אינו יכול לחזור לכשיגיע הזמן. **לפת"ש** אם המנהג להשכיר בתים קודם שנשלם הזמן, יועיל אף בקנין סודר דלא גרע מסיטומתא שמועיל אף בדבר שלא בא לעולם כמו שכתב החת"ס. **לש"ך ומביט ונתיה"מ** הקנין חל ואינו יכול לחזור בו אף קודם הזמן. השכיר בציור הנ"ל **בסתמא לנתיה"מ** כמעכשיו (דאל"כ אף בציור שהקנין חל כיון שיכול לחזור בו, לא שדי איניש זוזי בכדי) **ולדברי משפ"ט** לא הוי כמעכשיו. השכיר בציור הנ"ל 'אחד משדותיו' ולא בירר איזה שדה וכל שדותיו מושכרים **לנתיה"מ** לכו"ע לא חל כלום **והדברי משפ"ט** חולק שאף בזה הדין כנ"ל.

סי' שט"ז

סעי' א' א) מש"כ השו"ע ששומעין לבעה"ב וכו' **לפרישה** איירי כשאין השוכר מרויח ממה שישכיר, אך אם השוכר השני רוצה לתת לראשון יותר כסף, ואין בעה"ב רוצה להוסיף לו, אין הבעה"ב יכול לעכב **רדב"ז** כנ"ל והוסיף שאם השני כבר נכנס אין המשכיר יכול להוציאו אף ללא תוספת כסף, כיון שכל דין זה מ'אל תמנע טוב' ודין זה לא נאמר כשזה רעה לאחרים, אך אם כתב רק שטר שכירות לא מועיל.

ב) אם השוכר רוצה לצאת ולהשאיר הדירה ריקה **לסמ"ע** דעת המרדכי יכול המשכיר להשכירו בע"כ אלא שאם כבר קיבל מעות מהשוכר הראשון, לא צריך להחזיר לו. ואם לא קיבל, מנכה לו מחובתו כנגד מה שיתנו לו. **לקצוה"ח** ודאי כל הכסף לשוכר

כיון שהגוף קנוי לו, ואף המרדכי אין דעתו כן (אלא שיש חידוש אחר במרדכי שאם השוכר כבר שילם אינו יכול להשכיר לאחר, ואף בזה כבר חלקו עליו מהר"ם ב"ר ברוך וב"י ואף הרמ"א סתם לא כמוהו). **לנתיה"מ** אין כוונת המרדכי ככל הנ"ל אלא שסובר שאם זה מצב שאין השוכר יכול להשכיר כגון שגר עם המשכיר, אם 'השוכר' עבר והשכיר, השכירות שלו. ואם 'המשכיר' השכיר, הכסף שכנגד השכירות של השוכר והשאר לבעלים אך אם השוכר יכול להשכיר, בכל אופן כל כסף השכירות של השוכר. **לברית אברהם** כקצוה"ח שהכל לשוכר, אלא שאם הקדים מעצמו את דמי השכירות הוי כמחילה שאם יצא מוחל על הכסף **פת"ש** לכאורה כל ראיות הברית אברהם (לפסוק כקצוה"ח) הם רק כגון שהשכיר למי שבני ביתו מרובים וכדומ', אך אם גר עם המשכיר שאז לא יכול כלל להשכיר, אין הוכחה.

ג) התנו עם מישהו שיגור בביתם בחינם וכנגד זה יזון אותם, **עבודת הגרשוני** אינו יכול להשכיר לאחר, ממה נפשך דאם רוצה להביא אחרים איתו לבית, ודאי שלא יכול כיון שאינו יכול להרבות דיורים. ואם רוצה לצאת ולהביא אחרים במקומו יאמרו לו שכל הזכות שלו בדירה הוא רק ע"ד שידור ויזון, ולא כשיצא.

סי' שי"ט

סעי' א' א' (א) הניחו לו חפצים בבית ולא ידע של מי הם וזרקם לחצרו ונפסד ע"י גשמים וכדומ' **חזות יאיר** חייב, דכל ההיתר הכא הוא רק להוציא למקום שלא יאבד והבעלים במקום קרוב וישמעו, אך בלא"ה אסור, והאריך שם בעוד טעמים. **פת"ש** קצת דבריו צ"ע אך לדינא נכון, דכיון שלא הודיע לבי"ד הוו מזיק בידיים ומחוייב לשלם אחר שישיב חבירו כמה ניזק.

סי' ש"ב

סעי' ב' א' (א) מש"כ הרמ"א שאין כותבין שטר וכו' **נוב"י** איירי כשלא עשו קנין דאם עשו קנין יכולים לכתוב שטר, דקנין עומד לכתובה וכן אינו חוב.

סי' שכ"א

סעי' א' א' (א) כשיש מכת מדינא רמ"א **נתיה"מ** 'למרדכי' כל ההפסד על בעה"ב 'למהר"ם פדאוה' מכאן ולהבא יכול לחזור ואם לא חזר מחל, ופסק כמרדכי **לסמ"ע** אין מח', (ואף דעת המרדכי כמהר"ם פדאוה) ואין כוונת המרדכי שכל ההפסד על בעה"ב אלא שינכה לו או יחלוקו. **לש"ך** אין מח', דהמרדכי איירי בציור שאין ראייה ממה שלא חזר בו שמחל (כגון בציור שלא יכל להמשיך) ואז כל ההפסד על בעה"ב (דלא כסמ"ע) משא"כ בחנות דממה שממשיך לעבוד בחנות מוכח שמוחל **לחת"ס** אין מח', דהמרדכי איירי במשך שנה ראשונה דכיון שכל השנה היא כיחידה אחת לא שייך

לחזור בו, ומהר"ם איירי כגון בשנה שניה היא שלא יחידה אחת עם הקודם שכר חנות ומחמת שינוי חוקי המדינה לא שוה למכור את הסחורה ראנ"ח ההפסד על השוכר כיון שיכול לעשות בחנות דברים אחרים. מכת מדינה שספק אם יוזק בה כגון שמגיעים חיילים שיכולים לשדוד פרי תבואה כיון שודאי תלוי במזל, הוי פסידא דשוכר ואינו יכול לחזור בו.

סי' שכ"ד

סעי' א' א) מש"כ ברמ"א די"א שבקבלנות אין לשנות כלל דברי משפט טעמים הוא דכיון שבחכירות יכול החוכר לא לעבוד כלל ולתת מהשוק, ממילא אין דעת המחכיר דווקא על פירות השדה, משא"כ קבלנות.

סי' שכ"ה

סעי' א' א) בזמנינו שאין שטרות אריסות, אם לא כתוב 'ואעמיד כרי' חות יאיר חייב לטפל בשדה אפי' אם יגדל רק כלשהוא. אף כשחייב לטפל, אם ישלם מהשוק כפי חלקו לפי מה שהיה אמור לגדול יפטר מלגדל, דלהלכה לא אומרים שאדם רוצה דווקא מהשדה שלו (צ"ע מסמ"ע שכ"ב ס"ק ח'). כל הדין שחייב לטפל היינו כשלא חוזר בו, אך יכול לחזור אם לא עשה תקיעת כף כדין פועל שיכול לחזור בחצי היו. בזמנינו שאף אחד לא כותב אם הוביר וכו' אף שלא חזר בו פטור דלא גרע ממבטל כיסו של חבירו אלא"כ הכרם עצמו נפסד.

ב) כשלא כתב ואעמיד כרי רמ"א דינו כמאן דכתב ולכן אם יש סאתיים חייב באה"ג דברי הרמ"א צ"ע, דכל הראשונים כתבו דין זה רק על 'אם הובירה' חות יאיר לולא דמסתפינא הייתי אומר שהרמ"א הוא על סעיף ב' בהובירה.

סי' של"א

סעי' ב' א) חיובי שפחה חות יאיר אפשר לחייב שפחה לעשות רק דברים שידוע שרוב האנשים שהם בערך הבעה"ב כך נוהגים. שפחה ששברה כלים, דינה כש"ש ופטורה רק אם נשבר מחמת מלאכה או כשידוע מי מבני הבית שברו או כשמנהג כולם לא להקפיד ע"ז, ואף שאחד או שתיים מקפידים, בטלה דעתם. ואם מיעוט מקפידים חייב לשלם, דאין הולכים בממון אחר הרוב.

סי' של"ב

סעי' ג' א) במקום שהמנהג שנותנים לשליח שכר חוץ מההוצאות, והמשלח סיכם עם השליח במחיר יותר מהנהוג, וטוען שנתן מחיר יקר בכוונה לכלול את ההוצאות

תרוה"ד (ע"פ נתיה"מ) אם אף לדברי השליח שינו מהמנהג, אמרינן דהדמים מודיעים שכולל ההוצאות, אך אם עשו כמנהג לא אמרינן דהדמים מודיעים, וחייב לתת לו אף את ההוצאות.

סעי' ד' ב) פועלים שאמרו לבעה"ב שהרוב נשכרים בכך וכך. ונמצא שהרוב נשכרים בפחות, נותן להם כמו הרוב. בעה"ב שאמר לפועלים שהרוב נשכרים בכך וכך ונמצא שהרוב נשכרים ביותר **לסמ"ע** נותן להם כפי הרוב **לרעק"א** כיון שהבעה"ב התרצה רק כפי מה שאמר להם, הוי כאין כלל פסידא ומשלם כפחות שבפועלים.

ד) בעה"ב שסיכם עם פועלים שיביא להם חפץ **קצוה"ח** הפועל לא יכול לבקש דמיו, דאינו דומה למות שאינן קונות (שתיהם יכולים לחזור, דהכא אי אפשר להחזיר את הפעולה נשרף החפץ **לקצוה"ח** חייב ליתן לו דמי (דאם הוי באחריות הפועל, יקנה השכירות (שהוא המעות) את החפץ, ולא יוכל הבעה"ב לחזור בו וצ"ע) **לנתיה"מ** פטור, דהוי כאפותיקי מפורש. הבטיח דשלב"ע חל החיוב כיון שיש חיוב דמים, ומשלם **לקצוה"ח** לפי סוף גדילתם **ולנתיה"מ** כפי שויים בזמן גמר הפעולה. בעה"ב שחזר בו ורוצה ליתן דמיו **קצוה"ח** צריך ליתן כל דמי שווי החפץ. ולענין מי שפרע, אם יש במכוש אחרון שו"פ יש מי שפרע, ואם אין שו"פ הוי כמלוה, דתלוי בשתי השיטות (בסי' ר"ד י') אם יש מי שפרע במלוה.

סי' של"ג

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א שאם משך בעה"ב את הכלים אינו יכול לחזור בו **ט"ז** ה"ה כשקנאם ע"י שהיו בחצירו, אלא"כ היו כבר שם בתורת פיקדון. כשקנה בקנין חצר אין הקנין מתבטל כשחזר הקבלן ולקחם.

ב) קבלן שעשה משיכה או קנין **נו"ב** (ע"פ הש"ך) אינו יכול לחזור כלל וה"ה כשעשה שטר בין בעדים בין בכת"י. והיינו שבי"ד כופין אך אם לא כפו וחזר בו ולא היה הפסד פטור. אם הוצרך הבעה"ב מחמת חזרת הקבלן לשכור ביותר יקר **רעק"א** מסתברא שהקבלן צריך לשלם את היוקר, אך בש"ך (ס"ק ל"ד) לא משמע כך וצ"ע.

סעי' ב' ג) קהילה שסיכמה עם אחד להיות שו"ב בלי קצבת זמן, ושכרו יהיה חלק מהבשר, וכעת סיכמו עם אחר שיספק להם בשר והשו"ב טוען שהפסידו שכרו מים חיים אם הם אנוסים פטורים, אלא שאם הוא עני יש לעשות לפנים משורת הדין. ואם אינם אנוסים, כיון שבשו"ב לכו"ע כשאין קצבת זמן הכוונה לעולם, חייבים לשלם לו (ואם לא אנוסים על עצם המכירה אם יכלו להתנות שיתנו לשו"ב, הוי כאינם אנוסים) שכרו רב, ורוצים לחזור בהם קודם שהתחיל **רמ"א** (בתשו') אינם יכולים אלא"כ היה אונס. אם חזרו בהם קודם האונס ואח"כ נהיה אונס **לרמ"א** אינם יכולים לחזור בהם דכבר נתחייבו **לשער משפט** יכולים לחזור בהם.

סעי' ג' ד) פועל הרוצה לחזור בו, כדי לעבוד אצל אחר למאמר קדישין ומהר"י מילר ועוד אין יכול לחזור בו כיון שרוצה להשאר עבד ולחות יאיר ומים חיים ועוד יכול לחזור בו כיון שעיקר איסור כי לי בני ישראל עבדים הוא לומר שאין שיעבוד על הפועל ויכול לעשות כרצונו ואף שההולך לשני אינו עבד דאף מהשני יכול ללכת פועל הרוצה לחזור בו מחמת יוקר לרמ"א (בסעי' ד') אינו יכול לחזור בו, וכוונתו לב"ח שאינו יכול לחזור בו כלל, דכיון דניחא ליה כעבדות אין שומעין לו למים חיים שאם חוזר בו ידו על התחתונה. ולא דמי לחוזר בו כדי להשכר אצל אחר כנסת יחזקאל דהכא רוצה להשאר עבד לראשון אלא שנתן עיניו בממונו משא"כ התם דמראה דאינו עבד ע"י שהולך לאחר מלמד או חזן שרוצים לחזור בהם לחות יאיר חזן לא יכול לחזור בו דכיון שעושה עבודת השם לא הוי עבד לעבד, ו'מלמד' יכול לחזור בו דעיקר שכרו על שימור וכדומ' לשבות יעקב וקצוה"ח שניהם יכולים לחזור בהם דאף שעושים עבודת השם, אינם עבדים לאנשים ויכולים לחזור בהם. פועל שנשבע לעבוד יותר מג' שנים חות יאיר וקצוה"ח שבועתו חלה, והטעם א' לתוס' ומרדכי מותר לפועל לעבוד יותר מג' שנים דאינו כעבד עברי שגופו קנוי ב' כשהוא עני ואין לו כסות מותר לו להמכר לעבד עברי וה"ה לפועל יותר מג' כמבואר בש"ך (ס"ק ט"ז) ג' אף בספק, הוי ספק איסורא ולחומרא ד' מסתבר שבשבועה פועל אינו יכול לחזור בו אף לסוברים שאם עשה קנין יכול לחזור בו ה' כיון שהאיסור רק מזרובן ו' דברגע שהשכיר עצמו כבר עבר על האיסור וא"כ עכשיו אינו יכול לחזור בו מחמת זה שני פועלים שקיבלו עליהם לעשות מלאכה שער משפט אין אחד יכול לחזור בו כשהשני לא רוצה, דאף דלגבי הבעה"ב הם כפועלים, לגבי הפועל השני הם כשותפים.

ה) פועל שעשה קנין לש"ך וט"ז יכול לחזור בו לריטב"א ומהר"א ששון ועוד אינו יכול לחזור בו לשבות יעקב בכל הקנינים יכול לחזור בו אך בקנין כסף ושטר אינו יכול לחזור בו כיון שמועילים לקניית עבד עברי.

ו) הזמן שאסור לפועל להשכיר עצמו לרמ"א שלש שנים לש"ך הוא ט"ס דהכוונה יותר משלש לחת"ס לפי רש"י מותר עד שש ויש מקילים כך. צורת האיסור להגהות מרדכי כשסמוך על שולחנו חת"ס לאו דווקא סמוך ממש אלא אף כשנותן לו כל צרכיו ואינו יכול לצאת לדור במקום אחר, הוי כסמוך. רב שנשכר להרבה שנים והתחייב שאם יוצא משלם הכל, לכו"ע אסור כיון שדומה ממש לעבד עברי שיוצא בגרעון כסף, אלא"כ יעשו תנאי שאם לא יקח משרה אחרת לא יצטרך לשלם, ורק אם יקח משרה אחרת חייב. רב שקבעו לו זמן חת"ס הזמן הוא בשביל להקל על הרב שיכול ללכת, אך אין הקהל יכולים לפטרו אלא"כ המנהג שונה.

סעי' ה' ח) משרת לב"י ורמ"א כדבר האבד לרשד"ם אינו כדבר האבד לש"ך התרה"ד סיים בצ"ע וא"כ המע"ה לושב הכהן אין סתירה, דהוי כדבר האבוד לענין שלכתחילה

לא יוכל לחזור בו, ואם שכר אחר ובא להוציא מהפועל צ"ע, משרת לכבוד או כשבעה"ב יכול לעשות מלאכתו בעצמו ושב הכהן וחיות יאיר לכו"ע אינו כדבר האבד ולפי ראות עיני הדיין בעה"ב שחזר בו לחות יאיר חייב רק בדמי השכירות ולא בדמי המזונות כיון שהפועל יכול לחזר אחרי מזונות לשבות יעקב דברי החות יאיר אינם מוכרחים ומסתבר שאף לשיטתו באשה המשרתת חייב כיון שאין דרכה לחזר אחר מזונותיה, ועוד דחיישינן לזנות. פועל שהשאיר משכון אצל בעה"ב וברח ולא לקח את המשכון חת"ס אם בא לתובעו והבעה"ב התנגד, אמרינן שמחל כיון שיכל לתובעו לדין ועוד דכיון שאינו משנת חסידים לחזור בו אמרינן דהיה נוח לו לעמוד בנאמנותו ומחל, אך אם לא תבעו אמרינן דטעה וחשב שלא יכול להוציאו מבעה"ב לכן יפרסם בעיתון, ואם לא יגיע, אם הוא דבר מצוי יכול לשומו ולרשום בפנקס הקהל ע"מ לשלם על השימוש לכשיגיע ואם לא מצוי יהא מונח עד שיבוא אליהו.

(י) בעה"ב שמצא מלמד יותר טוב ורוצה לחזור בו תוך זמנו תשו' הרא"ש אינו יכול, ואם חוזר בו ישלם כל שכרו עטרת צבי המנהג עכשיו שחוזרים בהם בחורף עד ר"ח חשוון ובקיץ עד ר"ח אייר.

(יא) בדבר האבד, ובעה"ב לא היה לו אמש פועלים אחרים לרמב"ן אפי"ה שוכר עליהן או מטען כיון שהבעה"ב לא רואה ממונו שנאבד וע"כ היה מוסיף קצת כסף ומוצא פועלים (משא"כ כשבעה"ב חוזר דאפשר שהפועל לא היה מוצא עבודה, לכן כשהפועל לא היה לו למי להישכר, אף שהוי דבר האבוד הבעה"ב פטור) לושב הכהן רוב הפוסקים חולקים על הרמב"ן ואפי" לכתחילה יכול לחזור בו.

סעי' ו' יב) היה לבעה"ב פשתן השרוי ששוה דינר ולאחר שיעשו ממנו בגד יהא שוה 5 דינרים, ושכירות הפועלים 2 דינרים רעק"א צ"ע אם אפשר לשכור עליהן עד 2 או שיכולים לומר לו שהיו משלמים לו על הפשתן דינר.

סעי' ח' יד) ש"ץ שהשכיר עצמו לזמן בתנאי, ואחר גמר הזמן הזכיר את עצמו שוב ולא הזכיר התנאי חמדת שלמה (ע"פ הש"ך) אם בפעם השניה השכיר עצמו בסתם, אמרינן שהוא ע"ד התנאי הראשון כמש"כ הרמ"א. ואם בפעם השניה הזכיר סכום אף שהוא שונה מפעם ראשונה, כיון שלא הזכיר התנאי, אמרינן שאינו ע"ד התנאי הראשון, ולא ע"ד הזמן הראשון.

טז) אמר לפועל 'לך מעמדי' ולא אמר לו 'ואין לי עליך כלום' ש"ך אף אם הפועל קיבל דמי כל השכירות לא צריך להחזיר ושב הכהן דבריו צ"ע דיתכן שאמר 'לך' כדי לפוטרו משיעבוד על דבר האבד וכדומ' ולא לפוטרו מממון.

יז) אמר לפועל 'לך' דרך כעס לרמ"א אין הפועל פטור לתורת חיים פטור חת"ס אף לתורת חיים היינו כשאומר בפני בי"ד ועדים כשרים.

סי' של"ד

סעי' א' א) שכר בית ומת, לדעת תוס' לב"י ולפרח מטה אהרן כרשב"א שצריך לשלם הכל לש"ך וב"ח ודברי משפט אינו כרשב"א.

סעי' ב' ב) סיכם עם מכבסה שיכבסו לו 20 בגדים ב20, ואחרי שניקו לו 10 אמר שאין לו עוד בגדים, אם עדיין לא שילם, ישלם רק 10, ואם כבר שילם לראש יוסף יחזירו לו 10 לשער משפט לא יחזירו לו כיון שהם מוכנים לקיים תנאם.

סי' של"ה

סעי' א' א) הלומד עם בן חבירו שלא מדעת אביו שער משפט אם יש ביד המלמד ממון של האב, לכו"ע יכול לעכבו עבור שכר הלימוד עם בנו.

סעי' ב' ב) שכר שמש לשמשו בדרך, ומת השוכר באמצע הדרך לב"י בשם הרשב"א נותנין לו כל שכרו לנתיה"מ תלוי במח' ראשונים ולדידן דאף בקבלן אמרינן דהוי ליה לאתנווי והוא פסידא דפועל, ה"ה הכא דאם הזכיר לו המקום ומת, נותנין לו רק כחצי הדרך. אך אם שכרו לכל זמן שיהיה בדרך, כיון שיתכן שיהיה הרבה זמן, ה"ה כשמת משלם לו הכל לחכם צבי לעולם משלמים לו רק חצי, כיון שלא טרח.

ג) מש"כ השו"ע דנותן לו שכרו משלם דברי משפט דלא דמי לירד להציל ולא הציל דאין לו אלא שכרו, דהכא הבעה"ב סבר שיש סחורה ובאמת אין סחורה וא"כ האונס הוא של בעה"ב ולא של השליח.

סי' של"ו

סעי' ב' א) מש"כ השו"ע דאינו יכול לומר לפועל טול מה שעשית בשכרך דברי משפט 'לרש"י' הטעם משום דלא תלין פעולת שכיר משמע מה שהתנה עמו ולרשב"א משום דירד ע"ד שיוכל לקנות מיד אוכל ולא שיצטרך למכור, ונפק"מ היכא שאין בל תלין ד'לרש"י' יכול לומר לו טול וכו' ו'לרשב"א' לא יכול, ועוד כשעובד באוכל ד'לרש"י' לא יכול לומר ו'לרשב"א' יכול, וכן משמע דעת הרמ"א יכול לומר לו טול וכו' (סי' של"ב ד'), (וכן משמע במרדכי שכתב שבחיטין ושעורים אפשר לומר טול וכו'), ואפש"ל שאף לש"ך הסובר שבחיטין לא אומר לו, בפת אפוי יכול לומר לו.

סי' של"ז

סעי' א' א) בכרם גוי דברי משפט 'לש"ך ריטב"א ויראים' פועל אינו אוכל 'לרש"י רי"ף רמב"ם רא"ש' אוכל.

סי' של"ט

סעי' א' א) שכר בית קצוה"ח יש לחוש לשיטות שתלוש ולבסוף חיברו דינו כתלוש כיון שהוא חשש דאורייתא (אף לרמ"א שבממון אינו כתלוש אפשר דלאיסור הוי כתלוש) שער משפט אף בקרקע ממש יש להחמיר דכך דעת הסמ"ג ועוד.

סעי' ו' ב) מש"כ השו"ע דכשהטלית ביד אומן אינו עובר הטעם לסמ"ע דתופס כנגדו ללבוש דכל זמן שלא נותנו לו מוחל לו על התשלום ונפק"מ כשבעה"ב נתן משכון לפועל דלסמ"ע אינו עובר וכ"כ הגר"ז וללבוש עובר דאין ראיה שמוחל לקצוה"ח (סי' ע"ב ס"ק כ"ג ע"פ שיטמ"ק) כשנתן בעה"ב משכון לאומן, אף שהחזירו אינו עובר כיון דכבר קנה במשכון כנגד שכרו.

ג) שכר סופר מהרי"א ששון כיון שהכלי של הסופר, הוי כמכר והלוואה ואינו בבל תלין.

סעי' ז' ד) מש"כ השו"ע שאומר לשלוחו וכו' מאמר קדישין אינו לכתחילה דהרי עובר על בל תשהה.

סעי' י' ו) ספר חסידים (ע"פ פת"ש) השוכר פועל, יתנה עמו שלא יעבור על בל תלין, דאף דהדין הוא דאם אין לו כלל מעות אינו עובר, מ"מ יש לחוש שלא יהיה לו מעות בריוח ויעבור.

ז) לא תבעו שו"ע אינו עובר שער משפט משמע שאינו עובר אך יש איסור, וכן משמע בזוהר שאף כשהפועל אומר לו ישאר לך בידך, לא יעכב השכירות אלא יתן לו, ואם ירצה יחזירו לו.

ח) לא היו לו מעות שו"ע אינו עובר גר"ז מידת חסידות ללוות ולשלם.

ט) המחיה אצל שולחני, והשולחני קבל עליו ב"י אף שהפועל לא נתרצה, אינו עובר.

סי' ש"מ

סעי' ד' ב) שאל ספסל לישיב בו בחצר המשאיל נתייה"מ ספק אם נתחייב, כיון שלא משך והבעלים לא נסתלקו מהשמירה.

סי' שמ"א

סעי' א' א) שאל קרדום לבקוע בו אורים ותומים (סי' ע"ג ס"ק ד') חייב המשאיל להניחו לבקוע בו פעם אחת. נתייה"מ כל זמן שלא תבעו מותר להשתמש בו וחייב באונסים.

סי' שמ"ג

סעי' א' א) מש"כ השו"ע שאפי' הוא עדיין בבית השואל פטור מאונסים מהר"ר משה רוטנבורג איירי בשאל לזמן קצוב דאז 'בתוך הזמן' הוי ברשות השואל עד שיעשה המשאיל קנין בחזרה ולא יועיל שנתרצה המשאיל לפוטרו, 'ואחר הזמן' אין עליו כלל שמירה. ובשאל סתם כ"ז שלא החזיר חייב בשמירתו, ומאיזך אם המשאיל נתרצה שישלח לו וכדומ', נפטר השואל אף שלא הגיע לרשות המשאיל.

סי' שמ"ד

סעי' ו' א) מש"כ השו"ע 'לא שליח' חת"ס איירי כשהמשאיל סיכם שהשליח יבוא אך אם שיעבד עצמו אלא ששלח שליח שיחליפו לכו"ע השליח כבעלים. בן הסמוך על שולחן אביו אינו כעבד אלא כשליח כיון שאינו כגופו.

ב) שכר חמור ושכר גם את אבי המשכיר שילך עמו, ופשע בדרך **שבות יעקב** חייב, דהאב אינו שלוחו של הבן אלא שכרו בנפרד, וכ"ש באב דאמרינן שלא יעשהו בנו שליח. ואם המשכיר אמר שסומך על אביו, והשוכר עשה ע"פ האב ולכן נאבד, פטור. מסר שט"ח לשליח שיקח המעות מהלוה ואמר שאם מפחד בדרך ישכור עוד יהודי, וכך עשה ונאבדו המעות בחזרתו **שבות יעקב** חייב והטעם (1) דאין השני כשליח הבעלים, כיון שהמשלח לא שלחו בעצמו אלא אמר לשליח לשכרו (2) רק לגבי סבלים של חבית פטרו (בסי' צ"ח א') כיון שהוא עפ"י רוב ע"י עניים והוא היזק מצוי (3) אינו כשומר על שטרות שפטור באבידה, דהא נאבדו ממנו המעות בחזרתו, ולא השטר.

סעי' י"א ג) מש"כ השו"ע ששאל מן השותפין הוי ספק לשיטמ"ק ועוד היינו לענין החצי של השותף שנשאל, אך את החצי של השני ודאי חייב (דלא כפשטות השו"ע) וכן הדין בשותפין ששאלו. **קצוה"ח** השותף שנשאל לא לוקח כלום מהחצי של השותף השני, דכיון שיש כאן פטור של התורה אינו דומה לשותף שהצליח לגבות חצי מחוב.

סי' שמ"ה

סעי' א' א) לגנוב את שלו מהגנוב **שער משפט** מבואר בגמ' שאסור כדי שלא יראה כגנוב אלא כ"ש פסידא, וצ"ע למה לא הביאו השו"ע.

ב) הגנוב ע"מ למיקט ודעתו להחזיר לו ליש מפרשים בשיטמ"ק מותר וכן מעשים שבכל יום לקצוה"ח מל' הרמב"ם וי"מ בשיטמ"ק אסור, והוסיף הקצוה"ח שגוזל ע"מ לשלם וכ"ש ע"מ למיקט, מהשיטמ"ק משמע שפטור באונסים וצ"ע.

סעי' ב' ד) גוי שלח ישראל לקנות לו סחורה ונשתכר בזה הישראל **שער משפט** אף למהרש"ל המובא בש"ך שטעות עכו"ם דרך מקח אסור, בדיעבד הוי שלו דאין שליחות לעכו"ם והוי כקנהו לעצמו.

סעי' ה' ו) גמ' אמר הרי עלי עולה והפריש שור ונגנב, הגנב חייב רק כבש כיון שאפשר לקיים בזה את נדרו **שלט"ג לפי"ז** ה"ה בגנב דבר שאול והשואל התרצה עם המשאיל על סכום מועט, אין הגנב חייב לשלם אלא סכום זה **שער משפט מל"מ** ועוד חולקים דשאני בגמ' דהשור לא ניתן למכירה ואין לו דמים משא"כ בשואל שיש דמים לחפץ וה"ה הגונב אתרוג מהודר לא יוכל לשלם אתרוג כשר.

סעי' ח' ז) גנבים שגנבו יחד **לשבות יעקב** כיון שהם עושים לטובת עצמן כל אחד ערב לתשלום של השני **לחות יאיר** אינו ערב **לחת"ס** אפי' אם עשו שותפות לא מועיל ולכן אם 'אחד גנב ונתן לשני חצי' החיוב כולו על הראשון אלא שיכול לגבות מהשני את החצי שקיבל מדין גזל ולא נתיאשו הבעלים רצה מזה גובה וכו' 'שתייהם גנבו יחד ממש וחלקו מיד' חל על כל אחד חיוב רק על חצי כחות יאיר 'גנבו יחד ולא חלקו מיד' הוי כל אחד כשומר אבידה על החצי השני, וחייב אפי' בפשיעה. אלא שכל הבא במחתרת בחצירו וכדומ' ונאבדה הגניבה אח"כ אפי' בפשיעה פטור שיכול לומר קים לי כרמב"ם שבא במחתרת פטור אף אם נאבד אח"כ אך אם מסרו לחבירו הוי כנמצא בעין ואף לרמב"ם חייב, אם הוציאו כל החוב מגנב אחד כששתיהם היו אמורים לשלם **לחות יאיר** לא יכול הגנב להוציא מהשני כיון שהשני חייב לבעלים ולא לגנב דאינו שלו **לחת"ס** חייב השני לשלם לו.

סי' שמ"ט

סעי' ב' א) שמעון טור וסמ"ע צריך לישבע שלא פשע והב"י בבד"ה חולק דכיון שאינו שומר אף שפשע אינו חייב.

סעי' ג' ב) קטן שגנב **שבות יעקב** אם נהנה מהממון כגון שאכלו חייב להחזירו כשיגדיל, ואף כשלא נהנה ונאבד אם רוצה לצאת ידי שמים חייב כמו שכתב הרמ"א באו"ח שצריך ע"ז תשובה דלא כתשו' בית יעקב, אף לצאת ידי שמים לא צריך לשלם הכל, על כן לא יהא המוחל אכזרי ויסכים כמה שיתן מפני תקנת השבים ומש"כ בספר חסידים שישלם הכל, כוונתו, או ממידת חסידות או כשהגניבה בעין.

סי' שי"ג

סעי' א' א) טובת הנאה דגו"מ בב"מ דף י"א מפורש שדעת רבא דאינו ממון, דלא כש"ך שכתב שלא מצינו שדעת רבא שאינה ממון.

סי' שנ"ד

סעי' ג' ב) 'אבד הכלי מאליו' לסמ"ע ומהרי"ט שער המשפט היינו שלא בפשיעה לקצוה"ח ונתיה"מ היינו אף בפשיעה כל שלא הזיקו בידיים.

סעי' ו' ד) לקח מקח בטעות לקצוה"ח ל'ריטב"א' יכול המוכר להקדישו ול'תוס" לא יכול, וכן פוסק הקצוה"ח לחת"ס אין מח', ולכו"ע יכול המוכר להקדישו אם ודאי ניחא ליה ללוקח לבטל המקח, אך אם אחרי שקנה יתכן שלא רוצה להחזירו אין המוכר יכול להקדישו.

סי' שנ"ו

סעי' א' א) אנשים קנו גניבה וברחו ומחמת כן בא עבד השר והוציא כסף מאחרים, תשו' רלב"ח אין הבורחים חייבים לשלם דהוי רק גרמא צמח צדק רבינו גרשום אסר לקנות גניבות עכו"ם הניכרים מפני הסכנה, ולכן אם קנה מהגנב דבר הניכר קצת ומכרו לאחר ומחמת כן העליל השר על הקהל, יכולים הקהל לגבותו מאחד משתיים, כיון שהם רודפים את הקהל והם ידעו מזה, ולא דמי לתשו' רלב"ח הנ"ל דכאן קנו דבר הניכר שאסור לקנותו והוא היזק דרבים ושכיח ועוד דעדיין ההיזק נמצא דלא כנ"ל, ויש עוד חילוקים.

סעי' ב' ד) לקח מגנב מפורסם והכיר שהוא גנוב לסמ"ע רמ"א וכןסת יחזקאל אין הגנב צריך להחזיר לו הדמים דאמרינן שנתן לשם מתנה לש"ך הגנב צריך להחזיר שבות יעקב ס"ל כרמ"א אלא דבדברים שיש אחריות לא אמרינן שהמעות מתנה.

ה) מש"כ הרמ"א אמר הלוקח לטובה נתכוונתי וכו' לרמ"א נאמן לב"י יעשו חרם סתם לשער משפט הלוקח צריך לישבע בנקיטת חפץ.

סעי' ט' ו) כשאומר הלויני על חפץ זה לרב המגיד נאמן רק בשבועה לב"י מספיק חרם כיון שאינו ודאי לש"ך כרב המגיד, כדמצינו בסעי' ד' שנשבע כמה נתן אף בשמא לבאה"ג כרב המגיד, דכיון שנשבע כמה נתן כולל אף שאמר לו הלויני על זה לבית אפרים כב"י, דשבועת שמא הוא רק על כמה נתן כיון שיש לחשוש שכל אחד יאמר סכום גדול משא"כ לגבי משכון, וכן לא כל פעם יש גלגול שבועה כגון כשאין ויכוח על הסכום.

סי' שנ"ט

סעי' א' א) חמסן דיהיב דמי בגוי פמ"ג צ"ע.

ב) דבר שאין מקפידים עליו שמותר ליטלו נו"ב אעפ"כ לא מיקרי 'לכם' וכמ"ש המג"א לגבי גזל עכו"ם שאף למ"ד שגזל עכו"ם שרי אינו 'לכם'.

סעי' ב' ג) מי שרוצה להחליף חפציו של אחר בחפצים אחרים שדומים להם בדיוק למקנה רק בציוור שיכול להשתמש יכול להחליף **פת"ש** [ולשיטתו כך דעת הב"ש] אף כשאסור לו להשתמש, יכול להחליף מדין זה נהנה וזה לא חסר, אלא"כ הבעלים מוחים בפירוש דאז אף בכל זנול"ח אסור. דרק כשמחליף למין אחר יותר טוב, נחלקו השו"ע והיש"ש, והשו"ע התיר אף שיכול להיות שיש צד חסרון כיון שרובו זכות, [ומה שכתוב בגמ' רוצה אדם בקב שלו, איירי רק בפירות וכדומ' שיתכן שלא ימצא כמוהם אך בציוורים הנ"ל הוי קב שלו ממש].

סי' שי"ס

סעי' א' א) הטעם שאין תקנת השבים בקרקע לסמ"ע כיון שקרקע הוא דבר קבוע ועומד והו"ל למידע שהוא של נגזל ללבוש דבזה לא שייך להעלים ולכן אין צורך לתקן תקנת השבים כדי שישובו ולא יעלימו. הבנאים שהשיגו גבול ללא ידיעתו (דהיינו שהכניסו מקרקע חברו ללא ידיעתו) למבי"ט לכו"ע יכול לשלם לחבריו כסף, כיון שלא עבר על השגת גבול דהרי לא ידע המל"מ חולק שלא יכול לשלם כסף לרשמי שאלה צ"ע לשער משפט תלו' במח' דסי' רע"ד אם מחויב להפסיד את שלו כדי להציל את מה ששייך לשני והשני יתן לו רק דמי הפסדו.

סי' שי"ג

סעי' א' א) גזל אתרוג בחג והשיבו אחרי החג לפמ"ג צ"ע אם יכול לומר לו הרי שלך לפניך או דכיון שאתרוג וכדומ' הוא דבר שכיח חייב מדין דינא דגרמי, משא"כ חמץ שעבר עליו הפסח לתשו' בית שמואל ועוד כיון שכולם יודעים שאתרוג אחרי סוכות לא שוה כמו בסוכות א"כ הוי היזק ניכר וחייב משא"כ חמץ שלא ידוע ממתי החמץ לפת"ש לכאורה לרמ"א שסובר שאף במטבע שנפסל בכל המדינות יכול לומר הרי שלך לפניך, מוכח דלא כתשו' בית שמואל וצ"ע.

סעי' ו' ג) מש"כ הרמ"א שבדבר שאינו יכול להרויח בו כופין על מידת סדום נו"ב בית אפרים הוא דעת 'הרמב"ם והמרדכי', אך 'לרא"ש ונמו"י תוס' ועוד' אין כופין.

סעי' י' ז) דר בבית חמיו יותר מהזמן שהוקצב ונהיה קטטה ביניהם וחמיו תובע דמי שכירות, חת"ס אי אפשר להוציא מהחתן מטעם א' הרמ"א כתב 'דור בחצירי' אין צריך לתת שכר ב' אף לב"ח ש"ך שהוא מח' הרי המע"ה ג' ממה שתובע מעותיו רק עכשיו מוכח שמחל, ואף אם טוען שתבע את אשתו לפני"כ בלי עדים, כיון שיתכן שאשתו שילמה לו הוי ס"ס ודינו כאינו יודע אם נתחייבתי דפטור. אך מכיון שהוא רק מדין ס"ס או מח', טוב וישר לעשות פשרה.

סי' שס"ז

סעי' א' א פת"ש כוונת הסמ"ע (ס"ק א') דאף שיעשה בהם צרכי רבים מ"מ לא הוי השבה מעליא כמש"כ תוס'.

סעי' ב' ב קשה על השו"ע הרי כתוב בסעי' א' שאם אין הגזילה קיימת אין מקבלים מגזלנים הב"ח תי' שאירי בגזילה קיימת השיבת ציון תי' שדין 'אין מקבלין' הוא רק כשיודע למי להחזיר שאז יש דין על הנגזל למחול אך כאן שלא יודע למי להחזיר, אין מי שימחול ולכן מקבלים ממנו.

סי' שס"ז

סעי' ו' ב מש"כ השו"ע ונשבע לו לב"י לאו דווקא וה"ה בלא נשבע לו לד"מ גר"א רשב"א ועוד דווקא נשבע, דאל"כ זוכה בה הוא עצמו.

סי' שס"ט

סעי' ח' א מלך שכעס על אחד וגזל שדהו או שמוחל מיסים לאחד ומטילו על אחרים מחמת שעשה לו נחת רוח, שבות יעקב הוא מדיני מלכות, ויש בזה דינא דמלכותא.

ג) בעל שנתן בית לאשתו והעלה בערכאות, והיא כתבה בצוואה שנעשה בערכאות שמסלקת בעלה מנכסיה, חת"ס אינו כלום ויתנו הכל לבעל.

סי' שע"ג

סעי' א' ב מכר קרקע והוזלה וטרפה בע"ח, לכו"ע משלם המוכר ללוקח כפי השוי של עכשיו. אך אם טרפה נגזל לריטב"א כנ"ל לנמו"י ור"ן כיון שהתגלה שכלל לא היה שלו, הוי מעות הלוואה וחייב כל מה ששילם [חוץ משבח שחייב מדין תנאי שבממון] בית אפרים לשיטתם אם הוזל הקרקע אלא שהושבח מחמת שרטון, יצטרך לשלם לו את מה שנתן ולהוסיף את השווי שהושבח מחמת השרטון.

סי' שע"ד

סעי' ב' א מש"כ הרמ"א שבהכיר בה לא קנה לוקח, רעק"א הר"ש חולק ע"ז וצ"ע למה לא הביאוהו.

סי' שע"ז

סעי' א' א לבאר הגולה לרמב"ם דרך היינו של ט"ז אמה לפני יהושע הרמב"ם איירי רק לענין מכירת דרך ולא קשור לכאן אף כשנתן לרבים בטעות הוי כמו שהחזיקו

ברשות, וכ"ש כשסייע וכדומ' אינו נאמן לומר שטעה, ברשב"ם משמע שסובר שאירי שהרבים עשו בו קנין חזקה אך אינו מוכרח וכל הפוסקים סתמו ולא הצריכו קנין, ואם השתמש כדרך תשמישו הוי ממש קנין חזקה.

(ב) **בית אפרים** אף אם יש ברה"ר יותר מט"ז אמה אסור לקחת חזרה את מה שנתן לרבים. כל הדין שאם כונס לתוך שלו אסור להחזירו, הוא דווקא כגון שבנה קיר וכדומ' שאז מסתמא דעתו לתת לרה"ר ולהניח לעצמו רק רשות לזיזין וכדומ' אך כשהניח מקום פנוי שלא השתמש או שהניח קרן זוית אחת שלא היה צריך בינתיים, מותר להחזירו כיון שיש רגליים לדבר ואומדנא דמוכח שלא הפקירו.

(ג) עי' סי' קס"ב ס"ק ג' שלכתחילה אסור לבקש מהמלך לקלקל מיצר של רבים.

סי' שע"ח

סעי' א' א' (א) אורח ששכח לכבות את הנר וכדומ' ונשרף הבית, חות **יאיר** חייב דאדם מועד לעולם.

(ב) נפל מהגג ברוח שאינה מצויה **לסמ"ע** אם הזיק אדם חייב ואם הזיק כלים פטור **לב"ח צ"צ** בין הזיק אדם ובין כלים אם היה רוח חזקה מאוד פטור דהוי אונס גמור ואם אינה חזקה כ"כ חייב כיון שאינו אונס.

סעי' ז' ג' (ג) מש"כ השו"ע ראו זה את זה **דגו"מ** היינו שהמזיק ראה את הניזק אך הניזק לא ראה אותו.

סעי' ח' ד' (ד) רץ לקידוש לבנה והזיק **חות יאיר** חייב. דרק הרץ בין השמשות פטור כיון שמאוד בהול דיש לו קצת זמן.

סעי' ט' ה' (ה) מש"כ השו"ע שאין המזיק חייב לשלם יותר וכו' **דגו"מ** בטור כתוב שהוא מכיון שלא התכוין להזיק, משמע שאם התכוין להזיק חייב לשלם כל מה שיעליל הגוי על הניזק מדינא דגרמי, אך עי' סי' ע"ב ש"ך ס"ק מ' דמשמע שפטור.

סי' שפ"ב

סעי' א' א' (א) לקח לו את ברכת הטוב והמטיב **לש"ך** לא משלמים כיון שהוא דרבנן וכמו שכתב מהרש"ל שבמצוה דרבנן פטור **קצוה"ח** ועוד הקשו א"כ למה כתב הש"ך שמשלמים על ברכת הגפן שלאחר ברהמ"ז אפי' שהוא דרבנן, אלא ע"כ שאף למהרש"ל שלא משלמים על מצוה דרבנן, על ברכה דרבנן משלמים.

(ג) אשתו ילדה נקבה, ואמר למוהל שנוולד לו בן זכר ומכבדו במצות מילה, ומחמת כן נסע למקום אשתו **חת"ס** מעיקר הדין חייב לשלם לו 10 זהובים על מצות המילה

חוץ משכר ההליכה [כיון שודאי מעדיף להתאמץ ולקבל שכר מאשר לשבת בטל] אך כיון שבזמנינו לא דנים דיני קנסות וכן אין לנו רשות לנדות, לכן יעבירוהו מאומנותו עד שיפייס את האיש ויקבל תשובה על חוצפתו והונאתו.

סי' שפ"ה

סעי' א' א) התוחב כף של איסור בתוך היתר של חבירו, פמ"ג אם הוא מין במינו פטור דאינו ניכר, ואם אינו מינו צ"ע, דלכאורה כיון שנרגש הטעם הוי ניכר.

סי' שפ"ו

סעי' א' א) משאת בנימין לשיטת הרא"ש מחייבים מדינא דגרמי רק כשיש 4 תנאים (1 שעושה ההיזק בעצמו 2 ההיזק בא מיד בשעת מעשה 3 ב2 תנאים אלו הסתפק אם מדינא צריך שתיהם או שספק איזה טעם עיקר) 3 שיהיה בריא היזיקא [לאפוקי שיסה כלב] 4 שיעשה מעשה בגוף הדבר הנזק [לאפוקי כשסילק כרים וכסתות מכלי הנזרק מראש הגג]. שמעון זיף חתימה באגרת של ראובן ושלחו לסוחר, והסוחר הראו למוכס ועי"ז לקחו את הסחורות של ראובן, וראובן היה מוחזק בכסף של שמעון נו"ב שמעון חייב, והטעם 1 דאינו יכול לטעון שלא ידע שיש כאן סחורות של ראובן דחוסר בדיקה הוי פשיעה 2 אינו כגורם דגורם דלדעת הש"ך ועוד פטור, דכיון שהסוחר בע"כ מראה למוכס, הוי כשלוחו [דדמי לחצר שיש בו שליח לדבר עבירה] ועוד שיכול ראובן לומר קים לי כרמב"ם שמחייב בגורם דגורם 3 אינו יכול לטעון שאינו מעשה בגוף הדבר ויחזיר לו המכתב, דאפשר דהמכתב הוא כחספא בעלמא ועוד שיכול לטעון קים לי כרמב"ם שאין חילוק בין גרמא לגרמי.

ב) ראובן היה חייב כסף לשמעון, ושמעון עיקל ע"י השררה את חפצי שמעון כדי שלא יבריחנו, ועי"ז נגרם נזק לשמעון והוא נזק שלא היה בריא שיקרה, חות יאיר אין ראובן יכול לנכות סכום זה מהחוב אפי' שהוא המוחזק כמש"כ הש"ך שגרמי בשוגג פטור וכ"ש כאן שהוי רק ספק, ותפיסת ראובן לא מועילה אף ששמעון חייב לצאת ידי שמים, 1) כמש"כ רש"ל שלא מועיל תפיסה בחיוב לצאת ידי שמים, 2) הכא ששמעון עשה זאת כדי להציל ממונו פטור אפי' בדיני שמים.

סעי' ב' ד) השורף שט"ח נו"ב חייב רק מדינא דגרמי אפי' כשכתוב בשטר שמתחייב לכל מחזיק שטר זה.

סי' שפ"ח

סעי' א' א) מש"כ הרמ"א י"א שאם תפס מוציאין לש"ך היינו כשיש עדים שתפס דאם אין עדים לכו"ע אין מוציאין דנאמן במיגו לדגו"מ אף אם אין עדים מוציאין

דיש כאן ספיקא דדינא אם הלכה כר"י (שהוא הרמ"א הקודם) שאף בעדים פטור, וצ"ל דהש"ך לשיטתו שחולק על ר"י.

סעי' ח' ה) מודה בקנס דרבנן לש"ך חייב למהרש"ל שיטמ"ק רמב"ם ועוד פטור מעיל צדקה לכן אין להוציא הקנס אלא"כ מפורש בלשון התקנה 'אפי' אם הודה מעצמו' אך יכולים לקנסו על חוצפתו אם אמרו כמתפאר בעצמו.

סעי' י"ג ו) לש"ך העיקר כשו"ע לחת"ס העיקר כרמ"א.

סעי' ט"ז ו) שלח שליח למסור והשליח הוחזק למוסר לש"ך וקצוה"ח השליח חייב דהוא גזירת הכתוב שאין שליח לדבר עבירה לרמ"א רשב"ץ המשלח חייב, והטעם א' שלא שייך בזה דברי הרב וכו' ב' דדמי לשליחות יד ג' המשלח הוא כמוסר כיון שע"י נמסר חת"ס כרמ"א אך כטעם ג' (פת"ש לכאורה אף לש"ך יש את טעם ג' אלא שהוא איירי בשטרות) שלח גוי לבייש חבירו ברבים שבות יעקב קונסין אותו כאילו עשה בעצמו, והטעם א' גוי הוא לא בר חיוב דאינו ממש כשפיכות דמים ב' כרמ"א הנ"ל ג' הוא מוסר, דהוא בכלל מסירת גוף.

סי' ש"צ

סעי' י' א) דגו"מ קשר חוט לתרנגול אף שיש לו בעלים, הקושר חייב. היה חוט מונח במקום מוצנע והניחו במקום תורפה ונקשר ברגלי תרנגול, בתרנגול הפקר הקושר חייב, ותרנגול שיש לו בעלים שניהם חייבים, דאף הבעלים פשעו שלא שמרו על התרנגול.

סי' שצ"ו

סעי' ד' א) חות יאיר בהמה שהיתה קשורה בחבל והתיר הקשר מסתבר שחייב כיון שעשה מעשה בגוף הבהמה דומיא דהכישה להוציאה, ועכ"פ אם תפס לא מפקינן.

סעי' ז' ב) כשמסר ל5 כשהדין שפטור לרמ"א (בתשו') פטור לגמרי לש"ך (סי' ע"ז) אם אין למי שחייב לשלם, חייבים השאר מדין ערב, וצ"ע.

סי' שצ"ז

סעי' ב' א) חות יאיר התראה הוא רק בעדים. מותר לניזק לשחוט רק דבר העומד לשחיטה.

סי' שצ"ט

סעי' ג' א) רמ"א תפס ניזק נאמן ש"ך היינו קודם הודאת המזיק, דאל"כ הוא מודה בקנס (למ"ד שחצי נזק הוא קנס) ופטור דגמ"ר היינו כיש"ש דס"ל שמודה בקנס

אפי' שלא חייב עצמו כלום ואח"כ באו עדים פטור, דלחולקים הוי תפיסה כעדים, ומודה בקנס (שלא מחייב עצמו כלום) ואח"כ באו עדים חייב.

סי' ת'

סעי' א' א) כשאין הניזק טוען 'אתה יודע' רשמי שאלה אי אפשר להשביע את המזיק ולא להחרימו.

סי' ת"ב

סעי' א' א) דגו"מ כל דיני סעי' זה הם רק כשהנזק השני נעשה לפני שהיה ביד הניזק הראשון להביא עדים, דאם היה בידו להביא עדים נעשה שותף בכל נזקי השור וחייב לשלם לפי חלקו.

סי' ת"ג

סעי' ג' א) סמ"ע לרא"ש שוטור על הניזק מוטל להעלות הנבילה מהבור ודמי ההוצאה על המזיק, ואם הניזק לא העלה ונפסדה הנבילה הוי פסידא דניזק בית אפרים לרש"ל ורמב"ן על המזיק מוטל להעלותו, אלא שעל הניזק לתובעו שיעלהו מיד, ואם לא תבעו הוי כמחילה ופסידא דניזק.

סי' ת"ה

סעי' א' א) שור גוי שנגח שור של ישראל לטור בשם ר"י אפשר לחייב את הגוי רק בעדים שכרים לחינוך עדים גויים נאמנים לחייב גויים.

ב) הוא ועדיו חולים לרמ"א אין מקבלים עדות שלא בפניהם לרעק"א רק ליעודי תורא לא מקבלים, אך לענין תשלומין מקבלים, וצ"ע.

סי' תי"ז

סעי' א' א) בית אפרים היה לו בליטה מגגו לצד הרחוב אסור לו לבנות תחתיו אפי' אם קיבל רשות ממושל העיר, דלא דמי למחילות שמועיל רשות מושלי העיר (1) דרק בזיזין ומחילות שמותר לעשותם בכונס לתוך שלו, יכול מושל העיר לתת רשות משא"כ החזרת כותלים (2) אף הרשב"א סמך על טעם זה רק לסניף (3) התם חזינן שכך נהגו משא"כ הכא (4) מושל העיר יכול להחליט רק לגבי בני רה"ר כיון שנתן להם ע"ד כן אך הכא שאיירי שמזיק למעבר שכינו, כיון שמתחילה לא נתן ע"ד לזכות לזה ולחוב לזה, אינו יכול לתת רשות (5) במחילות כיון שמושל העיר נותן ע"ד

החלטתו הוי כנותן לזמן שאין בו דין מיצר אך הכא נראה שכוונתו היתה לתת לעולם והוי כמיצר שהחזיקו בו רבים.

סעי' ב' (ב) ב"ח ש' לראובן היה קרקע סמוך לרה"ר ובנה חציו עד רה"ר, ובחצי השני בנה רק בליטה, ושמעון שכינו מקצר תחת בליטה זו ובני רה"ר לא יכולים לקצר משם אך כשיש גשם או טיט מתאספים שם בני רה"ר, ועכשיו רוצה ראובן לבנות תחת בליטה זו ת' מותר דלא הוי כמיצר שהחזיקו בו רבים (1) שיטת ההגהות אשר"י שאם נשאר ט"ז אמה לרה"ר אין דין מיצר (אך הוזר בשאר פוסקים) (2) כיון שאין הרבים עוברים דרך שם אין כאן כלל דין מיצר (3) כיון שאינו רק לכלוך, שיטת רשב"ם שצריכים הרבים לעשות תיקון בקרקע כדי לקנותו בחזקה.

(ג) כוס לתוך שלו והשאר גיפופין חת"ס אסור לקלקלו כיון שלא עשה מעשה לבטל בקיעת הרבים כאיצטבא וכדומ'.

סי' תי"ח

סעי' ח' (א) מש"כ השו"ע השולח פטור ש"ך (ע"פ ב"ש) היינו אפי' לצאת ידי שמים, כיון שהשליח ישלם. ואף אם הוא אלם או שאין לו, כיון שבשעת הנזק לא בריא הזיקא דיתכן שהשליח ישלם, פטור מדיני שמים. וצ"ל מה הדין כששולח לעשות דבר שהשליח פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, אם הוי כבריא הזיקא כיון שפטור או שאינו כבריא הזיקא כיון שחייב השליח בדיני שמים.

סעי' ט' (ב) רמ"א אם הרוח שאינה מצויה מנשב כשבא האחרון חייב שבות יעקב לפי"ז אם מעשן ונשב הרוח, ונפל ניצוצות על סחורה והתרה בו, ושוב נשבה הרוח ונפלו ניצוצות ושרפו הסחורה, חייב דכיון שהרוח היתה מקודם הוי ליה לאסוקי אדעתיה והוי כדין אש.

סי' תי"ט

סעי' א' (א) רעק"א דין מיטב הוא רק על הורסים שהיו בשעת הנזק ולא על מה שקנה אח"כ, וצ"ע.

סי' ת"כ

סעי' א' (א) חת"ס המכה חבירו ואין מי שיענישו, אפשר לענות אחריו אמון, דכיון דמדינא אינו כרותי אלא שקנסוהו, אם בזה"ז נדון כמוחרמים כל חייבי נידוי, לא נוכל להתעסק עם רוב אנשי הדור.

סעי' ב' (ב) טור ורמב"ם (ע"פ שבות יעקב) מכה עבדו פטור דלא כב"י ואחרונים.

סעי' כ"ה ד) כשהוא בעל אומנות וראוי עדיין לאותו אומנות דגו"מ משלם לו או דמי כולו של אדם שאינו בעל אומנות או מה שנפחת מאומנותו ע"י ההיזק, היותר מביניהם.

סעי' כ"ח ה) כשזרק צרור קטן וניזוק בנזק שלא היה ראוי להיות למהרש"ל חייב בדיני שמים כגרמא שבות יעקב פטור דלא הוי ליה לאסוקי אדעתיה.

סעי' ל"ח ז) מש"כ רמ"א הקורא לחבירו עבד או ממזר והוא אמת אין קונסים אותו לרש"ל ה"ה כל בושח שהוא אמת פטור שבות יעקב כל דבר שיש לו תקנה בתשובה, אף באמת חייב.

סעי' מ"א ח) הקורא לחבירו ממזר סופג 40 חת"ס אף שהוא רווק כיון שמביאו לידי מלקות כשישא אשה, לכן לוקה. הוציא עליו ש"ר שעבר בלאו ליש"ש חייב לחת"ס פטור דיתכן שעשה תשובה. פדיון המלקות חת"ס ב 40 זהובים אלא"כ נוהגים בפחות, כיון שמנהג עוקר הלכה אפי' בע"כ של מתבייש. נתינת הקנס יש"ש מהרי"ו (ע"פ חת"ס) אם פוגע בכבוד עצמו, נותן למתבייש שעשה בו מה שרוצה. אם פגע בכבוד אבותיו כיון שצריך כפרה לאבותיו יתנוהו לצדקה אלא שהבן שהוא גואל הדם טובת הנאה שלו להחליט למי לתת. **עצמות יוסף** קראו ממזר בן ממזר חייב שתיים, אביך ואתה ממזר חייב אחת, כיון שהוא ממילא מ'אביר'.

סי' תכ"א

סעי' ו' ב) משרת שחושש שיגנוב לו, והמשרת רוצה לישבע למשמעות הרמ"א בעה"ב יכול להוציאו חוט השני ישביעו ולא יוציאו, דיכול להוציאו רק כיון שאינו יכול להשביעו.

סעי' י"ג ג) חירף חבירו בש"ר וחזר חבירו והכהו יש"ש 'המכה' אינו רשע דאין אדם עומד על צערו אך חייב בנזק צער כסוי שבת 'המחרף' פטור מבושח דכבר היכל דינו אך חייב לפרסם שדיבר שקר ולבקש מחילה.

סי' תכ"ד

סעי' א' א) החובל בחבירו בשבת במתעסק דגו"מ חייב כיון שאין קלבד"מ דאינו מלאכת מחשבת ועוד דהוי מקלקל.

סעי' ו' ג) בתו שאינה גמורה על שולחנו, ורוצה ליתן לה מזונות בימי חליה כדי ליקח משבתה מותר דמי מזונותיה לסמ"ע אינו יכול פנים מאירות כיון שאין סמוכה על שולחנו, מוכח שהוא קפדן וממילא העדפה שלו כמבואר בגמ', וצ"ע.

סעי' ז' ד) שליח ביד שהכה בחימה וכעס **ראנ"ח** חייב. רב שהכה תלמידו באכזריות בשביל ללמדו **לשבות יעקב** פטור כיון שת"ח אורייתא מרתחא ליה והוא צער גדול ללמד תלמיד שלא שם לב ללימודו **לקרית חנה** חייב בד' דברים ופטור רק מגלות.

סי' תכ"ה

סעי' ב' ט) חות **יאיר** עובר אינו כרוזף ממש כיון שמשמיא רדפין לה כמבואר בגמ', אלא שכ"ז שלא הוציא כאשר שאינו 'אוש' אף שהוא 'אדם' כיון שיש כאן הצלת האם דנים אותו כרוזף.

ב) יצא דרך מרגלותיו **פנים מאירות** משיצא רובו. כשידוע ששניהם ימותו צ"ע אם מותר להרוג אחד מהם. יצא ראשו ולא קים לן דכלו חדשיו **למהר"ר ישעיה ברלין** מותר להורגו **לנו"ב** אסור.

סי' תכ"ו

סעי' א' א) **צמח צדק** אדם שנרצח, כופים את האדם הקרוב ביותר לנרצח (ממשפחת אביו) שיוציא ממון כדי להמית הרוצח (דיש עליו מצוה להמיתו). אך חייב רק לפי הרגילות, והיותר מזה טוב שיתנו הקהל כדי שלא יהא דמן של בני ברית הפקר.

ב) להיכנס לספק סכנה כדי להציל חברו **לירושלמי** חייב **לאגודת אזור** ורדב"ז הפוסקים השמיטוהו דס"ל דהבבלי פליג אלא שלא ידקדק בו יותר מדאי שכל המדקדק בעצמו כך, סוף בא לידי כך.

סי' תכ"ז

סעי' א' א) העושה מעקה **לרמב"ם** מברך אקב"ו לעשות מעקה ושהחיינו **לנשמת אדם** לדין דלא מברכין שהחיינו על ציצית ותפילין, לא מברכים הכא שהחיינו. העושה חוליה או כיסוי לבור **חיי אדם** אינו מברך. העושה מעקה ע"י אחר **מחנה אפרים** (ע"פ כנה"ג) אם הוא שכיר יום אף שהוא גוי, מברך בעה"ב דידן כיד בעה"ב. ואם הוא קבלן אין הבעה"ב מברך, והקבלן אם הוא יהודי, מברך.

ב) מעקה בדירה שכורה **לכנה"ג** מדרבנן **לארעא דרבנן** דאורייתא.